

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Barbora Černá

Kontrastivní analýza superlativu absolutního v portugalštině a jeho protějšků v češtině

Contrastive analysis of the absolute superlative in Portuguese and its Czech
counterparts

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Hricsina, Ph.D.

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce PhDr. Janu Hricsinovi, Ph.D. za vstřícný přístup, odbornou pomoc a cenné připomínky. Velké poděkování patří také mé rodině za obrovskou podporu a zejména rodičům za to, že mi umožnili studovat.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 30. června 2020

.....

Barbora Černá

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje syntetickému absolutnímu superlativu v současné portugalštině a jeho protějškům v češtině. Cílem bylo podrobně pojednat o této problematice, osvětlit užívání dubletních tvarů a zjistit nejčastější protějšky superlativu absolutního v češtině. Výzkum probíhal na základě analýzy jednojazyčného portugalského korpusu *Corpus do Português* a kontrastivní analýzy v paralelním korpusu *Intercorp*. Výsledky ukazují, že při užívání dubletních tvarů se hranice mezi mluveným a spisovným rejstříkem mohou stírat, často převažuje jeden z tvarů (erudovaný vs. lidový) a užití ovlivňují kromě míry formálnosti i další faktory, např. varianta portugalštiny. Nejčastějším českým protějškem syntetického absolutního superlativu je adjektivum v pozitivu, často expresivně zabarvenější než portugalský ekvivalent. Čeština tedy vyjadřuje hodnotu superlativu absolutního především lexikálně. Dalšími protějšky jsou vyjádření pomocí adverbii, prefixů, deminutivních či augmentativních sufixů ad. Na závěr byla provedena zpětná kontrola, kdy bylo zjištěno, čemu nejčastěji odpovídají vybrané české protějšky v portugalštině.

Abstract

This master thesis deals with the synthetic absolute superlative in contemporary Portuguese and its Czech counterparts. The aim was to describe the phenomenon in detail, explain the usage of doublet forms and discover the most frequent Czech counterparts of the absolute superlative in Portuguese language. The research was based on a corpora analysis of a Portuguese corpus named *Corpus do Português* and on a contrastive analysis of the parallel corpus *Intercorp*. The results show that in the case of the usage of the doublets, the borders between spoken and formal language might fade away, one of the doublets (formal vs. informal) often dominates and the usage is also influenced, apart from the level of formality, by other factors, for example by the variety of Portuguese. The most frequent Czech counterpart of the absolute superlative is a positive adjective usually bearing a higher value of expressiveness than the Portuguese adjective. The Czech language expresses the value of the absolute superlative primarily through its lexicon. Other counterparts are various expressions using adverbs, prefixes, diminutive or augmentative suffixes etc. In conclusion, a reverse control was made, and we identified the most frequent equivalents of several chosen Czech counterparts.

Klíčová slova (česky)

superlativ absolutní, adjektiva, portugalština, čeština, korpusová analýza

Klíčová slova (anglicky):

absolute superlative, adjectives, Portuguese, Czech, corpus analysis

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	POJETÍ SUPERLATIVU ABSOLUTNÍHO V DOSTUPNÝCH GRAMATIKÁCH	9
2.1	ADJEKTIVUM	9
2.1.1	<i>Obecná charakteristika .....</i>	<i>9</i>
2.1.2	<i>Významová klasifikace adjektiv .....</i>	<i>10</i>
2.1.3	<i>Pozice adjektiv .....</i>	<i>10</i>
2.1.4	<i>Ne/stupňovatelná adjektiva .....</i>	<i>11</i>
2.2	STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV V PORTUGALŠTINĚ	12
2.2.1	<i>Komparativ .....</i>	<i>13</i>
2.2.2	<i>Superlativ relativní .....</i>	<i>15</i>
2.2.3	<i>Nepravidelné stupňování .....</i>	<i>17</i>
2.3	SUPERLATIV ABSOLUTNÍ	19
2.3.1	<i>Tvoření syntetického absolutního superlativu .....</i>	<i>20</i>
2.3.2	<i>Erudované tvary .....</i>	<i>22</i>
2.3.3	<i>Dublety .....</i>	<i>24</i>
2.3.4	<i>Adjektiva bez tvarů superlativu absolutního .....</i>	<i>25</i>
2.3.5	<i>Sufix -íssimo .....</i>	<i>26</i>
2.3.6	<i>Jiné formy vyjádření superlativu absolutního .....</i>	<i>26</i>
2.3.7	<i>Shrnutí .....</i>	<i>27</i>
2.4	STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV V ČEŠTINĚ	27
2.4.1	<i>Komparativ .....</i>	<i>27</i>
2.4.2	<i>Absolutní komparativ .....</i>	<i>29</i>
2.4.3	<i>Superlativ relativní .....</i>	<i>29</i>
2.4.4	<i>Nepravidelné stupňování .....</i>	<i>29</i>
2.4.5	<i>Vyjádření vysoké míry vlastnosti .....</i>	<i>30</i>
2.4.6	<i>Nestupňovatelná adjektiva .....</i>	<i>32</i>
2.5	SYSTÉMOVÉ SHODY A ROZDÍLY VE STUPŇOVÁNÍ MEZI OBĚMA JAZYKY	32
2.5.1	<i>Shody .....</i>	<i>32</i>

2.5.2	<i>Rozdíly</i>	33
2.5.3	<i>Komparativ absolutní</i>	33
2.5.4	<i>Syntetický absolutní superlativ</i>	34
3	KORPUSOVÁ ANALÝZA	35
3.1	ÚVEDENÍ, METODOLOGIE, KORPUSY	35
3.2	KVANTITATIVNÍ VÝZKUM (O CORPUS DO PORTUGUÊS)	36
3.2.1	<i>Metodologie</i>	36
3.2.2	<i>Frekvence syntetického absolutního superlativu</i>	36
3.2.3	<i>Frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalštiny</i>	38
3.2.4	<i>Frekvence superlativu absolutního dle století</i>	40
3.2.5	<i>Distribuce superlativu absolutního dle textových typů</i>	41
3.2.6	<i>Frekvenční seznamy</i>	42
3.2.7	<i>Dubletní tvary</i>	50
3.3	KONTRASTIVNÍ ANALÝZA (INTERCORP)	66
3.3.1	<i>Metodologie</i>	66
3.3.2	<i>Složení korpusu</i>	66
3.3.3	<i>Frekvence superlativu absolutního v paralelním korpusu InterCorp</i>	67
3.3.4	<i>Nejčastější české protějšky</i>	70
3.3.5	<i>Zpětná kontrola</i>	81
4	ZÁVĚR	98
5	RESUMÉ	101
6	RESUMO	105
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	109
	DALŠÍ ELEKTRONICKÉ ZDROJE:	111
8	SEZNAM TABULEK:	113
9	SEZNAM GRAFŮ:	117

1 Úvod

Latinské tvary pro vyjádření relativního a absolutního superlativu (končící na *-issimus*) se v románských jazycích původně nezachovaly. Důvodem však nebyly fonetické faktory, ale tendence románských jazyků směřující k zjednodušování a k analytickým formám. K vyjádření superlativu relativního posloužil nově vzniklý nástroj: člen určitý. Superlativ absolutní se zase vyjadřoval analyticky, nejčastěji pomocí příslovce.

Tvary latinského superlativu byly do některých románských jazyků zpětně začleněny během období Renesance, kdy se učenci snažili přiblížit své jazyky latině a zvýšit tak jejich prestiž tím, že do nich opět zaváděli staré latinské formy. Jednotlivé jazyky přijaly přizpůsobené sufixy: francouzština (*-issime*), italština (*-issimo*), španělština (*-ísimo*) a portugalština (*-íssimo*). (Posner a Green 1980, s. 119)

Zatímco v současné francouzštině se tento sufix používá ojediněle a pro vyjádření superlativu absolutního se preferuje opis (*très connu*), stejně tak jako v rumunštině (*foarte cunoscut*), v dalších románských jazycích, jako je italština, španělština a portugalština, se tyto formy uchytily a hojně se používají dodnes. (Šabršula 1994, s. 98)

Přestože čeština takovýmto morfologickým prostředkem nedisponuje, nebývá superlativ absolutní českými mluvčími považován za příliš složitý jev, neboť je možné se mu v běžné řeči „elegantně vyhnout“ (o erudovaných formách ani nemluvě) a namísto něj užít opisnou vazbu či jiné výrazové prostředky portugalštiny. Neexistuje ani příliš mnoho portugalských prací, které by se absolutním superlativem zabývaly, a pokud ano, často se zaměřují především na jeho etymologii a tvoření.

Superlativ absolutní je však velmi komplexní jev, který si jistě zaslouží větší pozornost, a proto jsme se rozhodli o něm pojednat širěji. Cílem této práce bude především osvětlit užívání dubletních tvarů syntetického absolutního superlativu v portugalštině a zjistit, jaké jsou jeho nejčastější protějšky v češtině.

2 Pojetí superlativu absolutního v dostupných gramatikách

2.1 Adjektivum

2.1.1 Obecná charakteristika

Adjektiva řadíme k základním slovním druhům. Nesou lexikální význam, pojmenovávají kvality a vztahy substancí, syntakticky rozvíjí a sémanticky upřesňují substantiva, přičemž se s nimi zpravidla shodují v rodě a čísle. (Zavadil a Čermák 2010, s. 173–174)

Obecně můžeme říci, že adjektiva charakterizují bytosti, věci či abstraktní pojmy tím, že pojmenovávají jejich kvalitu (*inteligência lúcida*), defekt (*homem perverso*), povahu (*pessoa simples*), vzhled (*vidro fosco*), stav (*laranjeira florida*), nebo označují vztahy mezi substancemi v závislosti na čase (*nota mensal*), původu (*vinho português*), materiálu, vlastnictví (*casa paterna*) apod. (Cunha a Cintra 1999, s. 247)

Adjektivum může buď pojmenovávat adherentní vlastnost, tzn., že o substantivu podává novou informaci a doplňuje jeho význam (např. *carro branco*), čímž pádem má určující funkci; nebo může označovat vlastnost inherentní, která je již implikovaná v samotném substantivu (např. *branca neve*). V tom případě nám nepodává žádnou novou informaci a má pouze funkci vysvětlující. (Zavadil a Čermák 2010, s. 444–445)

Z morfologického hlediska je většina adjektiv odvozena od substantiv nebo verb. Jen málo z nich můžeme považovat za tzv. „primitivní“, tedy za adjektiva, která ze své povahy vyjadřují nějakou vlastnost, aniž by v sobě nesla význam nějaké substance či události. Mezi primitivní adjektiva patří například: *claro*, *curto*, *grande*, *largo*, *livre*, *triste*... Nebo adjektiva označující barvy: *azul*, *branco*, *preto*, *verde* ad.

Dle způsobu tvoření můžeme portugalská adjektiva dělit na jednoduchá (např. *estudioso*, *grego*) a na složená (*vermelho-sangue*, *afro-asiático*). (Cunha a Cintra 1999, s. 250–253)

Ze syntaktického hlediska adjektiva rozvíjí substantiva a mohou stát ve funkci přívlastku shodného (*uma casa branca*) či predikativu, tzn. jmenné spony přísudku (*A casa é branca*) nebo doplňku (*Julgaram a Maria inocente*). Někdy mohou taktéž zastávat funkci adverbii: *O menino dorme tranquilo*. – místo *tranquilamente*. (Cunha a Cintra 1999, s. 266–267)

2.1.2 Významová klasifikace adjektiv

Klasifikační kritéria pro vymezení sémantických kategorií adjektiv nejsou dána povahou lexémů tohoto slovního druhu. Adjektiva se vyznačují vysokým stupněm potenciální polyfunkčnosti a velkou citlivostí vůči kontextu. Proto v různých situacích může mít to samé adjektivum jinou sémantickou funkci. Významová klasifikace adjektiv tedy čistě záleží na konvencích nebo subjektivním pojetí gramatiků.

Obecně však autoři gramatik často vymezují dvě větší skupiny adjektiv, kterými jsou adjektiva **kvalitativní** a **relační**. Adjektiva kvalitativní pojmenovávají vlastnost substance na základě bezprostředního poznání, úsudku či subjektivního postoje (např. *oval*, *azul*, *mole*, *rápido*, *frio*, *doce*) Adjektiva relační oproti tomu označují vlastnost na základě vztahu k jinému jevu: k jiné substantii, procesu, okolnosti apod. (Zavadil a Čermák 2010, s. 176–178) Tato adjektiva jsou často odvozená od substantiv (*mês* → *mensal*). V portugalské řada adjektiv vznikla nepřímou etymologií, tedy derivací od latinských adjektiv. K tomuto jevu docházelo především v 15. století, kdy učenci při vytváření nových slov vycházeli z latiny. Například adjektivum *fluvial*, není odvozené z portugalského slova *rio*, ale z latinského *fluvius*. Na rozdíl od kvalitativních adjektiv nemohou stát adjektiva relační v predikativní funkci: **Essa câmara é municipal*. (Raposo 2013, s. 1377–1387)

Skupina autorů publikace *Gramática do português* z roku 2013 dále vymezuje kategorie pro adjektiva **evaluativní** vyjadřující subjektivní hodnocení mluvčího pro danou substantii (např. *bom*, *horroroso*, *magnífico*, *maravilhoso*, *terrível*), adjektiva **modální**, která vyjadřují hodnocení mluvčího v závislosti na způsobu platnosti výpovědi, tedy modalitě (např. *possível*, *provável*, *proibido*, *desejável*, *necessário*, *capaz*). Adjektiva **intenzionální** podávající informaci o intenzitě substantií tím, že její význam například zesilují, negují apod. Ve spojení *um falso advogado* adjektivum *falso* zcela popírá význam substantiva *advogado* a mluvčí tím tedy říká, že se nejedná o advokáta ani o někoho, kdo by měl dostačující atributy pravého advokáta. Dalšími příklady z této kategorie jsou adjektiva: *verdadeiro*, *suposto*, *potencial* a *mero*. (Raposo 2013, s. 1368–1393)

2.1.3 Pozice adjektiv

V nominálních syntagmatech může stát portugalské adjektivum, podobně jako v ostatních románských jazycích, před substantivem i za ním. Častějším postavením je nicméně postpozice, přičemž antepozice často mění pragmatický nebo noční význam adjektiva. (Hricsina 2013, s. 203)

Jinými slovy je antepozice příznaková a mnoha adjektivům je upřena. Mohou v ní stát pouze adjektiva, která nemají restriktivní funkci, to znamená, že blíže neurčují označovanou substanti. Například řekneme-li: *o gato gordo* adjektivum v postpozici slouží k identifikaci určité kočky, která je tlustá, ze skupiny koček, z nichž ostatní tlusté nejsou. V případě *o gordo gato* již mluvčí i adresát z kontextu ví, o jakou kočku se jedná. Adjektivum má zde funkci explikativní, kdy pouze podává o již určené kočce novou informaci, která v sobě často nese subjektivní hodnocení či expresivní zabarvení. (Raposo 2013, s. 1441, 1452–1453)

Právě restriktivní funkce je stěžejní pro postavení kvalitativních adjektiv, která v antepozici mohou dokonce přestoupit do skupiny adjektiv evaluativních. (*Que rico relégio!*) Adjektiva relační mají ze své podstaty restriktivní funkci, a proto se vyskytují pouze v postpozici. Výjimkou jsou případy, kdy adjektivum získá kvalitativní charakter (*uma lírica jovem*).

Adjektiva evaluativní a modální¹ mohou stát jak v antepozici, tak v postpozici, ani v jedné z nich nemají restriktivní funkci. Pro adjektiva intenzionální je naopak přirozená antepozice a v postpozici dochází k významovým posunům. Vliv na postavení adjektiv mohou mít kromě sémantických a diskurzivních faktorů taktéž stylistika či prozodie. (Raposo 2013, s. 1390–1393, 1441, 1451–1453)

Na rozdíl od portugálštiny stojí adjektiva v češtině zpravidla v antepozici a významové posuny nelze vyjádřit změnou pozice. Při převodu do češtiny pak překladatelé často na základě kontextu volí jiná adjektiva, jež jsou významem ekvivaletní (např. *grande homem* → *významný muž*; *ricas rimas* → *vyšperkované rýmy*; *antiga amizade* → *zaniklá přátelství*). (Černá 2018, s. 52–85)

2.1.4 Ne/stupňovatelná adjektiva

Stupňování je vlastnost typická především pro kvalitativní adjektiva. Některá však dle jazykové normy stupňovat nelze, například adjektiva označující formu (**uma área bastante circular*), umístění v prostoru (**uma linha muito vertical*), biochemické procesy (**um homem mais morto*) nebo sociální stav (**uma mulher menos divorciada*).

Zpravidla můžeme stupňovat taktéž adjektiva evaluativní a modální. Není však třeba dále stupňovat evaluativní adjektiva vyjadřující vysoký stupeň určité vlastnosti

---

¹ S výjimkou adjektiva *capaz*, které stojí vždy v postpozici.

(*fantástico, maravilhoso, horrível*) nebo některá modální s deodentickou modalitou, tedy vyjadřující omezení či povolení: *obrigatório, permitido, proibido* ad.

Obecně nelze stupňovat adjektiva relační (**um comboio mais elétrico*), ale existují některé výjimky: *um solo muito arenoso, uma bebida bastante gasosa*. Relační adjektiva je možné stupňovat, pokud jsou například použita v přeneseném významu a chovají se pak jako kvalitativní adjektiva, například: *uma voz muito musical* (adjektivum kvalitativní) vs. **uma comédia muito musical* (adjektivum relační).

Nestupňují se ani intenzionální adjektiva (**um muito mero advogado*), výjimkou jsou případy, kdy získají kvalitativní charakter (*uma pessoa muito falsa*). (Raposo 2013, s. 1383–1418)

2.2 Stupňování adjektiv v portugalštině

V portugalštině existují tři stupně adjektiv: **pozitiv**, který nevyjadřuje žádnou relativní míru vlastnosti, ale pouze vlastnost pojmenovává (*um livro interessante*); **komparativ** vyjadřuje vyšší nebo nižší míru nějaké vlastnosti (*um livro mais interessante*); nejvyšší nebo nejnižší míru vlastnosti vyjadřuje **superlativ** (*o livro mais interessante*). (Zavadil a Čermák 2010, s. 180)

Superlativ může být **relativní** (*o livro mais interessante*), kdy adjektivum označuje vlastnost nějaké substance tím, že ji srovnává s dalšími substancemi figurujícími ve výpovědi; nebo **absolutní** (*um livro interessantíssimo*), tzn. že adjektivum vyjadřuje vysokou míru vlastnosti bez srovnání. (Svobodová 2014, s. 105)

Jednotlivé stupně (vyjma superlativu absolutního) se v portugalštině tvoří u pravidelných adjektiv analyticky pomocí členů a adverbii (*mais/menos*). (Svobodová 2014, s. 105)

Stuňování pravidelných adjektiv můžeme shrnout v následující tabulce:

1. stupeň	bonito	hezký
2. stupeň	mais (menos) bonito	hezčí (méně hezký)
3. stupeň	o mais (menos) bonito	nejhezčí (nejméně hezký)

Tabulka 1 Stupňování přídavných jmen (Jindrová 2009)

Podle Zavadila a Čermáka (2010, s. 180) není možné kategorii stupně označit ani za gramatickou ani za lexikální kategorii, poněvadž členy a jejich uzavřené sémantické pole by ji charakterizovaly jako gramatickou kategorii, zatímco adverbia (*mais/menos*)

jsou lexikální exponenty označující míru vlastnosti a řadily by ji do kategorie lexikální. Jedná se tedy o hybridní kategorii na pomezí těchto dvou.

Výrazové prostředky kategorie stupně můžeme rozdělit na **konstituenty** (nositelé základního lexikálního významu, např. *problema interessante*) a **auxilianty** (člen, *mais/menos*). Člen zde pak má dvojí funkci: kromě toho, že doplňuje význam substantiva, přičemž se s ním shoduje v rodě a čísle (funkce determinální), nám umožňuje rozlišit mezi druhým a třetím stupněm (funkce rozlišovací). (Zavadil a Čermák 2010, s. 180–181)

2.2.1 Komparativ

Komparativ může vyjadřovat:

- a) vyšší míru vlastnosti jednoho nositele v porovnání s jiným nositelem, nebo vyšší míru vlastnosti nositele v porovnání s jeho jinou vlastností:

*Pedro é **mais estudioso (do) que** Paulo.*

*Paulo é **mais inteligente que** estudioso.*

- b) nižší míru vlastnosti jednoho nositele v porovnání s jiným nositelem, nebo nižší míru vlastnosti nositele v porovnání s jeho jinou vlastností:

*Paulo é **menos estudioso (do) que** Álvaro.*

*Álvaro é **menos inteligente do que** estudioso.*

- c) stejnou míru vlastnosti jednoho nositele v porovnání s jiným nositelem, nebo stejnou míru vlastnosti nositele v porovnání s jeho jinou vlastností:

*Álvaro é **tão estudioso como/quanto** Pedro.*

*Pedro é **tão inteligente como/quanto** estudioso.*

(Cunha a Cintra 1999, s. 256–257)

Komparativ může být analytický, v tom případě se tvoří pravidelně pomocí adverbia (*mais inteligente*) nebo syntetický, kdy se užívají nepravidelné tvary odvozené z latiny (*melhor*). (Cegalla 2010, s. 169)

V komparativních konstrukcích se pro vyjádření vyšší a nižší míry vlastnosti používá spojka *do que* nebo jen *que*. Obojí lze použít, následuje-li srovnání nominálním syntagmatem (např. substantivem):

*A Maria é mais bonita **que** a Teresa.*

*A Maria é mais bonita **do que** a Teresa.*

Následuje-li srovnání celou větou, tedy se slovesným tvarem, je přípustná pouze spojka *do que*:

*O Luís é mais inteligente **do que** o Mário é trabalhador.*

** O Luís é mais inteligente **que** o Mário é trabalhador.*

(Mateus et al. 1994, s. 316–317)

S adjektivy *anterior*, *exterior*, *inferior*, *posterior*, *superior*, *ulterior* se pojí spojka *a*:

*Este preço é inferior **ao** precedente.*

*O prazo é superior **a** duas semanas.*

Vyšší míru vlastnosti vyjádřenou pomocí komparativu lze ještě zesílit příslovci *muito*, *bem*, nebo *ainda*:

*Joana é muito mais bonita **que** a sua irmã.*

(Hampl 1972, 106–107)

V komparativních konstrukcích pro vyjádření stejné míry vlastnosti se používá adverbium *tão* a po adjektivu následuje spojka *como* nebo *quanto*:

*Carlos é **tão** jovem **como** Álvaro.*

*José é **tão** nervoso **quanto** desatento.*

(Cunha a Cintra 1999, s. 257)

Případně se můžeme taktéž setkat se spojkou *quão*, která je však knižní:

*As plantas no Jardim Botânico do Rio são **tão** formosas **quão** várias.*

Pro přirovnání je možná konstrukce bez adverbia *tão*, druhému členu pak předchází spojka *como*, případně *que nem*:

Estas laranjas são doces como açúcar.

Os seus cabelos são pretos que nem carvão.

(Její vlasy jsou černé jako uhl.)

(HAMPL 1972, s. 108)

V portugalštině existují i příbuzné konstrukce, které nejsou ze své povahy čistě komparativní, ale mimo jiné mohou mít i srovnávací charakter, např.:

Ele é teimoso, assim como desajeitado.

O meu tio deixou-me algumas pratas, bem como porcelanas.

A criança come bem, tal como dorme.

Ele procedeu como esperávamos.

Ele fala conforme escreve.

(Mateus et al. 1994, s. 320)

2.2.2 Superlativ relativní

Superlativ relativní vyjadřuje nejvyšší nebo nejnižší míru vlastnosti substance ve srovnání s ostatními nositeli této vlastnosti:

*Carlos é o aluno **mais estudioso** do Colégio.*

*João é o aluno **menos estudioso** do Colégio.*

(Cunha a Cintra 1999, s. 257)

Pravidelné tvary superlativu relativního se opět tvoří analyticky pomocí příslovcei *mais/menos*, od komparativu jej odlišuje člen určitý. Superlativ relativní může být i syntetický, jeho nepravidelné tvary pak vychází z latiny (*o melhor*). (Cegalla 2010, s. 170)

Pokud je ve výpovědi explicitně vyjádřena skupina/či množina ostatních nositelů téže vlastnosti, užívá se předložka *de*:

*O Paulo é o estudante mais alto **da** turma.*

Množina ostatních nositelů však může být vyjádřena ve výpovědi implicitně:

A Ana foi a atriz mais premiada.

Jak vidíme, zde množinu definuje substantivum *atriz*, výpověď lze zformulovat i následujícími způsoby:

Do conjunto das atrizes, a Ana foi a mais premiada.

A Ana foi a mais premiada das atrizes.

Pokud je množina vyjádřena implicitně, superlativní konstrukce může být dvojznačná. Například výpověď: *Foi o Luís quem escalou a montanha mais alta*, lze interpretovat třemi způsoby: a) Luís vylezl na nejvyšší horu světa, tedy Mount Everest; b) Luís vylezl na nejvyšší horu z určité množiny hor; c) Luís vylezl na vyšší horu, než na kterou vylezli všichni ostatní v určité skupině. (Raposo 2013, s. 2163)

Superlativní konstrukce může být někdy doplněna o výraz *possível*, který pak odpovídá českému „co (možná)“:

As relações entre os dois governos são novamente as mais estreitas possível.

(Vztahy mezi oběma vládami jsou opět co nejtěsnější.)

Pokud se ve výpovědi objeví více adjektiv, člen už se u dalších členů výčtu neopakuje:

*a maior e mais rica cidade,
o mais agradável e mais fiel dos amigos.*

V případě přístavku však určitý člen zůstává:

O Minho, a mais bela província de Portugal.

(Hampl 1972, s. 112)

Funkci superlativu relativního může taktéž zastávat řadová číslovka *primeiro* (první) nebo adjektiva, která vyjadřují plnou míru vlastnosti:

Bartolomeu Dias foi o primeiro navegante que dobrou o Cabo das Tormentas.

O Amazonas é o principal rio do Brasil.

(Cunha a Cintra 1999, s. 262)

2.2.3 Nepravidelné stupňování

Jak jsme již výše uvedli, komparativ a superlativ mohou mít také syntetické tvary vycházející z latiny, mezi ně patří následující adjektiva:

pozitiv	komparativ	superlativ relativní
bom (<i>dobrý</i>)	melhor (<i>lepší</i>)	o melhor (<i>nejlepší</i>)
mau (<i>špatný</i>)	pior (<i>horší</i>)	o pior (<i>nejhorší</i>)
grande (<i>velký</i>)	maior (<i>větší</i>)	o maior (<i>největší</i>)
pequeno (<i>malý</i>)	menor (<i>menší</i>)	o menor (<i>nejmenší</i>)

Tabulka 2 Nepravidelné stupňování adjektiv (Jindrová, 2008)

V komparativních konstrukcích se syntetickými tvary se již nevyskytují adverbia *mais/menos*, jinak zde platí stejná pravidla jako při analytickém srovnávání:

* *Paulo é mais melhor que/do que Pedro*

Paulo é melhor que/do que Pedro.

Paulo é pior que/do que Pedro.

(Chebat 2019)

O problema é o pior de todos.

A turma é a melhor da cidade.

(Azevedo 2016)

Komparativa *melhor/pior/maior/menor* se však užívají i v analytických tvarech. Například v mluveném jazyce dochází u analytického komparativu *mais bom* a *mais mau* k významovému posunu: „hodný, zlobivý – hodnější, zlobivější“. (Svobodová, 2014) Taktéž se jich užívá při srovnání dvou vlastností u jednoho nositele: *Pedro é mais bom do que inteligente*. (Petr je spíše hodný než inteligentní.)

U adjektiva *pequeno* se v evropské variantě preferuje analytický komparativ *mais pequeno*. Naopak u adjektiva *grande* portugalská norma připouští pouze syntetický tvar *maior*.² (Cunha a Cintra 1999, s. 262) Syntetické tvary *maior* a *menor* se užívají často v přeneseném smyslu, např. u ustálených slovních spojení: *força maior* (vyšší moc), *estado maior* (generální štáb), *trajes menores* (spodní prádlo).

² Brazilská varianta připouští taktéž analytický tvar „*mais grande*“ (Chaves de Melo 1978, s. 73)

Nebo ve výpovědích typu:

Consideramos a defesa da paz como da maior importância para a humanidade.

(Pokládáme obranu míru za svrchovaně důležitou pro lidstvo)

(Hampl 1972, s. 109)

Tvary *maior* a *menor* se v portugalštině užívají v přeneseném významu „zletilý a nezletilý“ (*maior de idade/menor de idade*). Nebo, stojí-li za podstatným jménem, ve významu „starší/mladší“: *a minha filha menor* (má mladší dcera), *o meu irmão maior* (můj starší bratr). (Svobodová 2014, s. 106)

Původ v syntetickém komparativu mají následující portugalská adjektiva:

superior	<i>vyšší, převyšující, vynikající</i>
inferior	<i>nižší, spodní, podřadný</i>
exterior	<i>vnější, zahraniční</i>
interior	<i>vnitřní</i>
ulterior	<i>pozdější, další</i>
anterior	<i>dřívější, přední</i>
posterior	<i>pozdější, zadní</i>
sénior	<i>starší</i>
júnior	<i>mladší</i>

Tabulka 3 Adjektiva s původem v syntetickém komparativu (Hampl 1972)

Adjektivum *superior* je v podstatě 2. stupněm od adjektiva *alto*, *inferior* od adjektiva *baixo* atd. Všechna tato adjektiva v sobě zahrnují význam pozitiv, tedy adjektiv 1. stupně, např.:

A sua roupa é de superior qualidade.

(Ten oblek je vynikající kvality.)

Através da sua obra conhecemos não somente o mundo exterior, mas também o mundo interior do escritor.

(Jeho dílem poznáváme nejenom vnější svět, ale i spisovatelův svět niterný.)

É questão da sua evolução ulterior.

(To je otázka dalšího vývoje)

(Hampl 1972, s. 110)

2.3 Superlativ absolutní

Superlativ absolutní, nebo také elativ, vyjadřuje vysokou (absolutní) míru vlastnosti, na rozdíl od superlativu relativního neimplikuje srovnání. (Svobodová 2014, s. 106)

Tvary superlativu absolutního mohou být analytické nebo syntetické. Analytický absolutní superlativ se tvoří přidáním dalšího výrazu, nejčastěji adverbia vyjadřujícího přebytek či přemíru, např.: *muito estudioso*, *imensamente triste*, *extraordinariamente salubre*, *excessivamente fácil* atd. (Cunha a Cintra 1999, s. 258)

Hampl (1972, s. 113) uvádí další příklady spolu s českými ekvivalenty:

<i>muito/bem</i>	<i>hodně</i>	<i>grandemente</i>	<i>silně</i>
<i>altamente</i>	<i>vysoce</i>	<i>infernamente</i>	<i>pekelně</i>
<i>ao extremo</i>	<i>krajně</i>	<i>infinitamente</i>	<i>nekonečně</i>
<i>assaz</i>	<i>značně</i>	<i>inteiramente</i>	<i>úplně</i>
<i>chocantemente</i>	<i>zarážejícím způsobem</i>	<i>largamente</i>	<i>široce, štědře</i>
<i>completamente</i>	<i>úplně</i>	<i>redondamente</i>	<i>úplně</i>
<i>eminentemente</i>	<i>svrchovaně</i>	<i>sobejamente</i>	<i>nadmíru</i>
<i>enormemente</i>	<i>hrozně</i>	<i>sobremaneira</i>	<i>přespříliš</i>
<i>estritamente</i>	<i>přísně</i>	<i>sobremodo</i>	<i>přespříliš</i>
<i>eternamente</i>	<i>věčně</i>	<i>sumamente</i>	<i>svrchovaně</i>
<i>excessivamente</i>	<i>nadmíru</i>	<i>supinamente</i>	<i>přílišně</i>
<i>extraordinariamente</i>	<i>mimořádně</i>	<i>terrivelmente</i>	<i>strašně</i>
<i>extremamente</i>	<i>krajně</i>	<i>teremendamente</i>	<i>hrozně</i>

Tabulka 4 Adverbia označující přemíru (Hampl 1972)

Syntetický absolutní superlativ je jednoslovný a tvoří se přidáním sufixu³: *-íssim-o* (*tristíssimo*) nebo *-érrim-o* (*acérrimo*). (Cunha a Cintra 1999, s. 258) Tento superlativ se v portugalštině začal objevovat až v první polovině 15. století, kdy humanisté usilovali o tzv. „relatinizaci“ portugalštiny, to znamená, že se snažili oživit staré latinské formy. (Hricsina 2015, s. 133) Podle Silveiry Buena (1968, s. 184) vnímají mluvčí portugalštiny označovanou vlastnost adjektiva s tvarem syntetického superlativu absolutního jako intenzivnější než u analytického superlativu absolutního s příslovcem *muito*. *Homem riquíssimo* je tedy vnímán jako bohatší než *homem muito rico*.

³ Hovoříme-li v této práci o sufixu *-íssimo* (příp. *-érrimo*, *-ílimo*) užíváme ho ve smyslu portugalské terminologie a máme pochopitelně namysli všechny jeho podoby (*-íssimo/a/os/as*). Poněvadž čeština rozlišuje mezi příponami a koncovkami, někteří čeští gramatikové (Zavadil a Čermán, Svobodová) dávají v tomto kontextu přednost termínům superlativní exponent/alomorf.

2.3.1 Tvoření syntetického absolutního superlativu

Tvary syntetického absolutního superlativu vychází z hláskové struktury jednotlivých adjektiv. Adjektiva ukončená na:

- 1) konsonant přijímají superlativní sufix **-íssimo**:

fértil → *fertilíssimo*

original → *originalíssimo*

vulgar → *vulgaríssimo*

- 2) vokál přibírají superlativní exponent **-íssimo** ke slovnímu základu, tím pádem se exponent rodu odsouvá na konec slova:

belo → *belíssimo*

triste → *tristíssimo*

competente → *competentíssimo*

- 3) sufix **-vel** se pojí s alomorfem **-bilíssimo**, který nahrazuje původní sufix **-vel⁴**:

agradável → *agradabilíssimo*

amável → *amabilíssimo*

terrível – *terribilíssimo*

- 4) hlásku **-z** přijímají alomorf **-císsimo**, zde dochází ke změny hlásky **-z** na **-c**:

capaz → *capacíssimo*

feliz → *felicíssimo*

- 5) nazální vokál, který se v portugalské graficky označuje „**-m**“, se pojí s alomorfem **-níssimo**:

bom → *boníssimo*

comum → *comuníssimo*

- 6) diftong **-ão** přijímají sufix **-aníssimo**, přičemž exponent rodu se odsouvá na konec slova:

pagão → *paganíssimo*

vão → *vaníssimo*

(Svobodová 2014, s. 106–107)

- 7) hlásky **-c-** a **-g-** přijímají superlativní exponent **-íssimo**, z fonetických důvodů zde však dochází k následujícím pravopisným změnám:

rico → *riquíssimo*

---

⁴ Superlativ absolutní od adjektiv *in/crível* (neuvěřitelný) je *in/credibilíssimo* a od *provável* (pravděpodobný) → *probabilíssimo* (HAMPL 1972, s. 115)

simpático → *simpatiquíssimo*

largo → *larguíssimo*

vago → *vaguíssimo*

- 8) dvojhlásku **-io** pravidelně přijímají sufix **-íssimo**, ale preferuje se forma s jedním **i**:

cheio → *cheíssimo* (vs. *cheiíssimo*)

feio → *feíssimo*

sério → *seríssimo*

výjimku tvoří následující adjektiva:

frio → *friíssimo*

pio → *piíssimo* (nebo *pieníssimo*)

(Haml 1972, s. 113–114)

K některým z výše zmíněných změn dochází, poněvadž tvary superlativu absolutního byly odvozeny od archaických tvarů portugalských adjektiv. Týká se to adjektiv končících na **-vel**, **-az**, **-iz**, **-oz** nebo **-ão**:

adjektivum	český ekvivalent	archaický tvar	superlativ absolutní
horível	<i>hrozný</i>	horribil	horribilíssimo
audaz	<i>odvážný, smělý</i>	audace	audacíssimo
feliz	<i>šťastný</i>	felice	felicíssimo
atroz	<i>krutý</i>	atroce	atrocíssimo
são	<i>svatý, zdravý</i>	sano	saníssimo

Tabulka 5 Tvary syntetického absolutního superlativu některých adjektiv (Areal 1998)

Tyto tvary v sobě nesou určitou známku erudovanosti. Existují tzv. erudované tvary, které byly odvozeny přímo z latinských tvarů. (Areal 1998, s. 100)

2.3.2 Erudované tvary

Jak jsme již zmínili, některé tvary syntetického superlativu absolutního jsou přímo odvozeny od akuzativu latinských adjektiv.

pozitiv	český ekvivalent	superlativ absolutní	lat. adjektivum (akuzativ)
amargo	<i>hořký</i>	amaríssimo	<i>amarum</i>
amigo	<i>přátelský</i>	amicíssimo	<i>amicum</i>
antigo	<i>starobylý</i>	antiquíssimo	<i>antiquum</i>
comum	<i>běžný, obvyklý</i>	comuníssimo	<i>communem</i>
cruel	<i>krutý</i>	crudelíssimo	<i>crudelem</i>
doce	<i>sladký</i>	dulcíssimo	<i>dulcem</i>
fiel	<i>věrný</i>	fidelíssimo	<i>fidelem</i>
frio	<i>studený, chladný</i>	frigidíssimo	<i>frigidum</i>
geral	<i>obecný</i>	generalíssimo	<i>generalem</i>
nobre	<i>šlechtetný</i>	nobilíssimo	<i>nobilem</i>
pródigo	<i>rozhozovačný</i>	prodigalíssimo	<i>prodigum</i>
sábio	<i>moudrý</i>	sapientíssimo	<i>sapientem</i>
sagrado	<i>posvátný, svatý</i>	sacratíssimo	<i>sacratum</i>
simples	<i>jednoduchý, prostý</i>	simplicíssimo	<i>simplicem</i>
veloz	<i>rychlý</i>	velocíssimo	<i>velocem</i>

Tabulka 6 Vybrané erudované tvary syntetického superlativu absolutního (Svobodová 2014; Areal 1998)

Erudované tvary mají taktéž portugalská adjektiva, která se vyvinula z latinských adjektiv končících na *-ficus*, *-dicus* a *-volus* a stupňovala se, jako kdyby končila na *-dicēns*, *-ficēns*, *-volēns* (Areal 1998, s. 100):

pozitiv	český ekvivalent	superlativ absolutní
benéfico	<i>blahodárný, prospěšný</i>	beneficentíssimo
benévolo	<i>laskavý, přívětivý</i>	benevolentíssimo
magnífico	<i>báječný, velkolepý</i>	magnificentíssimo
malédico	<i>prokletý</i>	maledicentíssimo
maléfico	<i>zlomyslný</i>	maleficentíssimo
malévolo	<i>škodlivý</i>	malevolentíssimo

Tabulka 7 Erudované tvary odvozené z latinských adjektiv končících na *-ficus*, *-dicus*, *-volus* (Areal 1998)

Tyto tvary superlativu jsou příbuzné se současnými portugalskými adjektivy: *beneficiente*, *benevolente*, *magnificante* atd.

Od latinských tvarů superlativu absolutního jsou odvozena taktéž adjektiva, která v portugalštině končí na **-il** (z latinských tvarů končících na **-ilem**). Ta v portugalštině přijímají superlativní exponent **-imo** (což je odvozeno od latinského **-illimus**) (Areal 1998, s. 100–101):

pozitiv	český ekvivalent	superlativ absolutní	lat. superlativ absolutní
ágil	<i>hbitý</i>	agílimo	<i>agillimus</i>
fácil	<i>snadný</i>	facílimo	<i>facillimus</i>
frágil	<i>křehký</i>	fragílimo	<i>fragillimus</i>
difícil	<i>těžký, obtížný</i>	dificílimo	<i>difficillimus</i>
grácil	<i>útlý</i>	gracílimo	<i>gracillimus</i>
húmil/humilde	<i>pokorný</i>	humílimo⁵	<i>humillimus</i>

Tabulka 8 Tvary syntetického superlativu absolutního portugalských adjektiv končících na **-il** (Areal 1998, s. 101)

Tato adjektiva mají i lidové tvary odvozené od portugalských adjektiv: *agilíssimo*, *facilíssimo*, *fragilíssimo*, atd. (Hampl 1972, s. 116)

Z latinského stupňování jsou odvozeny taktéž tvary portugalských adjektiv, které mají původ v latinských adjektivech končících v mužském rodě na **-er**. Tato latinská adjektiva přijímala sufix **-rimus** (např. *liberrimus*) (Panhuis 2014, s. 44):

pozitiv	český ekvivalent	superlativ absolutní
áspero	<i>drsňý/hrubý</i>	aspérrimo
acre	<i>kyselý</i>	acérrimo
negro	<i>černý</i>	nigérrimo
mísero	<i>ubohý/nicotný</i>	misérrimo
pobre	<i>chudý</i>	paupérrimo
célebre	<i>slavný</i>	celebérrimo
livre	<i>volný/svobodný</i>	libérrimo
salubre	<i>zdraví prospěšný</i>	salubérrimo
úbere	<i>hojný</i>	ubérrimo
íntegro	<i>celistvý</i>	integérrimo

Tabulka 9 Erudované tvary odvozené z latinských adjektiv končících na **-er** (Areal 1998)

⁵ Taktéž jsou možné lidové tvary *humildíssimo* a *humillísimo*.

Je třeba uvést, že tento seznam není vyčerpávající, ale představuje pouze nejčastější adjektiva.

Superlativní tvary končící na *-érrimo* jsou považovány za erudované formy. V hovorové brazilské portugalštině nicméně najdeme lidové tvary *chatérrimo* (vedle *chatíssimo*) a *chiquérrimo* od *chique*. (Hampl 1972, s. 116)

2.3.3 Dublety

Některá adjektiva mají erudované tvary pro syntetický superlativ absolutní, ale zároveň taktéž disponují lidovými tvary, které se odvodily z portugalských adjektiv. Některá z nejčastěji užívaných adjektiv můžeme shrnout v následující tabulce:

pozitiv	český ekvivalent	erudovaná forma	lidová forma
bom	<i>dobrý</i>	ótimo	boníssimo
mau	<i>špatný</i>	péssimo	malíssimo
grande	<i>velký</i>	máximo	grandíssimo
pequeno	<i>malý</i>	mínimo	pequeníssimo
fácil	<i>snadný</i>	facílimo	facilíssimo
difícil	<i>složitý, obtížný</i>	difícilimo	dificilíssimo

Tabulka 10 Dubletní tvary frekventovaných adjektiv (Jindrová 2008)

Kromě již výše zmíněných adjektiv *fácil* a *difícil*, se tvary syntetického absolutního superlativu tvoří od latinského kořene.

U těchto adjektiv se častěji používá i v běžném jazyce erudovaná forma. (Jindrová 2008, s. 137) Staub (1973, s. 72) poukazuje na to, že tvary superlativu absolutního *ótimo* a *péssimo* se v brazilské portugalštině v běžném jazyce přestávají vnímat jako superlativy a mluvčí je užívají jako pozitivy, které jsou synonymy pro adjektiva *bom* a *mau*. Tuto hypotézu potvrzuje i fakt, že tyto superlativní tvary mohou být v hovorové řeči dále stupňovány ve formě analytického absolutního superlativu: *muito ótimo* a *muito péssimo* nebo ve formě syntetického absolutního superlativu *otíssimo* a *pessíssimo*.

Autoři gramatik jako Cunha a Cintra (1999, s. 258–259), Hampl (1972, s. 113–118) ad. uvádí některá adjektiva s dubletními tvary syntetického absolutního superlativu, které bychom mohli shrnout v následující tabulce:

pozitiv	český ekvivalent	erudovaná forma	lidová forma
acre	<i>kyselý</i>	acérrimo	acríssimo
agudo	<i>ostrý, pronikavý</i>	acutíssimo	agudíssimo
alto	<i>vysoký</i>	supremo/sumo	altíssimo
amargo	<i>hořký</i>	amaríssimo	amarguíssimo
amigo	<i>přátelský</i>	amicíssimo	amiguíssimo
antigo	<i>starobylý</i>	antiquíssimo	antiguíssimo
áspero	<i>drsňý</i>	aspérrimo	asperíssimo
baixo	<i>nízký</i>	ínfimo	baixíssimo
célebre	<i>slavný</i>	celérrimo	celebríssimo
cruel	<i>krutý</i>	crudelíssimo	cruelíssimo
doce	<i>sladký</i>	dulcíssimo	docíssimo
gentil	<i>laskavý/milý</i>	gentílico	gentilíssimo
magro	<i>hubený</i>	macérrimo	magríssimo
miúdo	<i>drobný</i>	minutíssimo	miudíssimo
negro	<i>černý</i>	nigérrimo	negríssimo
nobre	<i>ušlechtilý</i>	nobilíssimo	nobríssimo
peçoal	<i>osobní</i>	personalíssimo	peçoalíssimo
pobre	<i>chudý</i>	paupérrimo	pobríssimo
próspero	<i>prosperující</i>	prospérrimo	prosperíssimo
salubre	<i>zdraví prospěšný</i>	salubérrimo	salubríssimo
simples	<i>jednoduchý</i>	simplicíssimo	simplíssimo
soberbo	<i>pyšný, nadutý</i>	superbíssimo	soberbíssimo

Tabulka 11 Adjektiva s dubletními tvary pro superlativ absolutní

Erudované tvary jsou obecně používány ve formálním a knižním stylu, lidové tvary se naopak častěji používají v hovorovém jazyce. Výjimkou je syntetický absolutní superlativ *paupérrimo*, který se vyskytuje častěji i v běžné mluvě. (Cunha a Cintra 1999, s. 259)

2.3.4 Adjektiva bez tvarů superlativu absolutního

Kromě adjektiv relačních se superlativ absolutní netvoří od adjektiv, která již označují vlastnost v plné míře (*nocturno, eterno* atd.) Taktéž se zpravidla netvoří od adjektiv čítajících více než tři slabiky, např. u adjektiv *ameaçador* (hrozivý), *espontâneo*, *inescrupuloso* (nesvědomitý) *momentâneo* (chvilkový), *passageiro* (přechodný), *permanente* (trvalý).

Dále je tomu tak u adjektiv, která již mají deminutivní či augmentativní sufixy, např.: *novinho, ricaço*. (Hampl 1972, s. 116) Superlativ absolutní se netvoří ani od adjektiv

odvozených od vlastních jmen známých osobností: *homérico, dantesco, manuelino, camoniano, socrático*, atd. (Silveira Bueno 1968, s. 184)

V hovorovém jazyce však můžeme najít výjimky, například: *brasileiríssimo* (stoprocentně brazilský), *mortíssimo* (úplně mrtvý), a *absolutíssima maioria* (naprostá většina).

2.3.5 Sufix -íssimo

Sufix *-íssimo* se v hovorové portugalštině může pojit kromě adjektiv i s dalšími slovními druhy: a) se substantivy, např.: *o campeãoíssimo* (absolutní vítěz), *a finalíssima* (závěrečné finále); b) se zájmeny: *elíssimo* (zcela určitě on), *nenhumíssimo* (naprosto žádný), aj.; c) s číslovkami: *primeiríssima qualidade* (prvotřídní kvalita) atd. (Haml 1972, s. 116)

2.3.6 Jiné formy vyjádření superlativu absolutního

V portugalštině se dá vysoká míra vlastnosti vyjádřit dalšími výrazovými prostředky, například:

- a) pomocí některých prefixů:

supersimpático, ultrarrápido, extrafino, hipersensível

- b) opakováním adjektiva:

Ela era linda, linda!

- c) přirovnáním:

feio como o diabo, doce como mel

- d) pomocí ustálených slovních spojení:

linda de morrer, magro de dar pena

- e) pomocí deminutiv:

A igreja ficou cheinha.

A semente do fumo é pequeninha.

- f) pomocí augmentativ:

boi grandão, moço bonitão

(Cegalla 2010, s. 171)

- g) pomocí určitého členu:

Ela não é apenas uma excelente cantora, ela é a cantora.

(Není jen výborná zpěvačka, je to ta nejlepší zpěvačka.)

(Cunha a Cintra 1999, s. 261)

h) exklamativní větou:

As suas folhas eram tão verdes!

Que verdes eram as suas folhas!

(Vázquez Cuesta a Mendes da Luz 1971, s. 477)

2.3.7 Shrnutí

Stupňování adjektiv v portugalštině můžeme shrnout následovně:

(Areal 1998, s. 103)

2.4 Stupňování adjektiv v češtině

Při stupňování adjektiv v češtině rozlišujeme taktéž tři tvary: první stupeň (**pozitiv**), tedy základní tvar, od něhož se odvozuje pomocí sufixů druhý stupeň (**komparativ**) vyjadřující vyšší míru vlastnosti a třetí stupeň (**superlativ**) označující nejvyšší míru vlastnosti ve srovnání s ostatními jejími nositeli. Komparativ a superlativ se skloňují podle měkkého vzoru „jarní“. (Cvrček 2010, s. 206)

2.4.1 Komparativ

Většina adjektiv se v češtině stupňuje pravidelně přidáním sufixů: **-ější, -ejší, -ší** nebo **-čí**. Při tvoření komparativů většina adjektiv přibírá produktivní sufix **-ější/-ejší**:

pěkný → *pěknější*

štedrý → *štedřejší*

praktický → *praktičtější*

zajímavý → *zajímavější*

rychlý → *rychlejší*

Sufix *-ší* přijímá jen několik desítek adjektiv. Zato jsou tato adjektiva velmi frekventovaná, což je dáno částečně i tím, že do této skupiny patří většina nepravidelně stupňovaných adjektiv (*lepší, horší, větší* apod.):

mladý → *mladší*

sladký → *sladší*

hluboký → *hlubší*

suchý → *sušší*

Sufix *-čí* pak přibírá jen několik adjektiv zakončených na *-lý*, například:

lehký → *lehčí*

hezký → *hezčí*

měkký → *měkčí*

tenký → *tenčí*

(Cvrček 2010, s. 206–207)

U některých adjektiv je přípustný více než jeden tvar komparativu, například:

hebký → *hebčí* i *hebčejší*

vlhký → *vlhčí* i *vlhčejší*

křehký → *křehčí* i *křehčejší*

snadný → *snazší* i *snadnější*

zadní → *zazší* i *zadnější*

(Navrátilová a Drechslerová 1997, s. 17)

Vyšší míru vlastnosti lze v češtině vyjádřit taktéž pomocí příslovce *víc/více*, jež předchází adjektivu základního stupně: *více sečtělý, více překvapující* atd. Tento způsob by se však neměl kombinovat s komparativem utvořeným pomocí sufixu: **více sečtělejší*. (Pravdová a Svobodová 2014, s. 380)

Cvrček (2010, s. 206) však poukazuje na to, že v některých případech tato adverbia s komparativem kombinovat lze:

Vidím, že jsi víc neodbytnější než novináři.

Mám změnit styl obuvi, včetně bruslí – mají být více těsnější.

Nižší míru vlastnosti lze v češtině vyjádřit taktéž pomocí příslovce *míň/méně*, např.: *méně bezpečný svět*. (tamtéž)

2.4.2 Absolutní komparativ

Formálně stejné tvary jako komparativ má také **absolutní komparativ**. Nesrovnává však stupně míry určité vlastnosti u více nositelů či dvou vlastností stejného nositele. Dalo by se říci, že srovnává spíše s hypotetickou střední hodnotou. Proto mu také často předchází relativizující výraz (např. *spíš/spíše*): *Hlas měla spíš hlubší, hebce sametový; Na závěr bude takový menší domácí koncert*.

Absolutní komparativ tedy nevyjadřuje vyšší míru vlastnosti, ale naopak vyjadřuje její zeslabení. Například ve výpovědi: *Měl tmavé delší vlasy a kratší vousy*; spojení *delší vlasy* neznamena „vlasy delší než dlouhé“, ale „delší, než je obvyklé, ale ještě ne dlouhé“. Absolutní komparativ tedy nespadá pod škálu: *dlouhý – delší – nejdelší*, ale tvoří stupnici: *krátký – delší – dlouhý*.

Absolutní komparativ se často používá jako eufemismus ke zmírnění některých negativních vlastností, např.: *starší žena, silnější postava, nižší vzdělání*. (Cvrček 2010, s. 208)

2.4.3 Superlativ relativní

Čeština disponuje pouze tvary relativního superlativu, které se tvoří od pozitivu pomocí cirkumfixu *nej-* a *-ější/-ejší/-ší/-čí*, přičemž přípona je vždy stejná jako u odpovídajícího komparativu.

Superlativ vyjadřuje nejvyšší míru vlastnosti v porovnání s dalšími nositeli. Ke tvarům superlativu se proto nejčastěji pojí spojka *z*: *nejlepší z nás, nejzkušenější z cestovatelů* atd. (Cvrček 2010, s. 208)

2.4.4 Nepravidelné stupňování

Několik adjektiv se v češtině stupňuje nepravidelně, tzn. že komparativ a pozitiv se tvoří od jiného základu než pozitivu. Tomuto jevu říkáme supletivismus.

Jedná se o vůbec nejfrekventovanější adjektiva a můžeme je shrnout v následující tabulce:

pozitiv	komparativ	superlativ
velký/veliký	větší	největší
dobrý	lepší	nejlepší
malý	menší	nejmenší
špatný	horší/špatnější	nejhorší/nejšpatnější
dlouhý	delší	nejdelší
brzký	dřívější	nejdřívější

Tabulka 12 Přehled nepravidelně stupňovaných adjektiv (Cvrček, 2010)

Tvary komparativu *horší* a superlativu *nejhorší* může mít také adjektivum *zlý*. Kromě nepravidelných adjektiv máme v češtině adjektiva *snadný*, *zadní* a *pozdní*, která se nachází na hranici nepravidelnosti, protože při stupňování ztrácí v komparativu *-n-*: *(nej)snazší*, *(nej)zazší*, *(nej)pozdější*. Příпустné jsou taktéž varianty: *(nej)snadnější*, *(nej)zadnější*, *nejpozdější*. (Cvrček 2010, s. 208–209)

2.4.5 Vyjádření vysoké míry vlastnosti

Jak již bylo zmíněno, čeština na rozdíl od portugalštiny nedisponuje sufixem pro vytvoření superlativu absolutního. Vysokou či zvýšenou míru vlastnosti však může vyjádřit jinými jazykovými prostředky:

1) slootovorně:

- a. pomocí téměř neproduktivních augmentativních sufixů:

-atý: *nahatý*, *drsnatý*, *dlouhatý*, *malinkatý*

-ánský: *velikánský*, *dlouhánský*, *ukrutánský*

-anánský: *dlouhatanánský*

-itánský: *hrozitánský*

(všechny tyto tvary mají expresivní zabarvení)

(Čechová 2011, s. 133)

- b. pomocí deminutivních sufixů, které zároveň vyjadřují citové zaujetí, například:

-ičký: *mladičký*, *celičký*, *plničký*, *staříčký*, *kratičký*, *brzičký*

-oučký: *mlad'oučký*, *bled'oučký*, *lehoučký*, *tichoučký*, *útloučký*, *krat'oučký*

-inký: *mladinký*, *malinký*, *teninký*, *prostinký*

-ounký: *slabounký*, *hebounký*, *mlad'ounký*, *tichounký*, *milounký*, *čist'ounký*

-ilinký: *malilinký*

(Karlík a kol. 2012, s. 177)

- c. pomocí prefixů (z nichž některé jsou jen málo produktivní):

pra-: *prastarý, pramalý, prabídny, prazvláštní*

vele-⁶: *velectěný, velevážený velemilovaný, velebný*

(Čechová 2011, s. 133)

prach-⁷: *prachbídny, prachmizerný, prachobyčeny, prachpitomý, prachsprostý*

roz(to)-: *rozmilý, roztomilý, roztodivný*

pře-⁸: *přečistý, překrásný, přelaskavý, přemocný, přesladký, převysoký, přetěžký*

ultra-⁹: *ultramoderní, ultraradikální, ultracitlivý, ultrakrátký, ultralevý*

(Karlík a kol. 2012, s. 178)

super-: *superčistý, supermladý, superpřesný, superrychlý, supertajný*

supra-¹⁰: *supraindividuální, supravodivý*

hyper¹¹-: *hyperkorektní, hypermoderní, hypersenzitivní*

- d. pomocí prefixu **sebe-** pojícího se s komparativem a vyjadřujícího připuštění nejvyšší míry vlastnosti:

sebedokonalejší, sebehorší, sebekonkrétnější, sebelepší, sebemenší, sebepracnější, sebezpriznivější, sebesložitější

(Karlík a kol. 2012, s. 178)

- e. skládáním:

velko-lepý, sněho-bílý, bělo-skvoucí

---

⁶ Tento prefix se váže pouze s adjektivy označujícími příznivě hodnocené vlastnosti. (Karlík a kol. 2012, s. 178)

⁷ Tento prefix se vyskytuje spíše v hovorové řeči a často se pojí s adjektivy vyjadřujícími negativně hodnocené vlastnosti.

⁸ Tento prefix Karlík a kol. (2012, s. 178) označují za prefix vyjadřující nejvyšší míru vlastnosti bez srovnání. Má však knižní zabarvení.

⁹ Tento prefix se pojí s přejatými i domácími základy slov.

¹⁰ Vyskytuje se pouze v odborných termínech.

¹¹ Pojí se pouze s přejatými adjektivy, vyjadřuje přemíru.

f. zdvojováním neboli reduplikací:

širo-širý, pouho-pouhý, pusto-prázny, svato-svatý

2) víceslovně, většinou pomocí příslovce:

převelice vděčen

zbrusu nový

nanejvýš spokojený

zcela vyčerpaný

(Marvan 2008, s. 62–63)

2.4.6 Nestupňovatelná adjektiva

V češtině taktéž existují adjektiva, jež nelze stupňovat. Těmi jsou již výše zmíněná relační (*kamennější stůl). Některá adjektiva z této kategorie však stupňovat lze, pokud je užijeme v přeneseném významu: *kamennější výraz tváře, pointou literatury je učinit kámen ještě kamennějším* atd.

Dále se například nestupňují adjektiva končící na *-cí* (*vzrušující, zlepšovací, rychleschnoucí*) nebo adjektiva druhově přivlastňující (*psí, medvědí, kuřecí*).

Taktéž není potřeba stupňovat adjektivum *optimální*. Tato latinská výpůjčka je odvozena ze slova *optimus* a sama o sobě již znamená „nejlepší“. V češtině však stupňované tvary lze tolerovat, protože mluvčí toto adjektivum často užívají ve významu „relativně nejlepší, nejvhodnější, nejvhodnější“. Optimálnost je tedy dost relativní pojem, a proto můžeme například vybírat z *optimálních* kandidátů toho *nejoptimálnějšího*, podobně jako každý trenér chce mít v týmu *nejlepší z nejlepších* hráčů. (Pravdová a Svobodová 2014, s. 379)

2.5 Systémové shody a rozdíly ve stupňování mezi oběma jazyky

2.5.1 Shody

Jak můžeme konstatovat, stupňování adjektiv v portugalštině a češtině má některé společné aspekty a jiné se naopak liší. V obou jazycích existují tři stupně: pozitiv, komparativ a superlativ, přičemž tvary druhého a třetího stupně se zpravidla odvozují od pozitivu. Oba jazyky však disponují adjektivy, která se stupňují nepravidelně a jejich tvary se tvoří od jiného kmene, než má pozitiv. Zároveň jak v portugalštině, tak v češtině existuje mnoho adjektiv, která stupňovat nelze vůbec. (Saitlová 2017, s. 16)

2.5.2 Rozdíly

Tvary komparativu a superlativu se však v obou jazycích tvoří odlišně. Zatímco v portugalštině se tvoří zpravidla analyticky¹², ve flektivní češtině je stupňování syntetické. Jak jsme již zmínili, čeština taktéž připouští analytické stupňování pomocí adverbíí. K tomu dochází zejména u delších či slovesných adjektiv (*více překvapující*) nebo v případech, kdy to vyžaduje stavba věty (*mohlo by to vypadat stejně nebo možná ještě více komicky*). V některých případech jsou možné obě varianty (*překvapenější/více překvapený*). Ve většině případů však čeština dává přednost syntetickému stupňování a nadužívání analytického způsobu, zejména při ústním či písemném převodu z portugalštiny, může působit příznakově a nepřirozeně.

Stejně tak je tomu u sestupného stupňování. Čeština sice může vyjádřit nižší míru vlastnosti analyticky jako portugalština pomocí příslovcí *mín/méně*, ale ze své flektivní povahy to pro ni až na výjimky (*méně opuštěný*) není zcela obvyklé. Přirozenější je tedy užití slovesného záporu s prvním stupněm (*není to tak drahé*) nebo syntetické stupňování opačné vlastnosti:

era menos corajoso → *byl bázlivější*

um futuro menos negro → *růžovější budoucnost*

os doentes menos urgentes → *lehčí pacienti*

sohnar um futuro menos medíocre → *myslit na šťastnější budoucnost*

(Hrušovská 2012, s. 39–40)

2.5.3 Komparativ absolutní

Portugalština zase na rozdíl od češtiny nemůže užít tvary komparativu pro vyjádření komparativu absolutního. V portugalštině lze komparativ užít jen v případě srovnání. Funkci absolutního komparativu pak je možné vyjádřit ekvivalentním adjektivem v pozitivu (někdy v kombinaci s antepozicí), příslovcem míry, případně stupňováním:

kratší esej → *um breve ensaio*

lepší společnost → *alta sociedade*

vyšší matematika → *alta matemática*

delší pauza → *pauza prolongada*

---

¹² S výjimkou nepravidelného stupňování.

starší pánové → *senhores de idade, sehnorees idosos, velhos senhores*

starší voliči → *eleitores idosos*

ti starší → *os mais velhos*

zákaznictvo mezi staršími → *freguesia de velhos*

(tamtéž, s. 40–41)

2.5.4 Syntetický absolutní superlativ

Jak bylo již řečeno, čeština oproti portugalštině nedisponuje morfologickým ekvivalentem pro syntetický absolutní superlativ (*-íssimo*) a vysokou míru vlastnosti vyjadřuje jinými prostředky. (tamtéž, s. s. 41–42)

V této práci se zaměříme na syntetický absolutní superlativ v současné portugalštině a jeho nejčastější ekvivalenty v češtině.

3 Korpusová analýza

3.1 Uvedení, metodologie, korpusy

V teoretické části jsme se pokusili shrnout poznatky z dostupných gramatik a publikací zabývajících se stupňováním adjektiv v portugalštině a v češtině, superlativem absolutním a dalšími způsoby vyjádření vysoké míry vlastnosti substancí. Následující praktická část bude sestávat ze dvou dílčích částí.

První z nich bude představovat kvantitativní výzkum zaměřený na syntetický absolutní superlativ v současné portugalštině. Budeme analyzovat a porovnávat frekvence superlativu absolutního (konkrétně jednotlivých sufixů) například dle variant současné portugalštiny, textových typů nebo historického období. Ze získaných výsledků se pokusíme vyvodit obecnější závěry. Poté se budeme zabývat dubletními tvary superlativů některých adjektiv s cílem osvětlit, které z nich se používají častěji a v jakých kontextech.

K těmto účelům nám poslouží jednojazyčný portugalský korpus *O Corpus do Português* a jeho jednotlivé sekce. Pracovat budeme zejména s podkorpusem *Corpus do Português: Gênero/Histórico*, jenž čítá 45 milionů slov, a jeho podsekcí složenou z textů z 20. století čítající 20 milionů slov. Tato sekce obsahuje texty z beletrie (6 milionů slov), publicistiky (6 milionů slov), akademického prostředí (6 milionů slov) a mluvené portugalštiny (2 miliony slov). Zároveň je zde rovnoměrně zastoupena evropská a brazilská varianta portugalštiny. Až na menší objem textů mluvené portugalštiny je tento korpus, co se týče textových typů vyvážený, a umožní nám tedy získat ty nejrelevantnější výsledky.

Využijeme taktéž korpusy složené z textů dostupných na internetu. Konkrétně *Corpus do Português: Web/Dialetos*, který čítá více než miliardu slov z internetových textů pocházejících z portugalsky mluvících zemích, tedy z Brazílie, Portugalska, Angoly a Mosambiku; dále pak *Corpus do Português: NOW (Notícias na Web)* obsahující více než 1,4 miliardy slov z portugalských a brazilských publicistických textů sebraných od roku 2012 až po současnost. Tento korpus se neustále rozrůstá, jeho nevýhodou je sice textová nevyváženost, nedocenitelné výhody však spatřujeme v jeho velikosti a aktuálnosti.

Ve druhé části provedeme kontrastivní analýzu syntetického superlativu absolutního a jeho nejčastějších protějšků v češtině. Naše analýza bude lingvistická a nikoli translatologická, to znamená, že nebudeme zkoumat překladatelské postupy, ale zaměříme se na to, jaké české protějšky odpovídají ve stejných kontextech portugalskému

syntetickému superlativu. Uvědomujeme si však, že směr překladu nebo role překladatele hrají důležitou roli, a proto tyto faktory budou při analýze brány v potaz.

Před samotnou kontrastivní analýzou však bude ověřeno složení korpusu, zároveň zde bude provedena kvantitativní analýza superlativu absolutního, aby pak bylo možné výsledky správně interpretovat.

V této části budeme pracovat s mnohojazyčným paralelním korpusem *Intercop*, jenž je součástí projektu Český národní korpus. Kromě spolupracovníků ÚČNK se na jeho tvorbě podílejí z velké části pedagogové a studenti FF UK v Praze. Jedná se o referenční korpus, jehož nejnovější verze (12) čítá přes 1,5 milionů slov z beletrie, publicistických textů, právních textů EU nebo filmových titulků. Portugalská sekce čítá přes 89 miliónů slov, její beletristické a ručně zarovnané jádro pak přes 4 milióny.

3.2 Kvantitativní výzkum (*O Corpus do Português*)

3.2.1 Metodologie

Veškerá data z jednojazyčného korpusu *O Corpus do Português* byla získána v období 1. 5. – 31. 5. 2020 z webové adresy: <https://www.corpusdoportugues.org/xp.asp>.

Poněvadž korpus *O Corpus do Português* nedisponuje vlastní značkou pro syntetický absolutní superlativ. Jeho tvary jsme vyhledávali pomocí regulárních výrazů: **íssim*_j**; **érrim*_j** a **ílim*_j**. Naše výsledky tedy obsahují všechny superlativní tvary adjektiv, co se týče rodu a čísla (*-íssim/o/a/os/as*).

Důsledkem tohoto sestavení regulárních výrazů však nebylo možné obsáhnout i frekventovaná adjektiva tvořící superlativ absolutní nepravidelně, o jejich frekvenci bude pojednáno v části s dubletními tvary.

3.2.2 Frekvence syntetického absolutního superlativu

Naším prvním krokem bylo zjištění absolutní a relativní frekvence syntetického absolutního superlativu v sekcích korpusu *Corpus do Português: NOW, Género/Histórico* a v podsekcí 20. století. Výsledky můžeme shrnout v následující tabulce:

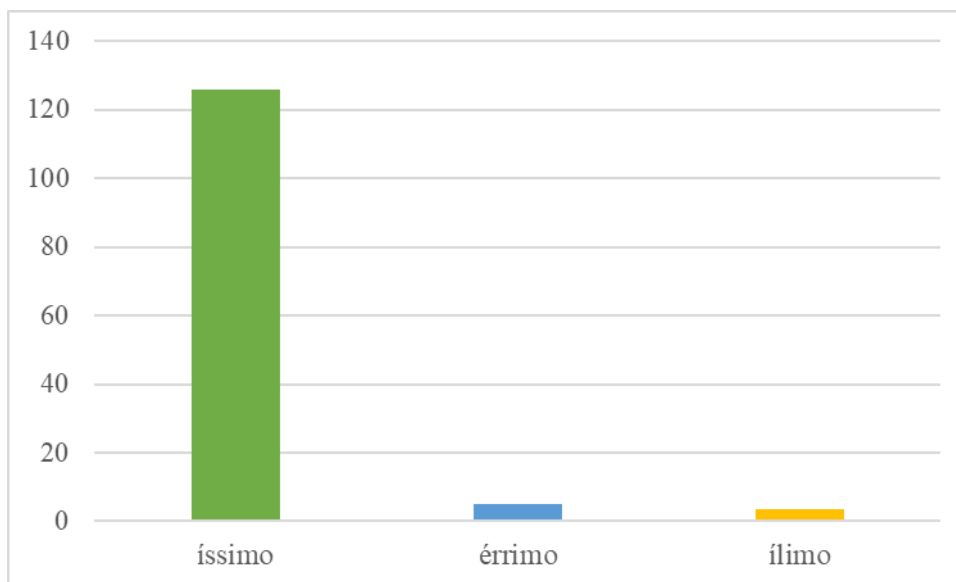
Superlativ končící na:		<i>-íssimo</i>	<i>-érrimo</i>	<i>-ílimo</i>
NOW	absolutní frekvence	36558	1710	1361
	relativní frekvence (v i.p.m.) ¹³	22,11	1,22	0,97
Gênero/Histórico	absolutní frekvence	12380	466	292
	relativní frekvence (v i.p.m.)	275,11	10,36	6,49
20. stol.	absolutní frekvence	2549	101	69
	relativní frekvence (v i.p.m.)	125,79	4,98	3,41

Tabulka 13 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního (*O Corpus do Português*)

Z tabulky můžeme konstatovat, že sufix *-íssimo* má v každém korpusu několikanásobně vyšší relativní frekvenci, než zbylé dva sufixy, což dokazuje, že tento sufix je produktivní.

Zároveň pozorujeme, že sufixy *-érrimo* a *-ílimo* mají vyšší relativní frekvenci ve vyváženém korpusu *Gênero/Histórico* pro 20. století než korpus *NOW*, což může být důsledkem toho, že se jedná o erudované formy, které jsou typické pro formální a knižní jazyk.

Frekvence jednotlivých sufixů v reprezentativním korpusu z 20. století můžeme pro jasnější představu znázornit v následujícím grafu:

Graf 1 Srovnání relativních frekvencí sufixů superlativu absolutního (*Corpus do Português Gênero-Histórico 20. stol.*)

¹³ Relativní frekvence je uvedena v jednotkách i.p.m. (z angl. *instances per milion*). Vyjadřuje průměrný počet výskytů slova v hypotetickém korpusu o velikosti jednoho milionu slov.

Vidíme, že sufix *-íssimo* má přibližně 25krát vyšší relativní frekvenci než sufix *-érrimo* a zhruba 37krát vyšší než sufix *-ílimo*.

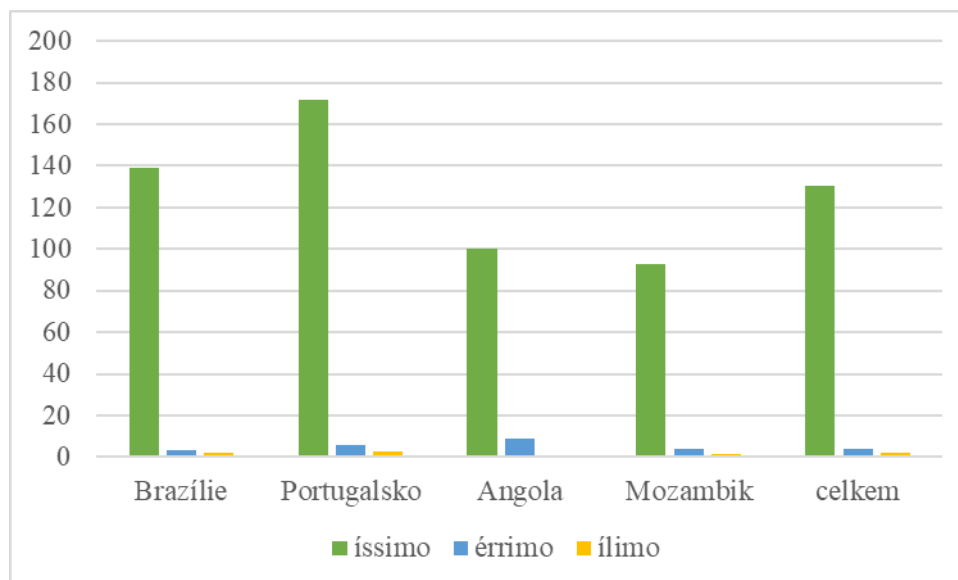
3.2.3 Frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalštiny

O Corpus do Português nám rovněž umožňuje zobrazit údaje absolutní a relativní frekvence jednotlivých superlativních exponentů dle jednotlivých variet současné portugalštiny:

sufix	země	Brazílie	Portugalsko	Angola	Mosambik	celkem
	velikost korpusu (v milionech)	558,4	270,2	38,4	27,9	1000
<i>-íssimo</i>	absolutní frekvence	77592	46405	3845	2581	130423
	relativní frekvence	138,96	171,72	100,26	92,58	130,42
<i>-érrimo</i>	absolutní frekvence	1910	1531	344	109	3894
	relativní frekvence	3,42	5,67	8,97	3,91	3,89
<i>-ílimo</i>	absolutní frekvence	1244	650	43	42	1979
	relativní frekvence	2,23	2,41	1,12	1,51	1,98

Tabulka 14 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalštiny (*Corpus do Portugues Web/Dialetos*)

Vidíme, že velikost korpusů jednotlivých sekcí se velmi liší, a proto je důležité vycházet z relativních frekvencí daných sufixů. Jejich srovnání můžeme znázornit v následujícím grafu:

Graf 2 Relativní frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalštiny (*Corpus do Portugues Web/Dialetos*)

Můžeme opět konstatovat, že sufix *-íssimo* má ve všech varietách několikanásobně vyšší relativní frekvenci než další dva sufify. Z hlediska variet je kromě sufixu *-érrimo*, superlativ absolutní nejčastější v Portugalsku, dále v Brazílii a pak až v afrických zemích. Vzhledem k tomu, že však texty z tohoto korpusu pochází z internetových zdrojů a nejsou žánrově vyvážené, nelze z těchto výsledků vyvozovat žádné obecnější závěry.

Ze stejného důvodu nelze nijak interpretovat nejvyšší relativní frekvenci sufixu *-érrimo* v angolské variantě. Nejde o to, že by v této zemi bylo užívání sufixu častější, ale v textech této sekce se často vyskytuje výraz *paupérrimo*.

To, že naše výsledky jsou spíše ovlivněny složením textů, dokládá i fakt, že v Corpus do *Português Gênero/Histórico* jsou rozdíly ve frekvencích superlativu absolutního mezi evropskou a brazilskou portugalštinou méně nápadné:

	země	Brazílie	Portugalsko
	velikost korpusu (v milionech)	10	10,2
íssimo	absolutní frekvence	1247	1302
	relativní frekvence	124,1	127,45
érrimo	absolutní frekvence	38	63
	relativní frekvence	6,17	3,78
ílimo	absolutní frekvence	39	30
	relativní frekvence	3,88	2,94

Tabulka 15 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního v brazilské a evropské portugalštině (*Corpus do Português: Gênero-Histórico*)

Zde můžeme pozorovat, že rozdíl relativních frekvencí sufixu *-íssimo* je nižší než v předešlé tabulce a například relativní frekvence sufixu *-ílimo* je vyšší v brazilské variantě.

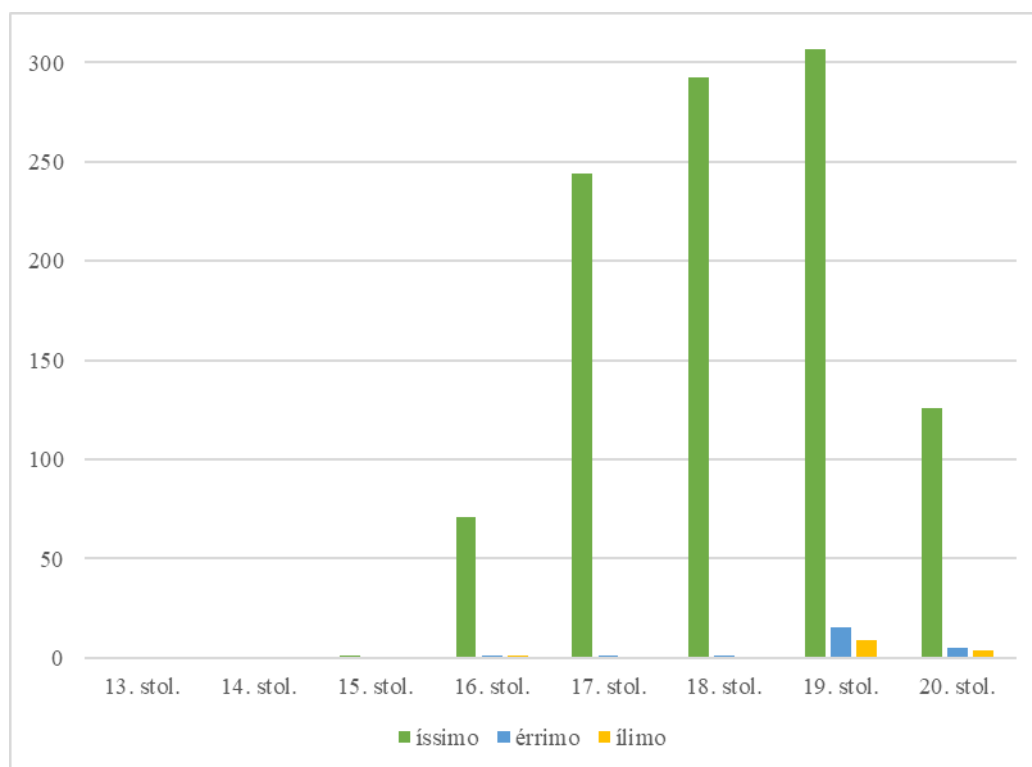
3.2.4 Frekvence superlativu absolutního dle století

Přestože cílem této práce není chronologický pohled na problematiku syntetického superlativu absolutního, dovolíme si malé srovnání na časové ose:

		13. stol.	14. stol.	15. stol.	16. stol.	17. stol.	18. stol.	19. stol.	20. stol.
	velikost korpusu (v milionech)	0,6	1,3	2,8	4,3	3,3	2,2	9,7	20,3
íssimo	a. f.	0	0	2	308	798	641	2984	2549
	r. f.	0	0	0,7	71,08	243,88	292,77	306,47	125,79
íssimo	a. f.	0	0	0	5	4	2	152	101
	r. f.	0	0	0	1,15	1,22	0,91	15,61	4,98
ílimo	a. f.	0	0	0	1	0	0	84	69
	r. f.	0	0	0	0,23	0	0	8,63	3,41

Tabulka 16 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle časových období
(*Corpus do Português: Gênero-Histórico*)

Relativní frekvence můžeme opět znázornit v následujícím grafu:

Graf 3 Relativní frekvence superlativu absolutního dle časových období (*Corpus do Português: Gênero-Histórico*)

Z našich údajů lze konstatovat, že první stopy syntetického absolutního superlativu se skutečně objevují v 15. století. Relativní frekvence sufixu *-íssimo* se s každým stoletím zvyšuje.

Zároveň pozorujeme, že sufixy *-érrimo* a *-ílimo* se v textech začínají hojněji objevovat až v 19. století, což může být dáno opět povahou textů či jejich tématy. Do 18. století se v textech, které korpus obsahuje, objevují spíše výrazy jako: *celebérrimo*, *acérrimo*, *humílimo*; zatímco v textech z 19. století se začínají vyskytovat taktéž výrazy: *paupérrimo*, *misérrimo*, *libérrimo*, *facílimo* a *dificílimo*.

U dvacátého století vidíme prudký pokles, který však přičítáme tomu, že od 20. století je korpus žánrově vyvážený a obsahuje i méně expresivní typy textů.

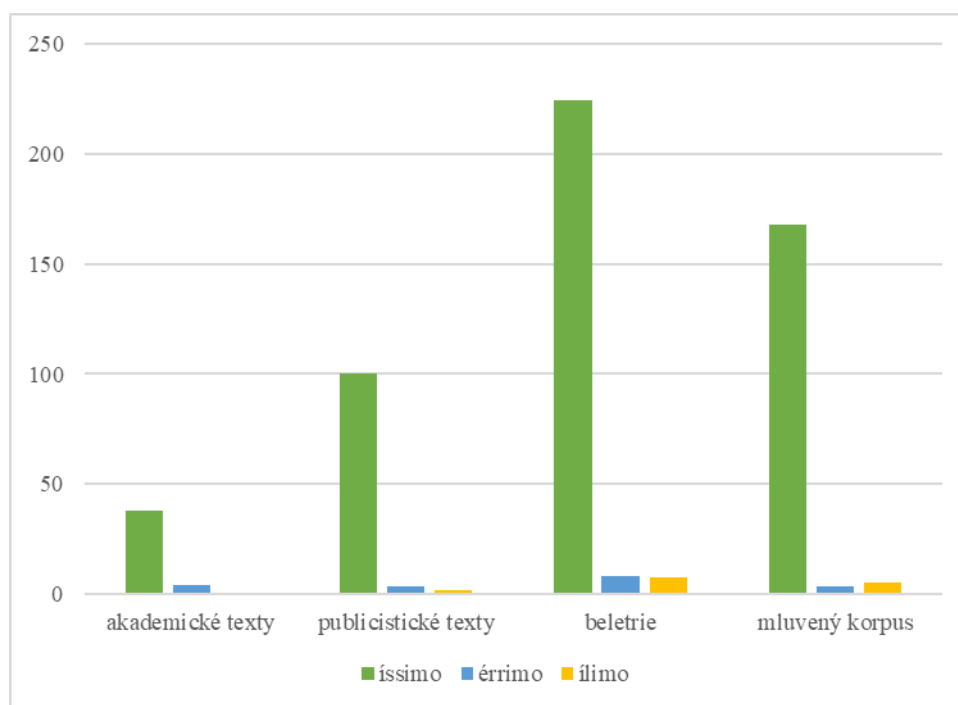
3.2.5 Distribuce superlativu absolutního dle textových typů

Údaje o absolutních a relativních frekvencích superlativu absolutního dle jednotlivých textových typů podává následující tabulka:

		akademické texty	publicistické texty	beletrie	mluvený korpus
	velikost korpusu (v milionech)	5,8	6,5	5,9	2,1
íssimo	absolutní frekvence	217	651	1331	350
	relativní frekvence	37,71	100,32	224,17	168
érrimo	absolutní frekvence	23	23	48	2,1
	relativní frekvence	4	3,54	8	3,36
ílimo	absolutní frekvence	1	12	45	11
	relativní frekvence	0,17	1,85	7,58	5,28

Tabulka 17 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero-Histórico 20. stol.*)

Pro srovnání relativních frekvencí nám poslouží následující graf:

Graf 4 Distribuce superlativu absolutního dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero-Histórico 20. stol.*)

Z tabulky a grafu vyplývá, že syntetický superlativ absolutní se obecně nejčastěji vyskytuje v beletristických textech. Druhou nejvyšší frekvenci sufixu *-íssimo* pak pozorujeme u korpusu mluvené řeči, pak následují texty publicistické, které bývají ze své povahy expresivnější, než akademické texty, jež mají nejnižší frekvenci tohoto sufixu. Naopak frekvence sufixu *-érrimo*, který je typický pro erudované formy, je nepatrně vyšší u akademických a publicistických textů ve srovnání s mluveným korpusem. Sufix *-ílimo* má naopak vyšší frekvenci v korpusu mluvené řeči, než v publicistických a akademických textech.

3.2.6 Frekvenční seznamy

Abychom zjistili, jaká adjektiva se nejčastěji vyskytují v superlativu absolutním, vytvořili jsme frekvenční seznamy pro jednotlivé superlativní exponenty. K tomuto účelu jsme vybrali reprezentativní korpus *Corpus de Português: Gênero/Histórico* z 20. století, který pak následně srovnáme s frekvenčními seznamy z *Corpus de Português: NOW*.

Při vyhledávání lexikálního obsazení z hlediska lemmat nám však korpus vygeneroval kromě tvarů superlativu absolutního taktéž tvary pozitivu. Takový seznam by však nevyhovoval našim záměrům. Proto jsme vytvořili frekvenční seznamy sestávající ze slov. Nejprve jsme vygenerovali 50 nejčastějších slov končících na sufix *-íssimo* v *Corpus do Português Gênero/Histórico* (v prvním sloupci je uvedeno pořadí, v posledním pak počet výskytů):

1	BELÍSSIMA	65	26	FINÍSSIMO	16
2	ALTÍSSIMO	56	27	VASTÍSSIMO	16
3	IMPORTANTÍSSIMO	55	28	BELÍSSIMOS	15
4	BELÍSSIMO	54	29	ALTÍSSIMOS	15
5	EXCELENTÍSSIMO	42	30	ELEVADÍSSIMOS	15
6	IMPORTANTÍSSIMA	41	31	FORTÍSSIMOS	15
7	RIQUÍSSIMO	35	32	PRIMEIRÍSSIMA	15
8	ALTÍSSIMA	34	33	PURÍSSIMA	15
9	GRAVÍSSIMO	31	34	SUAVÍSSIMO	15
10	FORTÍSSIMO	30	35	URGENTÍSSIMA	15
11	ALTÍSSIMAS	29	36	EXCELENTÍSSIMA	14
12	GRAVÍSSIMA	29	37	FELICÍSSIMO	14
13	LINDÍSSIMA	28	38	FINÍSSIMA	14
14	POUQUÍSSIMO	28	39	NOVÍSSIMA	14
15	RIQUÍSSIMA	26	40	PURÍSSIMO	14
16	BELÍSSIMAS	25	41	IMPORTANTÍSSIMOS	13
17	CURTÍSSIMO	24	42	INTERESSANTÍSSIMO	13
18	FORTÍSSIMA	24	43	BAIXÍSSIMA	11
19	CARÍSSIMO	22	44	CARÍSSIMOS	11
20	LINDÍSSIMO	22	45	DURÍSSIMA	11
21	RARÍSSIMOS	20	46	FORTÍSSIMAS	11
22	VASTÍSSIMA	20	47	GRAVÍSSIMAS	11
23	RARÍSSIMO	19	48	MUITÍSSIMAS	11
24	GRAVÍSSIMOS	18	49	NOVÍSSIMO	11
25	RARÍSSIMAS	18	50	ANIMADÍSSIMO	10

Tabulka 18 Padesát nejčastějších adjektiv končících na superlativní sufix *-íssimo* (*Corpus do Português: Gênero-Histórico*)

Jak z tabulky můžeme pozorovat, nejfrekventovanější adjektiva se superlativními tvary jsou adjektiva kvalitativní, často se jedná o adjektiva primitivní. Ve frekvenčním seznamu figuruje taktéž výraz *poquíssimo*, které se v různých kontextech objevuje jako

adjektivum, v jiných jako adverbium, přestože jsme v korpusu blíže specifikovali slovní druh a vyhledávali pouze adjektiva. Také se zde objevuje výraz *multíssimas*, avšak pouze jako adjektivum, nebo číslovka *primeiríssima*. Někteří gramatikové totiž řadí číslovky k adjektivům.

Poněvadž je sufix *-íssimo* produktivní, nacházíme v korpusu mnoho hapaxů, tedy slov s jedním jediným výskytem. Tato slova jsou pak v korpusu seřazena podle abecedy. Uveďme alespoň některá z nich:

786	SECRETÍSSIMO	1
787	SENSIBILÍSSIMA	1
788	SENSIBILÍSSIMAS	1
789	RUDÍSSIMA	1
790	RUDÍSSIMOS	1
791	REVOLTADÍSSIMA	1
792	REVOLTADÍSSIMO	1
793	RENHIDÍSSIMA	1
794	RESPEITADÍSSIMA	1
795	TERRIBILÍSSIMO	1
796	UNIDÍSSIMA	1
797	UNIDÍSSIMOS	1
798	VALORIZADÍSSIMO	1
799	VALIOSÍSSIMAS	1
800	UTILÍSSIMOS	1
801	VALENTÍSSIMO	1
802	VULGARÍSSIMAS	1
803	ZANGADÍSSIMA	1
804	VORACÍSSIMO	1
805	VEXADÍSSIMA	1
806	VIÇOSÍSSIMOS	1
807	VIRADÍSSIMA	1
808	VISTOSÍSSIMAS	1
809	VIVIDÍSSIMAS	1
810	VERACÍSSIMAS	1
811	VELOCÍSSIMOS	1

Tabulka 19 Vybrané hapaxy z frekvenčního seznamu superlativu absolutního končícího na *-íssimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico*)

Vidíme, že tvary syntetického superlativu absolutního mají často i adjektiva odvozená od sloves, např. *revoltadíssimo, unidíssimo, zandadíssima*.

Frekvenční seznamy superlativu absolutního končícího na *-íssimo* jsme taktéž vygenerovali v *Corpus do Português: NOW*, abychom srovnali, zda se bude lexikální obsazení nějak výrazně lišit. Zde je frekvenční seznam padesáti nejčastějších slov končících na sufix *-íssimo*:

1	GRAVÍSSIMO	4094	26	ALTÍSSIMAS	664
2	IMPORTANTÍSSIMO	3982	27	RARÍSSIMAS	621
3	GRAVÍSSIMA	3792	28	CARÍSSIMOS	617
4	BELÍSSIMA	3528	29	BELÍSSIMOS	605
5	ALTÍSSIMO	3063	30	IMPORTANTÍSSIMAS	579
6	BELÍSSIMO	2964	31	DURÍSSIMA	516
7	ALTÍSSIMA	2576	32	LINDÍSSIMO	510
8	FORTÍSSIMO	2109	33	DURÍSSIMO	481
9	IMPORTANTÍSSIMA	2005	34	ELEVADÍSSIMA	476
10	FORTÍSSIMA	1502	35	NOVÍSSIMA	470
11	GRAVÍSSIMAS	1194	36	FORTÍSSIMOS	463
12	GRAVÍSSIMOS	1183	37	CLARÍSSIMO	429
13	ALTÍSSIMOS	1136	38	RARÍSSIMA	417
14	BELÍSSIMAS	1009	39	FORTÍSSIMAS	394
15	NOVÍSSIMO	967	40	ELEVADÍSSIMOS	380
16	BAIXÍSSIMO	913	41	VARIADÍSSIMAS	368
17	BAIXÍSSIMA	911	42	RARÍSSIMOS	356
18	CURTÍSSIMO	878	43	BAIXÍSSIMOS	355
19	CARÍSSIMO	783	44	CARÍSSIMA	349
20	LINDÍSSIMA	756	45	CARÍSSIMAS	330
21	ELEVADÍSSIMO	754	46	JUSTÍSSIMA	322
22	IMPORTANTÍSSIMOS	742	47	INTERESSANTÍSSIMO	319
23	RIQUÍSSIMO	733	48	CLARÍSSIMA	315
24	RARÍSSIMO	682	49	PRIMEIRÍSSIMA	298
25	RIQUÍSSIMA	676	50	PERIGOSÍSSIMO	287

Tabulka 20 Padesát nejčastějších adjektiv končících na superlativní sufix *-íssimo* (*Corpus do Português: NOW*)

Ve srovnání s frekvenčním seznamem nejčastějších padesáti slov končících na *-íssimo* v *Corpus do Português: Gênero/Histórico*, můžeme konstatovat, že i v *Corpus do Português: NOW* se objevují na nejfrekventovanějších pozicích často stejná adjektiva, i když v jiném pořadí.

Nyní se podívejme na frekvenční seznam superlativních tvarů končících na *-érrimo* v *Corpus do Português: Gênero-Histórico*:

1	ACÉRRIMO	42	26	SIMPLÉRRIMA	1
2	PAUPÉRRIMO	26	27	CELEBÉRRIMA	1
3	ASPÉRRIMO	24	28	LIBÉRRIMAS	1
4	MISÉRRIMO	16	29	CELEBÉRRIMOS	1
5	ASPÉRRIMA	15	30	CHIQUÉRRIMA	1
6	MISÉRRIMA	12	31	CHIQUÉRRIMO	1
7	CELEBÉRRIMO	11	32	CHIQUÉRRIMOS	1
8	LIBÉRRIMO	11	33	COMUNÉRRIMA	1
9	ASPÉRRIMAS	10	34	INTEGÉRRIMA	1
10	ACÉRRIMA	10			
11	PAUPÉRRIMA	10			
12	LIBÉRRIMA	8			
13	ASPÉRRIMOS	7			
14	PAUPÉRRIMAS	7			
15	MISÉRRIMAS	6			
16	ACÉRRIMOS	6			
17	MISÉRRIMOS	4			
18	PAUPÉRRIMOS	4			
19	PULQUÉRRIMA	3			
20	LIBÉRRIMOS	3			
21	CELEBÉRRIMAS	2			
22	PULQUÉRRIMAS	2			
23	INTEGÉRRIMO	2			
24	PROSPÉRRIMA	2			
25	NIGÉRRIMO	1			

Tabulka 21 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na *-érrimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico*)

Vzhledem k menší produktivitě sufixu *-érrimo*, je tento frekvenční seznam kratší a kompletní. Na předních příčkách se objevují dle našich očekávání adjektiva: *acérrimo*, *paupérrimo*, *misérrimo*, *celebérrimo* apod. Můžeme však pozorovat, že některé hapaxy

(např. *simplérrima*, *chiquérrimo*, *comunérrima*) jsou adjektiva, která by měla mít dle spisovné normy sufix *-íssimo*. Tyto hapaxy se vyskytují pouze v brazilských zdrojích.

Podíváme-li se však na frekvenční seznam slov se superlativním sufixem *-érrimo* v *Corpus do Português: NOW*, vidíme, že tendence pojit sufix *-érrimo* s adjektivy, jejichž normativní tvar je *-íssimo*, je ještě markantnější:

1	ACÉRRIMO	347	26	BACANÉRRIMA	5
2	ACÉRRIMOS	255	27	CHATÉRRIMA	5
3	ACÉRRIMA	205	28	LIBÉRRIMA	5
4	PAUPÉRRIMO	138	29	MACÉRRIMAS	5
5	PAUPÉRRIMA	129	30	MISÉRRIMA	4
6	MAGÉRRIMA	80	31	ESTRANHÉRRIMO	4
7	CHIQÉRRIMO	69	32	BACANÉRRIMAS	4
8	CHIQÉRRIMA	66	33	CHATÉRRIMAS	3
9	PAUPÉRRIMAS	54	34	MACÉRRIMA	3
10	PAUPÉRRIMOS	47	35	SIMPLÉRRIMO	3
11	MAGÉRRIMAS	43	36	UBÉRRIMOS	2
12	ACÉRRIMAS	26	37	VIPÉRRIMA	2
13	CELEBÉRRIMO	21	38	MISÉRRIMOS	2
14	CHIQÉRRIMOS	17	39	NIGÉRRIMO	2
15	ELEGANTÉRRIMA	16	40	FOFÉRRIMA	2
16	CARÉRRIMO	15	41	FINÉRRIMA	2
17	ELEGANTÉRRIMO	12	42	LIBÉRRIMOS	2
18	MAGÉRRIMOS	12	43	CELEBÉRRIMAS	2
19	CHIQÉRRIMAS	12	44	CELEBÉRRIMOS	2
20	MAGÉRRIMO	9	45	ELEGANTÉRRIMOS	2
21	LIBÉRRIMO	8	46	CHIQETÉRRIMO	2
22	CELEBÉRRIMA	7	47	CAFONÉRRIMO	2
23	CHATÉRRIMO	7	48	CARÉRRIMAS	1
24	BACANÉRRIMO	6	49	CARÉRRIMOS	1
25	MACÉRRIMO	6	50	BACANÉRRIMOS	1

Tabulka 22 Padesát nejčastějších slov s tvary superlativu absolutního končících na *-érrimo* (*Corpus do Português: NOW*)

Zde vidíme, že už se nejedná o několik málo hapaxů. Hojný počet výskytů mají hovorové výrazy *chiquérrimo* (69 výskytů), *chiquérrima* (66), *chiquérrimos* (17) a

chiqérrimas (12) a *chatérrimo* (7), *chatérrima* (5), *chatérrimas* (3), o nichž hovoří Hampl. Vyšší počet výskytů mají také adjektiva *elegantérrimo*, *carrérrimo*, *bacanérrimo*¹⁴ apod.

Tyto výrazy pochází všechny z brazilských zdrojů. Můžeme tedy pozorovat, že v brazilské portugalštině se rozšiřuje skupina adjektiv, která mluvčí kombinují se sufixem *-érrimo*, a ten se tedy stává produktivnější.

V *Corpus do Português: NOW* najdeme 37 hapaxů se sufixem *-érrimo*, například:

61	ELENGANTÉRRIMO	1
62	EMPOLGADÉRRIMA	1
63	ENORMÉRRIMA	1
64	CHATEADÉRRIMA	1
65	CHATÉRRIMOS	1
66	LINDÉRRIMA	1
67	FINÉRRIMO	1
68	LOUQUÉRRIMA	1
69	FOFÉRRIMO	1
70	GOSTOSÉRRIMA	1
71	GOSTOSÉRRIMO	1
72	JUSTÉRRIMA	1
73	JUSTÉRRIMO	1
74	FAMOSÉRRIMAS	1
75	FAMOSÉRRIMO	1
76	PAUPÉRRIMA.....	1
77	SALUBÉRRIMO	1
78	SIMPLÉRRIMA	1
79	MISÉRRIMAS	1
80	MISÉRRIMO	1
81	MAGRÉRRIMOS	1
82	TRISTÉRRIMO	1
83	TRISTÉRRIMOS	1
84	TUCANÉRRIMO	1
85	UBÉRRIMAS	1

Tabulka 23 Vybrané hapaxy slov končících na *-érrimo* (*Corpus do Português: NOW*)

¹⁴ Z brazilské portugalštiny znamená „parádní“.

Všechny tyto hapaxy opět nacházíme v brazilských zdrojích.

Nakonec jsme vygenerovali frekvenční seznamy pro adjektiva končící na *-ilimo*:

1	DIFÍCÍLIMA	35
2	DIFÍCÍLIMO	24
3	FACÍLIMO	24
4	HUMÍLIMO	18
5	FACÍLIMA	14
6	DIFÍCÍLIMOS	11
7	DIFÍCÍLIMAS	6
8	HUMÍLIMOS	5
9	HUMÍLIMA	5
10	HUMÍLIMAS	5
11	FACÍLIMAS	3
12	FACÍLIMOS	3

Tabulka 24 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na *-ilimo*
(*Corpus do Português: Gênero-Histórico*)

1	DIFÍCÍLIMO	587
2	DIFÍCÍLIMA	385
3	FACÍLIMO	154
4	DIFÍCÍLIMOS	85
5	DIFÍCÍLIMAS	66
6	FACÍLIMA	47
7	FACÍLIMAS	11
8	FACÍLIMOS	7
9	FRAGÍLIMO	5
10	HUMÍLIMO	5
11	HUMÍLIMA	3
12	FRAGÍLIMA	2
13	HUMÍLIMOS	1
14	FÁCÍLIMAS	1
15	DIFÍCÍLIMA	1
16	FÁCÍLIMA	1

Tabulka 25 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na *-ilimo*
(*Corpus do Português: NOW*)

Konstatujeme, že frekvenční seznamy v obou korpusech jsou krátké. Sufix *-ílimo* tedy není produktivní a pojí se dle očekávání pouze s adjektivy typu: *fácil, difícil, húmil/humilde* a *frágil*.

3.2.7 Dubletní tvary

Nyní se zaměříme na adjektiva s dubletními tvary syntetického superlativu absolutního a v korpusu *Corpus do Português: Gênero/Histórico* ze sekce 20. stol. budeme zkoumat, která varianta je frekventovanější. Přitom budeme vycházet ze seznamu dubletních tvarů uvedeném v teoretické části této práce.

Výsledky z následující tabulky jsme získali zadáním regulárního výrazu typu: **acérrim***, jenž nám vyhledal všechny podoby lemmatu *acérrimo* (*acérrim/o/a/os/as*). V případě, že nástroj vyhledal i jiné výrazy (např. *sumismo*), které však neodpovídají tvarům superlativu absolutního, byly tyto šumy eliminovány.

adjektivum	erudovaný tvar	počet výskytů	lidový tvar	počet výskytů
acre	acérrimo	37	acríssimo	0
agudo	acutíssimo	0	agudíssimo	8
alto	supremo/sumo	1260/426	altíssimo	134
amargo	amaríssimo	1	amarguíssimo	1
amigo	amicíssimo	5	amiguíssimo	1
antigo	antiquíssimo	28	antiguíssimo	1
áspero	aspérrimo	8	asperíssimo	0
baixo	ínfimo	69	baixíssimo	34
bom	ótimo (ótimo)	494 (199)	boníssimo	2
célebre	celebérrimo	9	celebríssimo	0
cruel	crudelíssimo	8	cruelíssimo	0
difícil	difícilimo	33	difícilíssimo	0
doce	dulcíssimo	10	docíssimo	0
fácil	facílimo	22	facilíssimo	0
gentil	gentílimo	0	gentilíssimo	13
grande	máximo	2132	grandíssimo	17
magro	macérrimo	0	magríssimo	11
mau	péssimo	239	malíssimo	0
miúdo	minutíssimo	0	miudíssimo	0
negro	nigérrimo	1	negríssimo	3
nobre	nobilíssimo	19	nobríssimo	0
pequeno	mínimo	2623	pequeníssimo	28
peçoal	personalíssimo	6	peçoalíssimo	5
pobre	paupérrimo	22	pobríssimo	6
próspero	prospérrimo	0	prosperíssimo	0
salubre	salubérrimo	1	salubríssimo	0
simples	simplicíssimo	4	simplíssimo	0
soberbo	superbíssimo	0	soberbíssimo	1

Tabulka 26 Počty výskytů vybraných dubletních tvarů superlativu absolutního (*Corpus do Português: Gênero/Histórico*)

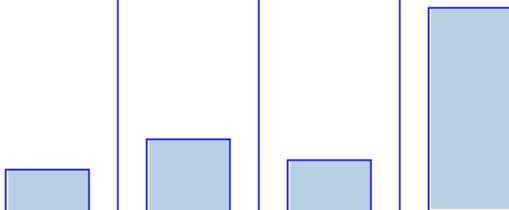
Pozorujeme, že zatímco některá adjektiva v superlativních tvarech (*alto*, *bom*, *pequeno* ad.) jsou velmi frekventovaná, u jiných nacházíme relativně malý počet výskytů. Obecně můžeme konstatovat, že v korpusu převládá užití erudovaných tvarů, což je však ovlivněno nevyvážeností korpusu, v němž jsou z větší části zastoupeny psané formy jazyka.

Pro některá adjektiva jako *amargo*, *miúdo*, *próspero*, *salubre* nebo *soberbo* nebyly zjištěny žádné či pouze minimální výsledky.

Pouze u adjektiv *agudo*, *gentil*, *magro*, a *negro*¹⁵ má vyšší počet výskytů lidový tvar. Všechny výskyty lidových tvarů *agudíssimo* a *negríssimo* se objevují v beletrii. Superlativy *getilíssimo* a *magríssimo* se zase objevují v beletrii a publicistice.

Erudované tvary *supremo/sumo*, *ótimo*, *máximo*, *péssimo*, *mínimo* mají mnohonásobně vyšší frekvenci než jejich lidové protějšky.

Podívejme se tedy, jaká je frekvenční distribuce těchto tvarů ve srovnání s jejich lidovými protějšky dle různých textových typů. Nejprve se podíváme na nejfrekventovanější adjektiva *bom* a *mau*:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	80	161	104	149
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	13.90	24.81	17.52	71.52
				

Tabulka 27 Distribuce erudovaného tvaru *ótimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*¹⁶)

¹⁵ U adjektiva *negro* je počet výskytů příliš nízký.

¹⁶ Tabulky byly převzaty přímo z korpusu *Corpus do Português*. Tečka mezi číslicemi tedy v českém prostředí odpovídá desetinné čárce.

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	0	0	1	1
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	0.00	0.00	0.17	0.48

Tabulka 28 Tabulka 29 Distribuce lidového tvaru *boníssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Erudovaný tvar *ótimo* má nejvyšší relativní frekvenci v korpusu mluveného jazyka, podobně vysokou frekvenci má pak ve zbývajících sekcích. Naopak lidový tvar *boníssimo* se v korpusu vyskytuje pouze dvakrát, a to v beletrii a v korpusu mluvené řeči. Můžeme tedy konstatovat, že erudovaný tvar převládá ve všech textových typech.

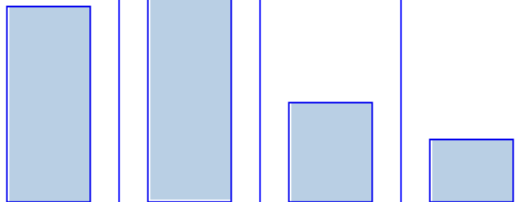
Stejně tak převládá erudovaný tvar nad lidovým u adjektiva *mau*, kde jsme pro lidovou formu *malíssimo* nenašli žádný výskyt. Distribuci výrazu *péssimo* shrnuje následující tabulka:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	20	97	85	37
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	3.48	14.95	14.32	17.76

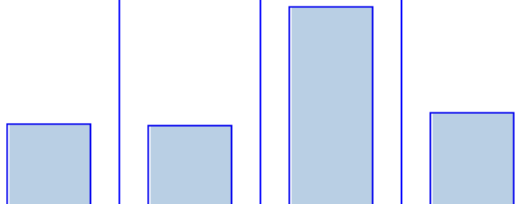
Tabulka 29 Distribuce erudovaného tvaru *péssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Superlativní tvar *péssimo* se opět z hlediska relativní frekvence nejčastěji vyskytuje v korpusu mluvené řeči, zastoupen je však hojně i v publicistice a beletrii, menší měrou pak v akademických textech.

Dále porovnáme dubletní tvary adjektiva *alto*:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	451	526	232	51
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	78.37	81.06	39.07	24.48
				

Tabulka 30 Distribuce erudovaného tvaru *supremo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	27	30	66	11
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	4.69	4.62	11.12	5.28
				

Tabulka 31 Distribuce lidového tvaru *altíssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Erudovaný tvar *supremo* má nejvyšší relativní frekvenci v publicistice a v akademických textech, dále pak v beletrii a nejméně v mluveném jazyce.

Oproti tomu lidový tvar se vyskytuje nejčastěji v beletrii, mluveném jazyce, je však taktéž zastoupen v akademických a novinových textech. Vidíme, že přestože erudovaný tvar je více zastoupen ve formálnějších rejstřících jazyka než tvar lidový, oba tvary mají výskyty ve všech kategoriích, a formálnost tedy není jediným kritériem.

Z tohoto důvodu jsme se rozhodli sestavit seznam deseti nejčastějších kolokátů pro oba dubletní tvary. Přes vyhledávání kolokátů jsme zadali regulární výraz typu: **suprem*_j***a vyhledávali jsme kolokáty substantiva (**_nn***) v první pozici před nebo za adjektivem.

Superlativ *supremo* se nejčastěji vyskytuje v nominálních syntagmatech s následujícími substantivy:

1	TRIBUNAL	398
2	CORTE	52
3	ESFORÇO	52
4	COMANDANTE	29
5	FELICIDADE	28
6	CONSELHO	24
7	CHEFE	18
8	HORA	18
9	VENTURA	18
10	SOVIETE	17

Tabulka 32 Frekvenční seznam nejčastějších deseti kolokátů superlativu *supremo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Jak vidíme, erudovaný tvar *supremo* se nejčastěji nachází v právnické terminologii ve spojení se slovy: *tribunal*, *corte*, *conselho*. Taktéž se pojí se slovy vyjadřující hierarchii (například ve vojenství): *comandante*, *chefe*. Dále pak s některými abstraktními pojmy: *esforço*, *felicidade*, *hora*. Význam superlativu by v češtině odpovídal ekvivalentu „nejvyšší“ (soud, rada, šéf atd.).

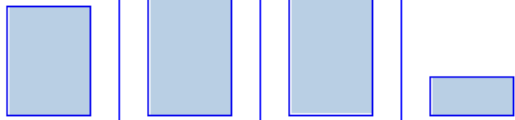
Lidový tvar *altíssimo* se nejčastěji vyskytuje v kombinaci s následujícími substantivy:

1	QUALIDADE	7
2	TEMPERATURAS	7
3	TEMPERATURA	6
4	FEBRES	4
5	CRISTA	2
6	LUXO	2
7	NÍVEL	2
8	PAREDES	2
9	PRESSÕES	2
10	SERRAS	2

Tabulka 33 Frekvenční seznam nejčastějších deseti kolokátů superlativu *altíssimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

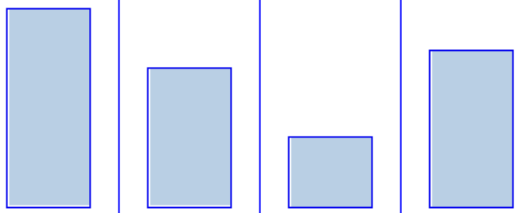
Jak vidíme, superlativ *altíssimo* s konkréty (*paredes, serras*), ale taktéž s abstrakty z různých sémantických polí: *qualidade, temperatura, febres, luxo, nível* ad.

Superlativní dublety antonyma *baixo* mají v korpusu nižší počet výskytů, převažuje však taktéž erudovaný tvar:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	16	20	31	2
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	2.78	3.08	5.22	0.96
				

Tabulka 34 Distribuce erudovaného tvaru *ínfimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	14	11	5	4
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	2.43	1.70	0.84	1.92
				

Tabulka 35 Distribuce lidového tvaru *baixíssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Erudovaný tvar *ínfimo* má překvapivě nejvyšší frekvenci v beletristických textech, dále pak v publicistických a akademických textech, nejméně frekventovaný je v mluveném jazyce.

Lidový tvar *baixíssimo* má naopak navzdory očekáváním nejvyšší relativní frekvenci u akademických textů, pak až v mluvené řeči, publicistice a beletrii.

Podívejme se tedy na seznamy nejčastějších kolokátů:

1	PORMENORES	3
2	PARTÍCULAS	3
3	DETALHES	3
4	DETALHE	2
5	PARTE	2
6	PARCELA	2
7	MINORIA	2
8	PORMENOR	2
9	PROPORÇÕES	2
10	VIDA	1

Tabulka 36 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *ínfimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

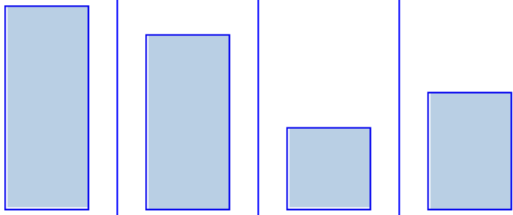
Můžeme pozorovat, že superlativ *ínfimo* se pojí nejčastěji s abstraktními pojmy, a to nikoli ve významu ‚velmi nízký‘ ale například ‚sebemenší‘; ‚velmi malý‘ apod.

1	REDA	4
2	TEMPERATURAS	3
3	NÍVEL	2
4	PREÇOS	2
5	TOM	1
6	REMUNERAÇÃO	1
7	TAXA	1
8	SALÁRIOS	1
9	RISCO	1
10	POSSIBILIDADE	1

Tabulka 37 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *baixíssimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Superlativ *baixíssimo* také najdeme nejčastěji v kombinaci s abstrakty. Figuruje zde však ve významu „velmi nízký“. Substantivum, které rozvíjí, je často z ekonomického sémantického pole (*renda, preços, taxa, salários* atd.)

Nyní přichází na řadu distribuce dubletních tvarů adjektiva *grande*:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	831	805	337	173
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	144.41	124.06	56.76	83.04
				

Tabulka 38 Distribuce erudovaného tvaru *máximo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	1	0	13	3
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	0.17	0.00	2.19	1.44

Tabulka 39 Distribuce lidového tvaru *grandíssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Můžeme konstatovat, že erudovaný tvar *máximo* se objevuje nejčastěji v akademických a publicistických textech, najdeme ho však rovněž v korpusu mluveného jazyka či v beletrii.

Lidový tvar se oproti tomu vyskytuje pouze v beletrii a běžné mluvě. Jeden výskyt můžeme pozorovat i v akademickém textu, ten však pojednává o stupňování adjektiv.

Superlativ *máximo* se nejčastěji vyskytuje v kombinaci s následujícími substantivy:

1	PRAZO	43
2	LIMITE	40
3	VALOR	39
4	VELOCIDADE	32
5	ALTITUDE	27
6	FEROCIDADE	20
7	EXPOENTE	18
8	PONTO	17
9	PENA	15
10	VALORES	15

Tabulka 40 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *máximo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Pozorujeme, že superlativ *máximo* se nejčastěji vyskytuje ve dvojici s abstraktním substantivem ve významu „maximální“.

Výraz *grandíssimo* najdeme v korpusu nejčastěji s následujícími substantivy:

1	TERROR	1
2	QUARTEL	1
3	QUALIDADE	1
4	PRESUNÇÃO	1
5	FILHO	1
6	ESPANTO	1
7	ESCALA	1
8	CORNO	1
9	COINCIDÊNCIA	1
10	CLUBE	1

Tabulka 41 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *grandíssimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Můžeme si všimnout, že se jedná o hapaxy. Superlativ *grandíssimo* se vyskytuje jak v kombinaci s konkrétními, tak s abstraktními pojmy.

Dalšími frekventovanými tvary jsou superlativní dublety adjektiva *pequeno*:

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	687	1394	330	214
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	119.38	214.83	55.58	102.72
				

Tabulka 42 Distribuce erudovaného tvaru *mínimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

SECTION	ACAD	NEWS	FICT	ORAL
FREQ	6	8	9	5
WORDS (M)	5.8	6.5	5.9	2.1
PER MIL	1.04	1.23	1.52	2.40
				

Tabulka 43 Distribuce lidového tvaru *pequeníssimo* dle textových typů (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Erudovaný tvar se s nejvyšší frekvencí vyskytuje u publicistických textů, poté akademických textech, mluvené řeči, a nakonec v beletrii.

Lidový tvar rovněž nalezneme ve všech kategoriích, z hlediska relativních frekvencí však nejvíce v korpusu mluveného jazyka, v beletrii, poté v publicistických a akademických textech. V posledních dvou skupinách však nacházíme výskyty výlučně z evropské varianty.

Superlativ *mínimo* najdeme nejčastěji vedle následujících substantiv:

1	SALÁRIO	233
2	SALÁRIOS	99
3	PREÇO	71
4	RENDIMENTO	58
5	REQUISITOS	58
6	COLECTA	50
7	DURAÇÃO	36
8	DISTÂNCIA	30
9	QUADRADOS	30
10	IDADE	28

Tabulka 44 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *mínimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Můžeme konstatovat, že podobně jako superlativ *máximo* se pojí nejčastěji s abstraktními pojmy ve významu „minimální“.

Superlativ *pequeníssimo* stojí v korpusu například vedle následujících slov:

1	PARTE	2
2	UNIVERSO	1
3	TRAÇO	1
4	TESTA	1
5	SONDA	1
6	QUANTIDADE	1
7	PERCENTAGEM	1
8	MOVIMENTOS	1
9	MISSANGAS	1
10	ILHA	1

Tabulka 45 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu *pequeníssimo* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Až na substantivum *parte* se stejně tak jako u superlativu *grandíssimo* jedná o samé hapaxy. Nemůžeme zde tedy sledovat nějaké ustálenější kolokace. V seznamu najdeme jak konkrétní, tak abstraktní.

U adjektiv *acre*, *antigo*, *áspero*, *célebre*, *cruel*, *difícil*, *doce*, *fácil* a *nobre* nacházíme pouze erudované tvary, jejichž distribuce dle textových typů je následující:

		ACAD	NEWS	FICT	ORAL
acérrimo	počet výskytů	21	12	1	3
	i.p.m.	3,65	1,85	0,17	1,44
aspérrimo	počet výskytů	0	0	8	0
	i.p.m.	0	0	1,35	0
celebérrimo	počet výskytů	2	3	3	1
	i.p.m.	0,35	0,46	0,51	0,48
crudelíssimo	počet výskytů	0	1	7	0
	i.p.m.	0	0,15	1,18	0
difícilimo	počet výskytů	1	6	19	7
	i.p.m.	0,17	0,92	3,2	3,36
dulcíssimo	počet výskytů	0	0	10	0
	i.p.m.	0	0	1,68	0
fácilimo	počet výskytů	0	6	12	4
	i.p.m.	0	0,92	2,02	1,92
nobilíssimo	počet výskytů	1	2	16	0
	i.p.m.	0,17	0,31	2,69	0

Tabulka 46 Distribuce dle textových typů u erudovaných tvarů vybraných adjektiv (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Pozorujeme, že distribuce u jednotlivých erudovaných tvarů se velmi liší. Adjektiva *difícilimo* a *facílimo* mají nejvyšší frekvenci v beletrii a mluveném jazyce, vyskytují se však i v publicistice a superlativ *difícilimo* i v akademickém textu.

Tvar *acérrimo* se nejčastěji vyskytuje v akademických a novinových textech, najdeme ho však i v mluvené řeči a v beletrii. Superlativ *celebérrimo* je zastoupen ve všech textových typech téměř rovnoměrně. U superlativů *aspérrimo*, *crudelíssimo*, *dulcíssimo* a *nobilíssimo* nenacházíme žádný výskyt v mluveném jazyce. Tyto tvary jsou však často zastoupeny v beletrii a pak odlišnou měrou v dalších textových typech. Vzhledem k tomu, že nebyl zaznamenán ani žádný výskyt u lidových forem *acríssimo*, *cruelíssimo*, *docíssimo*, *nobríssimo*, není možné na základě naší korpusové analýzy určit, jaký tvar je u těchto adjektiv častější v mluveném jazyce.

U následujících adjektiv v korpusu rovněž převládají erudované formy, byly zde však v menší míře nalezeny výskyty rovněž u lidových tvarů:

			ACAD	NEW	FICT	ORAL
amigo	amicíssimo	počet výskytů	0	0	5	0
		i.p.m.	0	0	0,84	0
	amiguíssimo	počet výskytů	0	0	1	0
		i.p.m.	0	0	0,17	0
antigo	antiquíssimo	počet výskytů	2	9	17	0
		i.p.m.	0,35	1,39	2,86	0
	antiguíssimo	počet výskytů	0	0	0	1
		i.p.m.	0	0	0	0,48
pessoal	personalíssimo	počet výskytů	3	2	1	0
		i.p.m.	0,52	0,31	0,17	0
	pessoalíssimo	počet výskytů	1	2	1	1
		i.p.m.	0,17	0,31	0,17	0,48
pobre	paupérrimo	počet výskytů	0	4	16	2
		i.p.m.	0	0,62	2,69	0,96
	pobríssimo	počet výskytů	0	0	5	1
		i.p.m.	0	0	0,84	0,48

Tabulka 47 Distribuce dle textových typů u erudovaných tvarů adjektiv *amigo*, *antigo*, *pessoal* a *pobre* (*Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.*)

Erudované tvary *amicíssimo* a *antiquíssimo* nacházíme pouze v beletrii, jejich lidové protějšky se v korpusu vyskytují pouze jednou, *amiguíssimo* také v beletrii, zatímco *antiquíssimo* v mluveném jazyce. Dubletní tvary adjektiva *pessoal* jsou distribuovány

téměř rovnoměrně, v korpusu však zjišťujeme, že tvar *personalíssimo* se objevuje pouze v brazilských zdrojích, zatímco tvar *pessoalíssimo* nacházíme jen v evropské portugalštině.

Dubletní tvary *paupérrimo* a *pobríssimo* nacházíme v obou variantách, oba jsou nejfrekventovanější v beletrii a zároveň se nevyskytují v akademických textech.

Vzhledem k relativně nízkému počtu výskytů dubletních tvarů superlativu jsme pro srovnání zjistili počet výskytů v *Corpus do Português: NOW*. Připomínáme, že se jedná o publicistické články, jsou zde nicméně rovněž zahrnuty texty z různých blogů. Počet výskytů u vybraných adjektiv s dubletními tvary můžeme shrnout v následující tabulce:

adjektivum	erudovaná forma	počet výskytů	lidová forma	počet výskytů
acre	acérrimo	836	acríssimo	0
agudo	acutíssimo	0	agudíssimo	14
alto	supremo/sumo	132810/5725	altíssimo	7486
amargo	amaríssimo	3	amarguíssimo	1
amigo	amicíssimo	39	amiguíssimo	8
antigo	antiquíssimo	214	antiguíssimo	11
áspero	aspérrimo	1	asperíssimo	0
baixo	ínfimo	2595	baixíssimo	2410
bom	ótimo (ótimo)	69684 (3551)	boníssimo	24
célebre	celebérrimo	32	celebríssimo	0
cruel	crudelíssimo	21	cruelíssimo	0
difícil	dificílimo	1125	dificilíssimo	10
doce	dulcíssimo	25	docíssimo	2
fácil	facílimo	227	facilíssimo	2
gentil	gentílimo	0	gentilíssimo	26
grande	máximo	200548	grandíssimo	420
magro	macérrimo	15	magríssimo	21
mau	péssimo	19222	malíssimo	3
miúdo	minutíssimo	0	miudíssimo	0
negro	nigérrimo	3	negríssimo	12
nobre	nobilíssimo	50	nobríssimo	6
pequeno	mínimo	218094	pequeníssimo	415
pessoal	personalíssimo	460	pessoalíssimo	62
pobre	paupérrimo	373	pobríssimo	15
próspero	prospérrimo	0	prosperíssimo	1
salubre	salubérrimo	1	salubríssimo	0
simples	simplicíssimo	18	simplíssimo	28
soberbo	superbíssimo	0	soberbíssimo	0

Tabulka 48 Počty výskytů dubletních tvarů superlativu absolutního (*Corpus do Português: NOW*)

V *Corpus do Português* nacházíme obecně vyšší počet výskytů. U většiny adjektiv odpovídají převládající dubletní tvary výsledkům z *Corpus do Português: Gênero/Histórico*. Odlišný poměr mezi erudovaným a lidovým tvarem nacházíme například u adjektiva *magro*. V korpusu zjišťujeme, že všechny výskyty superlativu *macérrimo* jsou z brazilských zdrojů, zatímco výskyty *magríssimo* nacházíme pouze v evropské portugalštině.

Taktéž se potvrzuje, že výraz *personalíssimo* nacházíme téměř výlučně v brazilských zdrojích, zatímco lidový výraz *peçoalíssimo* pochází z textů evropské portugalštiny.

Superlativ *simplicíssimo* se vyskytuje v obou variantách portugalštiny, zatímco výraz *simplíssimo* nacházíme pouze v brazilských zdrojích. U dalších zkoumaných adjektiv, nacházíme oba tvary v obou varietách.

Po provedení analýzy vybraných dubletních tvarů konstatujeme, že je tato problematika velmi komplexní. Jsme si vědomi, že nízký počet výskytů jednotlivých tvarů představuje pro náš výzkum značné omezení. Dokazuje to však, že syntetické superlativní tvary některých adjektiv (*áspero, próspero, soberbo* at.) se v současné portugalštině již vůbec nemusí používat.

Na základě našich výsledků se nicméně domníváme, že výběr užití erudovaného či lidového tvaru nezávisí pouze na míře formálnosti daného kontextu, ale na dalších faktorech. Jsme přesvědčeni, že v některých případech úzus jednoho z konkurujících si tvarů převážil a tato varianta se více ujala. Například u superlativních tvarů *ótimo, péssimo, fácilimo* či *difícilimo*.¹⁷

Zároveň můžeme konstatovat, že naopak z lidových variant jsou preferovanými variantami *agudíssimo* a *gentilíssimo* a to i v psaném jazyce.

Pozorujeme, že u některých adjektiv (*magro, peçoal*) je úzus podmíněn tím, zda se jedná o brazilskou (*macérrimo, personalíssimo*) či evropskou portugalštinu (*magríssimo, peçoalíssimo*).

U jiných adjektiv (např. *alto, baixo, grande*) hraje velkou roli kontext dané věty a ustálené kolokace.

Domníváme se, že i u dalších adjektiv by mohlo mít jeden z dubletních tvarů (např. *celebérrimo, nobilíssimo*) převažující úzus. Vzhledem k nedostatku dat z korpusu mluvené

---

¹⁷ Zde se osvědčila tvrzení autorů gramatik (Cunha, Jindrová atd.)

portugalštiny, se však jedná pouze o úvahu, a tuto teorii by bylo nutné potvrdit či vyvrátit jiným výzkumem, jenž by pracoval přímo s rodilými mluvčími portugalštiny.

3.3 Kontrastivní analýza (*InterCorp*)

3.3.1 Metodologie

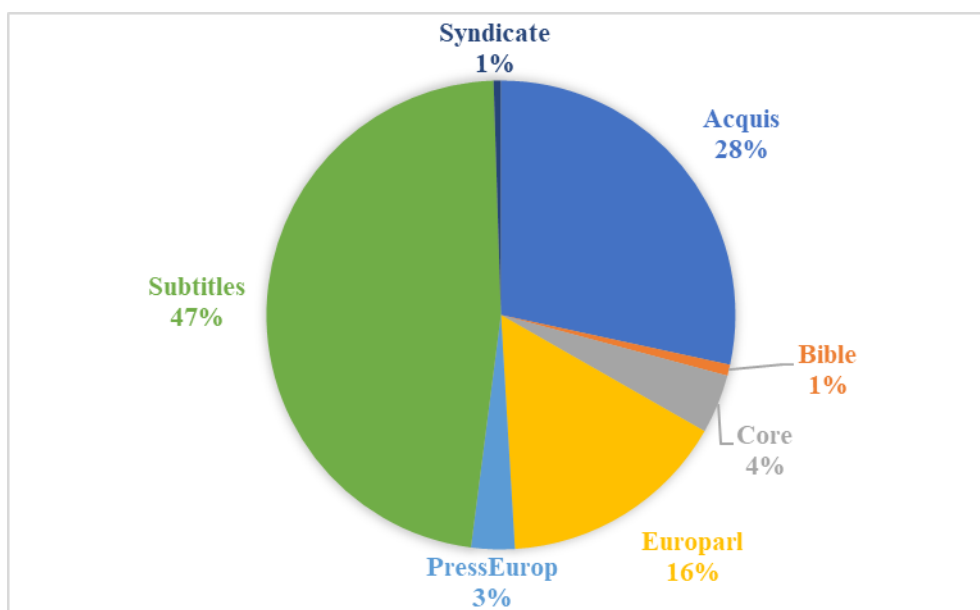
Veškerá data z paralelního korpusu *InterCorp* jsme získali v období 15.5 – 18. 6. 2020 z webové adresy:

https://kontext.korpus.cz/first_form?corpname=intercorp_v12_pt&usesubcorp=

Tvary syntetického superlativu absolutního byly dohledány pomocí regulárního výrazu: [`tag="A.S"`].

3.3.2 Složení korpusu

Složení paralelního korpusu *InterCorp v12* pro portugalštinu a češtinu znázorňuje následující graf:

Graf 5 Složení paralelního korpusu *InterCorp v12* (Portuguese – Czech)

Je zcela evidentní, že tento korpus není z hlediska textových typů vyvážený. Nejčastěji jsou v něm zastoupeny filmové titulky (47 %), následně texty EU: právní texty EU (*Acquis Communautaire*: 28 %), zápisy z jednání Evropského parlamentu z let 2007–2011 (Europarl: 16 %) a publicistické texty z webových stránek EU (PressEurop: 3%, Syndicate 1 %). U všech těchto textů, včetně Bible (1 %), nelze určit směr překladu. Zároveň mají texty velmi specifický styl a pro náš výzkum by byly zavádějící.

U filmových titulků se navíc často jedná o amatérské překlady, což by mohlo výsledky ovlivnit.

Z tohoto důvodu budeme pracovat pouze s částí Core (4 %), tedy tzv. „jádro“, které obsahuje především beletristické texty, a zejména se omezíme na texty psané v portugalštině.

3.3.3 Frekvence superlativu absolutního v paralelním korpusu *InterCorp*

Ještě před provedením kontrastivní analýzy jsme zjistili absolutní a relativní frekvenci superlativu absolutního v korpusu *InterCorp*. Celkově zde nalezneme 4 643 výskytů superlativu absolutního, relativní frekvence tedy vychází na 41,85 i.p.m.

Distribuci superlativu absolutního dle textových skupin znázorňuje následující tabulka:

	Filter	text.group	Freq	i.p.m. ▼	
1	p / n	Core	589	120.19	
2	p / n	Subtitles	3064	56.58	
3	p / n	Bible	45	53.55	
4	p / n	Europarl	755	44.06	
5	p / n	PressEurop	132	40.16	
6	p / n	Syndicate	10	15.88	
7	p / n	Acquis	48	1.6	

Tabulka 49 Frekvence syntetického superlativu absolutního dle textových skupin (*InterCorp v12 – Portuguese*)

Jak vidíme, superlativ absolutní je nejčastěji zastoupen v beletristickém jádru, a to několikanásobně více, než je tomu u ostatních sekcí. Dále je velmi často zastoupen ve filmových titulcích, Bibli, zápisech z jednání Evropského parlamentu, textech Evropské unie a nejméně se vyskytuje v textech *Acquis communautaire*.

Konstatujeme tedy, že relativní frekvence syntetického absolutního superlativu závisí na expresivitě textů.

Podobné výsledky můžeme pozorovat u distribuce superlativu absolutního dle textových typů:

	Filter	text.txttype	Freq	i.p.m. ▼	
1	p / n	fiction	587	121.91	
2	p / n	subtitles	3064	56.58	
3	p / n	religious	45	53.55	
4	p / n	discussions - transcripts	755	44.06	
5	p / n	journalism - commentaries	115	38.86	
6	p / n	other	2	31.51	
7	p / n	journalism - news	27	28.2	
8	p / n	legal texts	48	1.6	

Tabulka 50 Frekvence syntetického superlativu absolutního dle textových typů (*InterCorp v12 – Portuguese*)

Superlativ absolutní se opět nejčastěji vyskytuje v beletrii a nejméně pak v právních textech.

Frekvenci superlativu absolutního můžeme rovněž srovnat na základě toho, zda se jedná o původní či přeložené texty:

	Filter	text.original	Freq	i.p.m. ▼	
1	p / n	Yes	308	160.41	
2	p / n	No	1081	51.58	

Tabulka 51 Frekvence syntetického superlativu absolutního originální vs. překladové texty (*InterCorp v12 – Portuguese*)

Vidíme, že syntetický absolutní superlativ se dle našich očekávání vyskytuje především v původních textech. Takto markantní rozdíl je nicméně způsoben tím, že originální portugalské texty v *InterCorpu* spadají do krásné literatury, zatímco překladové texty jsou z různých žánrů.

Nyní se zaměříme na portugalské beletristické jádro a podíváme se, jak se superlativem absolutním nakládají jednotliví portugalští autoři:

	Filter	text.author	Freq	i.p.m. ▼	
1	p / n	Pires, José Cardoso	23	373.93	
2	p / n	Correia, Hélia	3	343.25	
3	p / n	Saramago, José	44	318.42	
4	p / n	Oliveira, Carlos de	7	254.78	
5	p / n	Amado, Jorge	64	209.79	
6	p / n	Mello Breyner Andersen, Sophia de	5	189.79	
7	p / n	Coelho, Paulo	58	185.93	
8	p / n	Antunes, António Lobo	10	165.26	
9	p / n	Namora, Fernando	13	155.57	
10	p / n	Queirós, José Maria Eça de	45	112.1	
11	p / n	Sousa Tavares, Miguel	18	103.35	
12	p / n	Rosa, João Giumarães	16	66.32	
13	p / n	Gersão, Teolinda	1	31.52	
14	p / n	Buarque, Chico	1	21.13	

Tabulka 52 Frekvence syntetického absolutního superlativu dle portugalských autorů
(Intercorp v12 – Portuguese)

Z tabulky pozorujeme, že zde není autor, který by používal superlativ absolutní mnohonásobně více než například autor na druhé příčce. Pokud by tomu tak bylo, naše výsledky by mohly být ovlivněny stylem jednoho autora a museli bychom ho z korpusové analýzy vyřadit. Neukazuje se však, že by jeden autor používal superlativ absolutní ve větší míře než ostatní, i když rozdíl v relativních frekvencích u autora na první příčce, kterým je José Pires Cardoso, a na poslední pozici (Chico Buarque) je diametrálně odlišný.

Frekvenci superlativu absolutního lze srovnat i podle jednotlivých portugalských děl, která se v korpusu nacházejí:

	Filter	text.title	Freq	i.p.m. ▼	
1	p / n	O delfínu	23	373.93	
2	p / n	Montedemo	3	343.25	
3	p / n	Memorial do Convento	44	318.42	
4	p / n	A Cidade e as Serras	23	281.02	
5	p / n	Uma Abelha na Chuva	7	254.78	
6	p / n	Os Pastores da Noite	31	243.43	
7	p / n	O Zahir	21	233.1	
8	p / n	Suor	8	218.3	
9	p / n	O Demônio e a Srta. Prym	10	200.89	
10	p / n	Veronika Decide Morrer	11	197.08	
11	p / n	Contos Exemplares	5	189.79	
12	p / n	Onze Minutos	13	177.61	
13	p / n	Sao Jorge dos Ilhéus	25	177.21	
14	p / n	Cus de Judas	10	165.26	
15	p / n	O Homem Disfarçado	13	155.57	
16	p / n	Equador	18	103.35	
17	p / n	O Crime do Padre Amaro	12	69.93	
18	p / n	O Alquimista	3	69.66	
19	p / n	Primo Bazílio	10	67.56	
20	p / n	Grande Sertao	16	66.32	
21	p / n	O Silêncio	1	31.52	
22	p / n	Budapeste	1	21.13	

Tabulka 53 Frekvence syntetického absolutního superlativu dle portugalských děl (*Intercorp v12 – Portuguese*)¹⁸

Zde docházíme ke stejným závěrům, jako u předchozí tabulky.

3.3.4 Nejčastější české protějšky

Nyní můžeme přistoupit k samotné kontrastivní analýze. Nejčastější české protějšky superlativu absolutního jsme nejprve zkoumali v rámci beletristického jádra, u textů psaných v portugalštině a přeložených do češtiny.

¹⁸ Tabulku jsme převzali přímo z *Intercorpu* i s některými chybami. Správně má být: *São Jorge dos Ilhéus* a *Sertão*.

Po zadání výše zmíněného regulárního výrazu pro syntetický superlativ absolutní jsme našli 308 výskytů, jež odpovídají relativní frekvenci 160,48 i.p.m.

Blíže jsme analyzovali všech 308 výskytů, české protějšky jsme rozřadili do následujících kategorií:

Český protějšek	Počet výskytů
adverbium + adjektivum	84
komparativ	4
pozitiv	95
prefix	30
skládání	1
sufix	18
superlativ v čj	16
jiné	6
šumy	54
celkově	308

Tabulka 54 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního v portugalštině (*InterCorp v12 – Portuguese/Czech*)

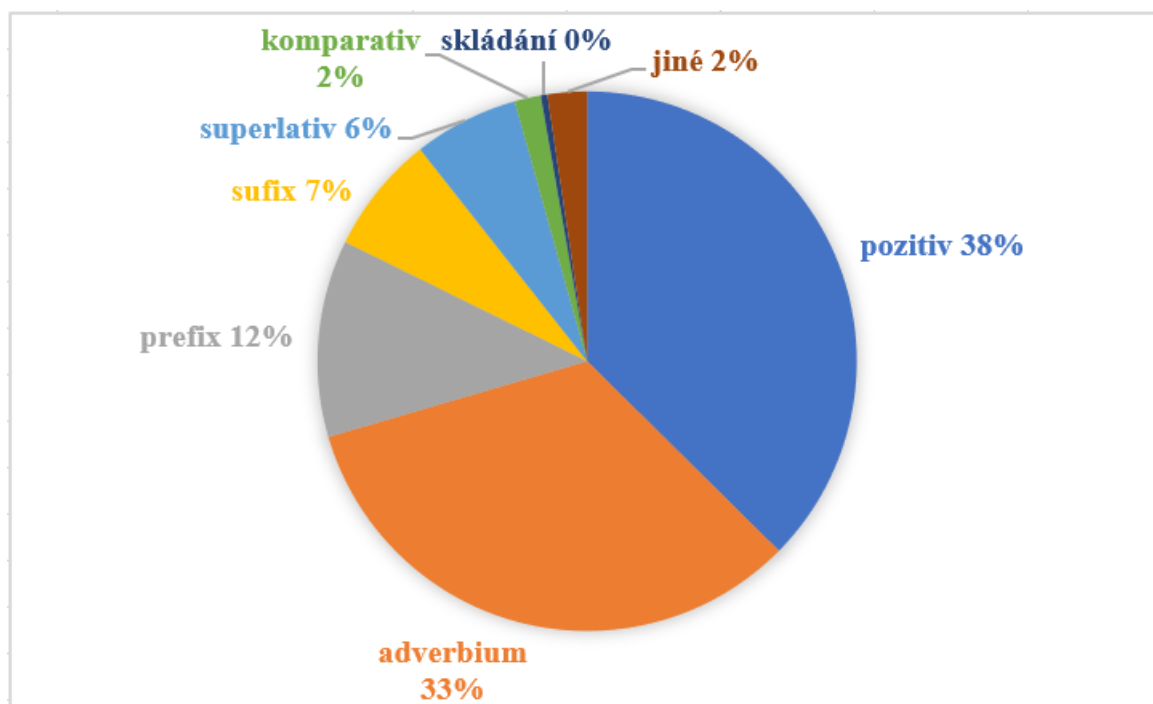
Během analýzy jsme narazili na nemalý počet tzv. „šumů“. Jedná se o případy, kdy paralelní texty v korpusech nejsou správně zarovnány, a tudíž si jednotlivé věty neodpovídají, nebo o případy, kdy při překladu došlo k transformaci celé věty, například:

*Além do mais, estou **ocupadíssimo** com tal artigo ou tal letra de música para ser feita.*

Kromě toho teď musím rychle napsat ten a ten článek nebo ten a ten text k písni.

(P. Coelho: Záhír, přeložila P. Lidmilová)

Po odstranění šumů jsme z tabulky vytvořili graf nejčastějších českých protějšků syntetického absolutního superlativu:

Graf 6 Nejčastější české protějšky syntetického absolutního superlativu (*Intercorp v12 – Portuguese/Czech*)

Z grafu je patrné, že portugalskému syntetickému absolutnímu superlativu v češtině nejčastěji odpovídá české adjektivum v pozitivu (38 %). Často se jedná o adjektiva, která jsou z lexikálního hlediska expresivnější. V některých případech zde však nacházíme ekvivalentní adjektiva a můžeme konstatovat, že superlativ absolutní není v češtině vyjádřen nijak. Dále pak syntetickému absolutnímu superlativu odpovídají adjektiva, která jsou rozvinuta pomocí adverbia (33 %), prefixů (12 %) a sufixů (7 %). Adjektivum v češtině může mít rovněž tvar superlativu relativního (6 %) nebo komparativu (2 %). Kromě toho v korpusu nalezneme i jiné formy vyjádření (2 %) a ojedinělý případ skládání.

Vzhledem k tomu, že syntetickému absolutnímu superlativu v češtině nejčastěji odpovídá adjektivum v pozitivu, můžeme konstatovat, že čeština má tendenci vyjádřit expresivitu spíše lexikálně. Uvedme alespoň některé příklady z korpusu:

feiíssima Sé Catedral → *škaredá katedrála*

o péssimo tempo → *odporné počasí*

um frio profundíssimo → *smrtný chlad*

péssimo champanhe nacional → *nechutné domácí šampaňské*

Jak vidíme, v češtině zůstává adjektivum v pozitivu, ale má daleko expresivnější zabarvení, než by mělo samotné portugalské adjektivum bez superlativního tvaru. Nacházíme zde však i případy, kdy český pozitiv odpovídá tomu portugalskému, což znamená, že superlativní tvar není v češtině nijak vyjádřen, například:

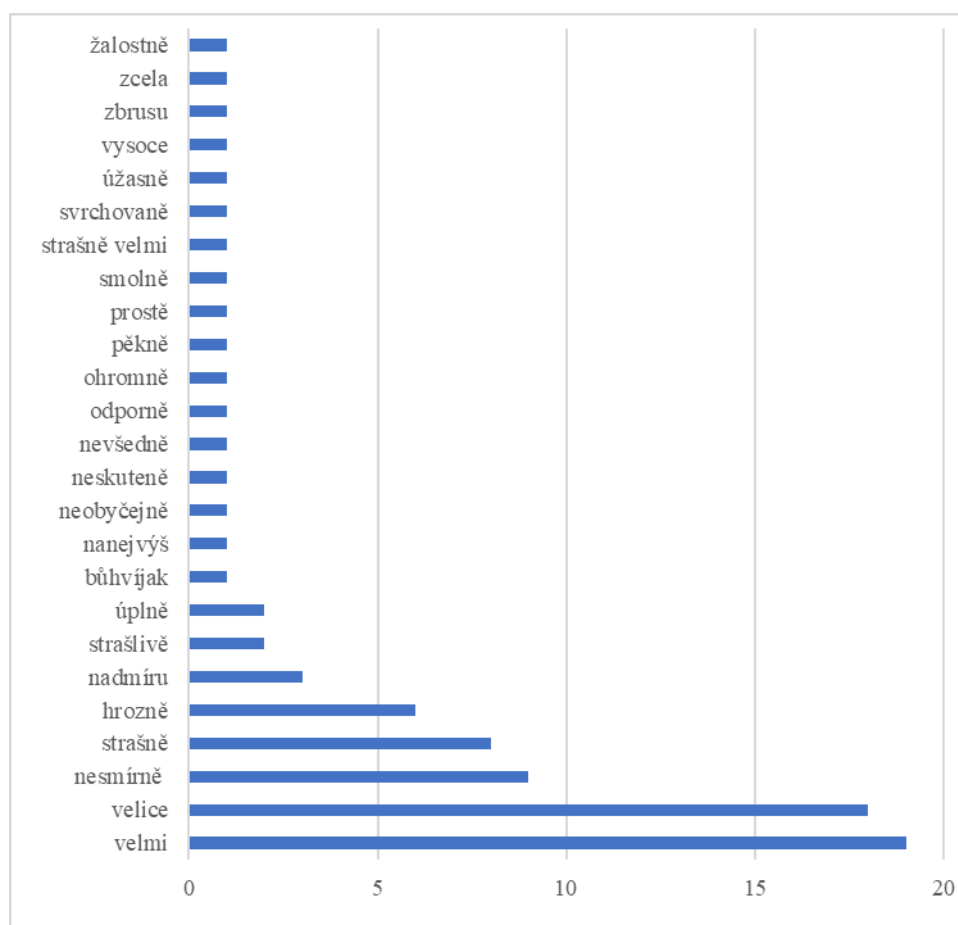
*Era um **péssimo** conselho de amiga, mas um excelente conselho de mãe.*

Špatná rada od přítelkyně, ale skvělá od matky.

(P. Coelho: Jedenáct minut, přeložila L. Weissová)

Zde se domníváme, že portugalština tíhne obecně k větší expresivitě než čeština, a proto v mnoha kontextech nebylo důležité superlativ v češtině vyjádřit.

Nyní se zaměříme na vyjádření superlativu absolutního pomocí adverbii. Nejčastější česká adverbia znázorňuje následující graf:

Graf 7 Seznam nejčastějších adverbii (*InterCorp v12 – Portuguese/Czech*)

Pozorujeme, že nejfrekventovanější jsou adverbia *velmi* a *velice*:

*Reinaldo fazia uma **péssima** idéia de todas essas mulheres ricas e « stava certo, se bem um pouco amedrontado, que Julieta, se interessava por ele...*

*Měl **velmi špatné** mínění o všech těch bohatých ženách, a ačkoliv byl trochu ustrašen, nepochyboval, že Julieta se zvlášt' o něj zajímá.*

(J. Amado: Země zlatých plodů, přeložil J. Rosendorfský)

*Viera num estado **gravíssimo**, com intoxicação séria, e início de coma.*

*Přivezli ji ve **velice vážném** stavu, značně intoxikovanou a na začátku komatu.*

(P. Coelho: Veronika se rozhodla zemřít, přeložila P. Lidmilová)

V korpusu se dále opakovaně vyskytují adverbia *nesmírně*, *strašně* či *hrozně*:

*Luís Bernardo assim fez, atravessando a sala e vindo sentar-se na mesa perpendicular à do juiz e de frente para a que ocupava o Dr. João Patrício, o qual havia voltado a mergulhar atentamente nos seus papéis, como se estivesse perante um **complicadíssimo** processo.*

*Luís Bernardo prošel napříč soudní síní a posadil se ke stolku, umístěnému kolmo k soudcově lavici a naproti doktorovi João Patriciovi, který se znovu soustředěně zahloubal do papírů, jako by jej čekal **nesmírně komplikovaný** proces.*

(M. S. Tavares: Rovník, přeložila L. Weissová)

*Mas, em compensação, ficou **orgulhosíssima** ao ver seu retrato nos jornais.*

*Ale na druhé straně byla **strašně pyšná**, když spatřila svůj portrét v novinách.*

(J. Amado: Pastýři noci, přeložila J. Kotzmannová)

*Estava **gordíssimo**, comerciante, carregava embrulhos de todos os tamanhos e de todas as cores.*

*Byl **hrozně tlustý**, byl obchodník, rozesílal balíčky všech velikostí a všech barev.*

(J. Amado: Pot, přeložil J. O. Fischer)

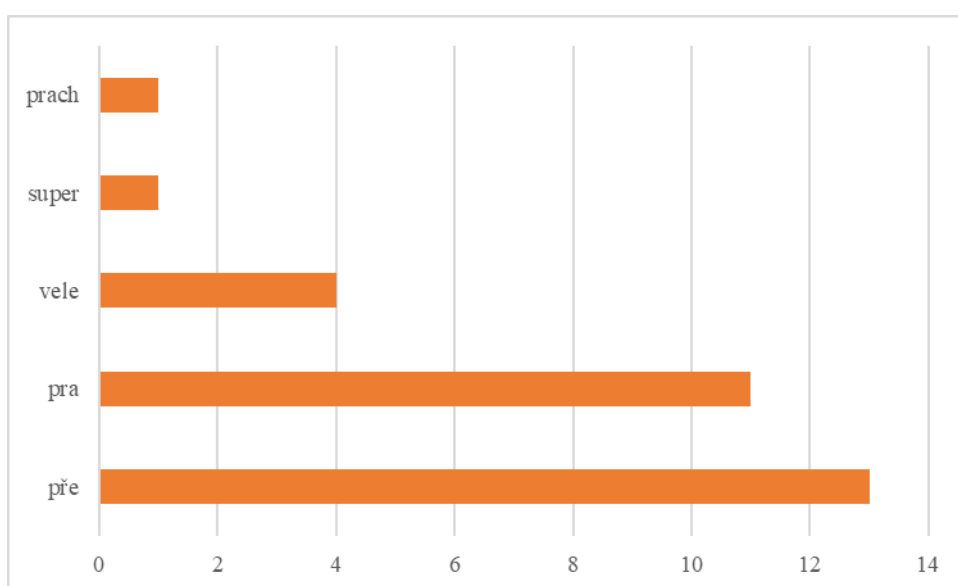
Zde můžeme konstatovat, že adverbium *strašně* v 6 z 8 případů nacházíme v díle *Pastýři noci*, takže jeho častý výskyt může být ovlivněn idiolektem překladatelky Jiřiny Kotzmannové.

Zároveň pozorujeme, že adverbium *hrozně* se pojí především s adjektivy označující negativní vlastnosti (*tlustý, špinavý* apod.)

Jak vidíme, škála adverbíí je obecně poměrně široká, mnoho adverbíí se v korpusu vyskytuje jen jednou.

Podíváme-li se na to, s jakými adjektivy se tato adverbia pojí, můžeme konstatovat, že pomocí adverbíí lze vyjádřit vysokou míru vlastnosti u mnoha různých adjektiv (*bohatý, moderní, riskantní, nebezpečný, plochý, křehký, úzký, nový* a mnoho dalších).

Jak již bylo řečeno, portugalský syntetický absolutní superlativ bývá v češtině taktéž často vyjádřen pomocí prefixů. V korpusu jsme zaznamenali následující:

Graf 8 Nejčastější prefixy vyjadřující vysokou míru vlastnosti (*InterCorp v12 – Portuguese/Czech*)

V korpusu se nejčastěji vyskytuje prefix *pře-*, můžeme však pozorovat, že se pojí pouze s omezeným počtem adjektiv. Nejčastěji nacházíme výrazy: *překrásný, přehluboký, přesilný*:

*Há quem tenha avistado uma mulher **belíssima** levando ao colo um rapazinho escuro por entre o fervilhar do matagal.*

*Kdosi za bujnou spleť houštin zahlédl **překrásnou** ženu s tmavým chlapečkem na klíně.*

(*H. Correia: Ďáblova Hora, přeložila V. Dufková*)

*-Pois olhe que diz uma **grandíssima** verdade.*

*„Ba, ba, říkáte **přehlubokou** pravdu.“*

(J. M. Eça de Queirós: Bratranec Basílio, přeložil Zdeněk Hampl)

*Aí mal dormi, **fortíssimo** no meu segredo.*

*Špatně jsem spal, **přesilný** ve svém tajemství.*

(J. G. Rosa: Velká divočina, přeložila P. Lidmilová)

Tato adjektiva se v korpusu vyskytují několikrát, mimo to jsme zaznamenali jeden výskyt u výrazů *předobry*, *předražený* a *přemocný*.

Prefix *pra-* nacházíme v korpusu pouze u výrazů *prastarý* a *prapůvodní*:

*Por isso o rei Melchior convocou três assembleias de sábios para que juntos averig uassem qual era a justa interpretação daquele texto **antiquíssimo**.*

*Král Melichar proto svolal tři sněmy učenců, aby společně určili, jak tento **prastarý** text správně vyložit.*

(S. de Mello Breyner Andersen: Příkladné povídky, přeložila D. Dimitrovová)

*E como eu aludia à fortuna do meu Príncipe, a quem todas essas obras tão vastas, que alterariam o **antiquíssimo** rosto da serra, não custavam mais que a outros o conserto dum soco-o bom Silvério atirou os longos braços para as coxas, ainda mais desolado:*

*A když jsem se zmínil o Hyacintově bohatství, díky kterému by ho celé to rozsáhlé dílo, které by změnilo **prapůvodní** tvář hor, vlastně nestálo víc, než rolníka opravení jednoho jediného terasovitého políčka, ten dobrý Silvério si, ještě zoufalejší, opřel dlouhé ruce o tlustá stehna:*

(J. M. Eça de Queirós: Kráče a čti, přeložila M. Havlíková)

Prefix *vele-* se nejčastěji pojí s adjektivem *vážený*:

*Porque, não alimentasse Curió a mínima dúvida a respeito, Martim ficaria uma fer a quando chegasse em casa e lá não encontrasse a beldade da pinta negra no ombro, sua **excelentíssima** esposa.*

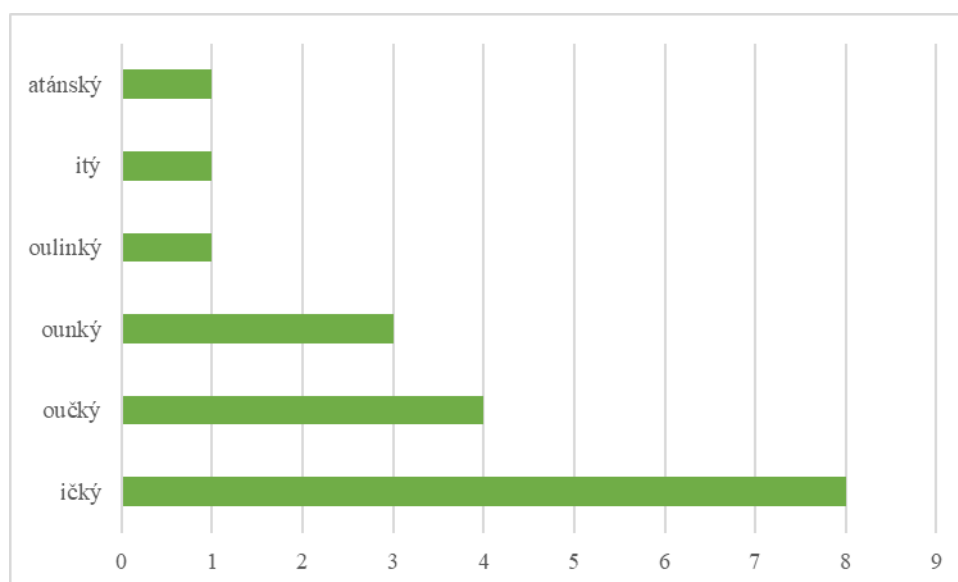
Neboť – ať o tom Pěnkava ani chvilku nepochybuje – Martin se rozzuří jako bestie, až přijde domů a nenajde tam svou krasavici s černým znamínkem na rameni, svou veleváženou manželku.

(J. Amado: Pastýři noci, přeložila J. Kotzmannová)

Nacházíme zde však i jeden výskyt u výrazů *velejemný* a *veleskromný*.

U prefixů *super-* a *prach-* byl zjištěn pouze jeden výskyt u výrazů *supersenzační* a *prachstarý*.

Kromě prefixů vyjadřují vysokou míru vlastnosti v češtině i augmentativní či deminutivní sufixy. V korpusu byly zjištěny následující výskyty:

Graf 9 Nejčastější sufixy vyjadřující vysokou míru vlastnosti (*InterCorp v12 – Portuguese/Czech*)

Jak vyplývá z grafu, deminutivní sufixy v korpusu převažují nad augmentativními. V korpusu nejčastěji nacházíme sufix – *ičký*, který se pojí většinou s adjektivem *starý*, v jednom případě s adjektivem *malý*:

*Jornais atrasados três anos, comédias **velhíssimas**, propriedade do cinema, que as exhibia semanalmente nêsses dias.*

*Tři roky staré žurnály, **staříčké** veselohry, majetek biografů, který je předváděl týdně v tyto dny.*

(J. Amado: *Pot*, přeložil J. O. Fischer)

*Estava ali o que fora o seu pequeno, **pequeníssimo** mundo, naqueles terríveis dezas sete meses.*

*Po celých sedmnáct hrozných měsíců byl tohle jeho malý, **maličký** svět.*

(M. S. Tavares: *Rovník*, přeložila L. Weissová)

Ostatní deminutivní sufixy se nejčastěji pojí s adjektivem *lehký*, nacházíme zde tedy tvary *lehoučký*, *lehounký* či *lehoulinký*:

*Um novo estalo, uma rachadura aparece —
entretanto sei que vou conseguir, porque estou leve, **levíssimo**, podia até mesmo caminhar em uma nuvem, e não cairia na terra.*

*Další zapraskání, objeví se trhlinka - já však vím, že to dokážu, protože jsem lehký, **lehoučký**, mohl bych dokonce chodit po oblaku a nespádl bych na zem.*

(P. Coelho: *Záhir*, přeložila P. Lidmilová)

*A luz dos candeeiros flutuava sobre uma **levíssima** neblina que vinha a deslocar-se lentamente do rio, mas, daí a pouco, se a rapariga se decidisse pelo bairro ribeirinho, a mbos se veriam diluídos na bruma espessa e escura das ruas mal alumadas.*

*Světlo svítilen se vznášelo na **lehounké** mlze, která sem pomalu pronikala od řeky, ale zanedlouho, pokud dívka zamíří rovnou do pobřežní čtvrti, začnou být ulice stísněnější a tmavší.*

(F. Namora: *Muž s maskou*, přeložila P. Lidmilová)

*Pareceu por instantes coberta de resina, de uma condensação de âmbar **levíssimos**.*

*Chvílemi vypadala, jako by ji pokrývala pryskyřice, povlak, **lehoulinkého** jantaru.*

(H. Correia: *Ďáblova Hora*, přeložila V. Dufková)

Ojedinele taktéž nacházíme tvary *jemňoučký*, *tlustoučký*, *tenounký*. Kromě vyjádření vysoké míry vlastnosti, deminutivní sufixy taktéž vyjadřují pozitivní význam, například:

*Aqui está o espaço para um belo prado, um imenso prado, muito verde, muito farto, com rebanhos de carneiros brancos **gordíssimos** como bolas de algodão pousadas na relva!*

*Tady je prostor pro krásnou louku, rozlehlou, svěže zelenou, s hojnou pastvou pro stádo bílých ovcí, pěkně **tlust'oučkých**¹⁹, která vypadají na louce jako veliké chomáče bavlny.*

(J. M. Eça de Queirós: Kráčeť a čti, přeložila M. Havlíková)

Augmentativní sufixy nacházíme pouze dva u výrazů *obrovitý* a *dlouhatánský*.

Jako protějšky portugalského absolutního superlativu byly v češtině rovněž zjištěny tvary superlativu relativního či komparativu. Na rozdíl od prefixů a sufixů se tvary superlativu a komparativu neobjevují s některými adjektivy častěji než s jinými, ale jejich užití závisí na kontextu věty:

***Santíssimo** nome de Deus!*

***Nejsvatější** jméno Páně!*

(J. M. Eça de Queirós: Kráčeť a čti, přeložila M. Havlíková)

*Embora tão bem vista pelos orixás, mesmo lançando mão de todos os recursos, apelando para Ossane e usando ervas **secretísimas**, oferecendo, por sua própria conta, um bode a Ogun, nem assim conseguiu fazê-lo voltar, trocar com êle uma palavra, ouvir uma explicação sobre como deviam agir.*

*Přestože byla u svatých duchů tak oblíbená, přestože použila všech prostředků, vzývala Ossaniho za pomoci jeho **nejtajuplnějších** bylin a obětovala na vlastní útraty Ogunovi kozla, ani tak se jí nepodařilo přimět ho k návratu, aby s ním mohla vyměnit pár slov a aby od něho slyšela, co mají dělat.*

(J. Amado: Pastýři noci, přeložila J. Kotzmannová)

*Um artista que conseguiu fazer sucesso ainda jovem, o que é raro, e em pintura, o que é **raríssimo**.*

---

¹⁹ Kromě deminutivního sufixu, je zde superlativ vyjádřen zároveň pomocí adverbia *pěkně*.

Jsem zkrátka umělec, co dosáhl úspěchu ještě jako mladý, což bývá vzácné, navíc jako malíř, což je ještě vzácnější.

(P. Coelho: Jedenáct minut, přeložila L. Weissová)

Z dalších možných způsobů vyjádření vysoké míry vlastnosti v češtině jsme zjistili jeden výskyt skládání (*běloskvoucí*), čtyři výskyty adjektiva (*bělostný*) a dvě přirovnání:

magríssimo → *vyhublý na kost*

reduzíssima → *omezen na minimum*

Vzhledem k tomu, že korpus složený z výhradně portugalských textů není příliš objemný. Rozhodli jsme se pro srovnání provést taktéž kontrastivní analýzu portugalského absolutního superlativu na textech, které jsou původně psané v jiných jazycích (angličtina, francouzština, čeština apod.).

Tvary superlativu absolutního jsme vyhledávali stejným způsobem, korpus jsme omezili na texty z jádra, z nichž jsme vyřadili texty psané původně v portugalštině. Celkově zde bylo zjištěno 281 výskytů a relativní frekvencí 94,26 i.p.m.

Po provedení kontrastivní analýzy jsme naše výsledky shrnuli v následující tabulce:

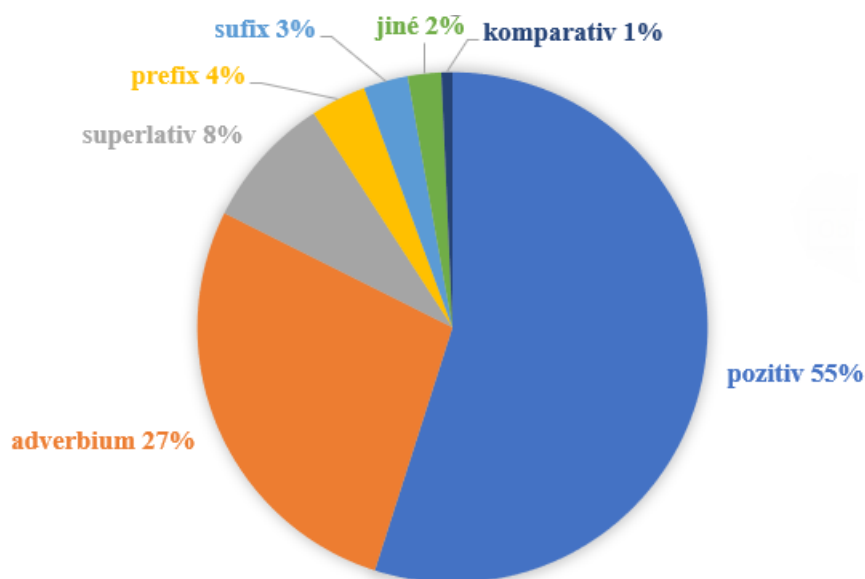
český protějšek	počet výskytů
adverbium + adjektivum	39
jiné	3
komparativ	1
pozitiv	78
prefix	5
sufix	4
superlativ	12
šumy	139
celkem	281

Tabulka 55 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního v portugalštině (*InterCorp v12* – *Portuguese/Czech* – překladové texty)

Můžeme konstatovat, že pokud zkoumáme texty psané původně v jiných jazycích než portugalštině, při kontrastivní analýze narazíme na daleko více šumů.

Odstraníme-li šumy, zbylé výsledky můžeme shrnout v následujícím grafu:

Graf 10 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního (*InterCorp v12 – Portuguese/Czech – překladové texty*)

Opět se potvrzuje, že nejčastějším českým protějškem je adjektivum v pozitivu, zde však konstatujeme, že na rozdíl od textů psaných v portugalské a následně přeložených do češtiny zde převládají adjektiva, která nejsou expresivně zabarvenější. Znamená to tedy, že superlativ absolutní není v češtině nijak vyjádřen, což může být dáno tím, že v původním jazyce se nemuselo jednat o superlativ. Na základě toho se domníváme, že portugalská je z hlediska superlativu absolutního expresivnější a tam, kde má potřebu vyjádřit superlativní tvar, v češtině často postačí pouze pozitiv.

Druhým nejčastějším protějškem jsou opět adjektiva rozvinutá pomocí adverbia. V nižší míře zde nacházíme užití prefixů a sufixů. V podobně vysoké míře zde nacházíme superlativní a komparativní tvary.

3.3.5 Zpětná kontrola

V předchozí kapitole jsme zjistili nejčastější české protějšky portugalského syntetického absolutního superlativu. Nyní přistoupíme k tzv. „zpětné kontrole“, kdy se podíváme, zda některé z nejčastějších českých protějšků budou v portugalské při zpětném vyhledání odpovídat pouze syntetickému superlativu absolutnímu, nebo i jiným tvarům.

V této části budeme záměrně pracovat s korpusem skládajícím se z textů psaných původně v portugalském jazyce, aby směr překladu zůstal stejný. Kontrastivní analýza

ukázala, že nejčastějšími českými protějšky superlativu absolutního byla adjektiva v pozitivu, která však není možné zpětně dohledávat. Rozhodli jsme se proto podrobit zpětné analýze další nejčastější protějšky, např. vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbíí, prefixů, či sufixů. Vybrané tvary jsme v korpusu dohledávali pomocí odpovídajících regulárních výrazů:

velmi + adjektivum [word="velmi"][tag="A....."]
 velice + adjektivum [word="velice"][tag="A....."]
 nesmírně + adjektivum – [word="nesmírně"][tag="A....."]
 překrásný²⁰ [lemma="překrásný"]
 prastarý [lemma="prastarý"]
 sufix -ičký [lemma="*ičký" & tag="A....."]
 superlativ relativní [tag="A.....3....."]

Ve většině případů jsme analyzovali všechny výskyty. Pokud to však nebylo možné, zvolili jsme v korpusu funkci „Promíchat“, abychom výskyty mohli zkoumat v náhodném pořadí, poté jsme analyzovali přibližně sto výskytů.

V korpusu jsme nejprve provedli zpětnou analýzu českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbíí *velmi*, *velice* a *nesmírně*. U adverbia *velmi* jsme zaznamenali celkově 256 výskytů s relativní frekvencí 131,17 i.p.m., výsledky můžeme shrnout v následující tabulce:

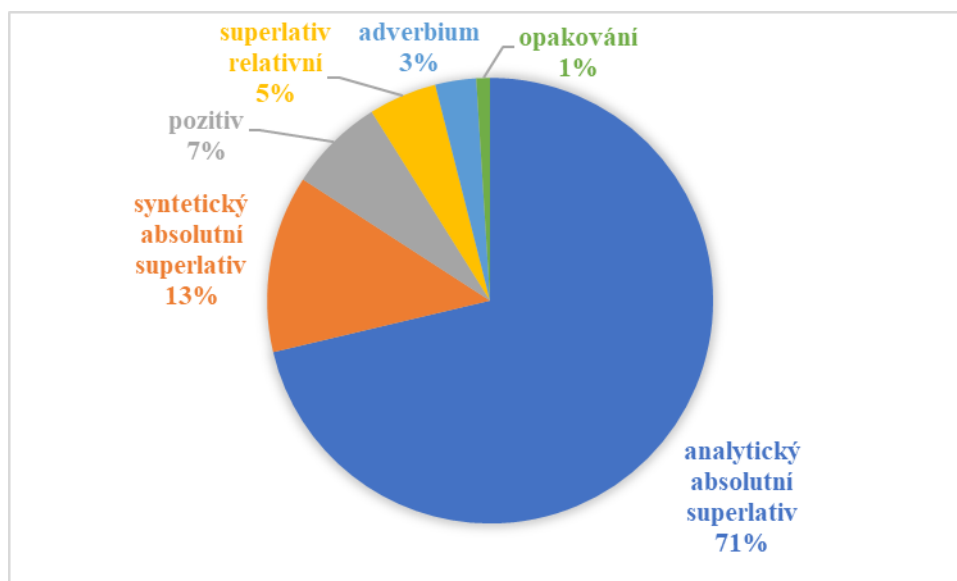
syntetický absolutní superlativ	13
analytický absolutní superlativ	72
adverbium ²¹	3
pozitiv	7
superlativ relativní	5
opakování	1
šumy	18
celkově	119

Tabulka 56 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *velmi* ((InterCorp v12 –Czech/ Portuguese)

²⁰ Suffixy *pře-* a *pra-* není možné vyhledávat samostatně, neboť nám korpus vyhledá běžná adjektiva, např. *přesný* nebo *pravý*.

²¹ Teoreticky by bylo možné řadit i jiná adverbia než *multo* k analytickému absolutnímu superlativu, my jsme se rozhodli jim při naší analýze vymezit samostatnou kategorii.

Po vyřazení veškerých šumů můžeme procentuální výsledky znázornit v následujícím grafu:

Graf 11 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *velmi* (InterCorp v12 –Czech/ Portuguese)

Pozorujeme, že tvar *velmi* + adjektivum v portugalstině nejčastěji odpovídá analytickému absolutnímu superlativu (*muito* + adjektivum):

Uznává, že je to velmi příjemné, ale to množství lidí ho otupuje.

- *Reconhecia que era muito agradável, mas a multidão entontecia-o.*

(J. M. Eça de Queirós: *Bratranec Basílio*, přeložil Zdeněk Hampl)

„Příkázání lásky k bližnímu je velmi jasné,“ řekl Biskup.

- *O mandamento da caridade é muito claro – disse o Bispo.*

(S. de Mello Breyner Andersen: *Příkladné povídky*, přeložila D. Dimitrovová)

Toto spojení zpětně odpovídá syntetickému absolutnímu superlativu pouze z 13 % případů, například:

Mužové ho téměř všichni znali a ženy byly k němu velmi roztomilé.

Os homens quase todos o conheciam, as mulheres foram amabilíssimas.

(J. Amado: *Země zlatých plodů*, přeložil J. Rosendorfský)

V korpusu mezi protějšky rovněž nalezneme adjektiva v pozitivu (7 %) či superlativu relativním (5 %):

*Některé večere byly **velmi přínosné**, jiné naprosto neužitečné.*

*Às vezes os jantares eram **úteis**, outras eram rigorosamente inúteis.*

*Budou to prostorné domy s velkými verandami, budovy s byty, projektované slavnými architekty, se všemi vymoženostmi dobrého vkusu a **velmi drahého** materiálu.*

*Seriam casas amplas, de grandes varandas, edifícios de apartamentos, projetados por arquitetos famosos, com todos os requintes do bom gosto e o material **mais caro**.*

(J. Amado: *Pastýři noci*, přeložila J. Kotzmannová)

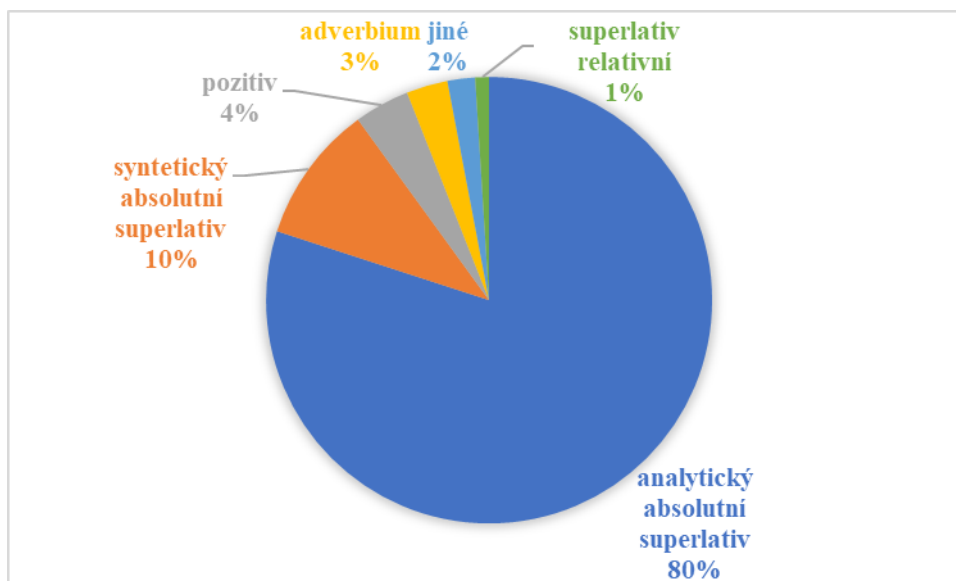
Ve třech případech bylo adjektivum rozvinuto jiným adverbem než *muito* (např. *bem difícil, completamente distintas*). Zjištěn byl pouze jeden případ opakování.

K podobným výsledkům docházíme rovněž u spojení adverbia *velice* s adjektivem. Z celkového počtu 220 výskytů (i.p.m. = 112,72) jsme analyzovali 112 výskytů:

syntetický absolutní superlativ	10
analytický absolutní superlativ	80
adverbium	3
pozitiv	4
superlativ relativní	1
jiné	2
šumy	12
celkově	112

Tabulka 57 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *velice* (InterCorp v12 –Czech/ Portuguese)

Po eliminaci šumů a vytvoření procentuálního grafu pozorujeme stejné tendence:

Graf 12 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *velice* (InterCorp v12 –Czech/ Portuguese)

Adverbium *velice* v kombinaci s adjektivem taktéž nejčastěji odpovídá analytickému absolutnímu superlativu (80 %):

*Vypnul motor, ale vypadá, jako by jel **velice vzpřímený** za volantem.*

*Tem o motor desligado, mas é como se fosse em viagem, **muito direito** ao volante.*

(J. C. Pires: *O delfínu*, přeložila P. Lidmilová)

Syntetický absolutní superlativ se opět nachází na druhém místě s pouhými (10 %), například:

*Přivezli ji ve **velice vážném** stavu, značně intoxikovanou a na začátku komatu.*

*Viera num estado **gravíssimo**, com intoxicação séria, e início de coma.*

(P. Coelho: *Veronika se rozhodla zemřít*, přeložila P. Lidmilová)

Opět zde nacházíme adjektiva v pozitivu (4 %), vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí jiného adverbia (3 %) nebo tvar superlativu relativního (1 %).

Do kategorie „jiné“ (2 %) jsme zařadili jeden výskyt komparativu v portugalské a rozvinutí adjektiva pomocí výrazu *todo*:

*V mém případě to bylo **velice snadné**.*

*No meu caso, foi **mais fácil**.*

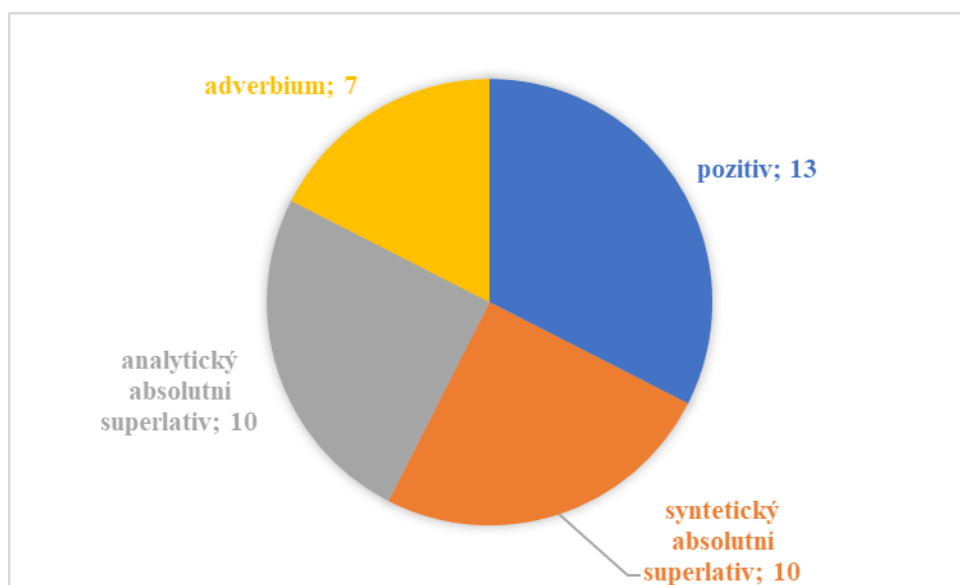
(P. Coelho: Záhír, přeložila P. Lidmilová)

„*Moje tchyně, **velice zbožná** paní a dokonalá dáma – takové se dnes již nerodí – ho dala na kněžství.*

*- Minha sogra, que era **toda devota** e uma completa senhora, - já não há disso!*

(J. M. Eça de Queirós: Zločin pátera Amara, přeložil Zdeněk Hampl)

K odlišným výsledkům však docházíme u kontrastivní analýzy adverbia *nesmírně* ve spojení s adjektivem. Toto méně frekventované adjektivum se v korpusu nachází celkově 47krát (i.p.m. = 24,08), po vyřazení 7 šumů můžeme výsledky znázornit v následujícím grafu²²:

Graf 13 Nejčastější portugalské protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *nesmírně* (*InterCorp v12 –Czech/ Portuguese*)

Vyjádření pomocí adverbia *nesmírně* v portugalštině nejčastěji odpovídá adjektivu v pozitivu, většinou zde nacházíme adjektiva, která v sobě již nesou vysokou míru vlastnosti (*imenso, enorme* apod.):

*Octli se na jakémsi **nesmírně rozlehlém** prostranství, kde tisíce lidí mluvilo nějakým cizím jazykem.*

²² Vzhledem k nízkému počtu výskytů záměrně neuvádíme hodnotu v procentech, ale počet výskytů.

*Em volta deles apareceu um lugar **imenso**, com milhares de pessoas, que falavam numa língua estranha.*

(P. Coelho: Alchymista, přeložila P. Lidmilová)

*Nosila hedvábnou sítku na způsob vrkoče, s níž její hlava vypadala **nesmírně velká**.*

*Usava uma cuia de retrós imitando tranças, que lhe fazia a cabeça **enorme**.*

(J. M. Eça de Queirós: Bratranec Basílio, přeložil Zdeněk Hampl)

Dále pak vyjádření pomocí adverbia *nesmírně* odpovídá stejnou měrou syntetickému a analytickému absolutnímu superlativu (u každého 10 výskytů):

*Angličan byl **nesmírně zklamaný**.*

*O Inglês ficou **decepcionadíssimo**.*

(P. Coelho: Alchymista, přeložila P. Lidmilová)

*Ceremonie byla **nesmírně dojemná**, plakaly matky i dcery, otcové vraštili obočí, aby zakryli city, snoubenci po sobě úkosem pokukovali, jestlipak se mi bude líbit, jen oni to vědí, ale nepovědí.*

*Foi **muíto comovente**, choraram as mães e as filhas, os pais carregaram o cenho para disfarçar o sentimento, os nubentes olhavam-se de soslaio, gostando-se ou não, eles o sabem, eles o calarão.*

(J. Saramago: Baltasar a Blimunda, přeložila Marie Havlíková)

Ve zbylých sedmi případech nacházíme v portugalské vyjádření pomocí jiného adverbia než *muíto* (např. *intensamente*, *extremamente*):

*Teplý vánek, který připomínal dech požáru, cuchal dívce vlasy a shazoval jí je do **nesmírně černých**, lesklých a horečných očí.*

*A brisa morna, que parecia o sopro de um incêndio, despenteava os cabelos da rapariga, despenhando-os sobre os olhos **intensamente negros**.*

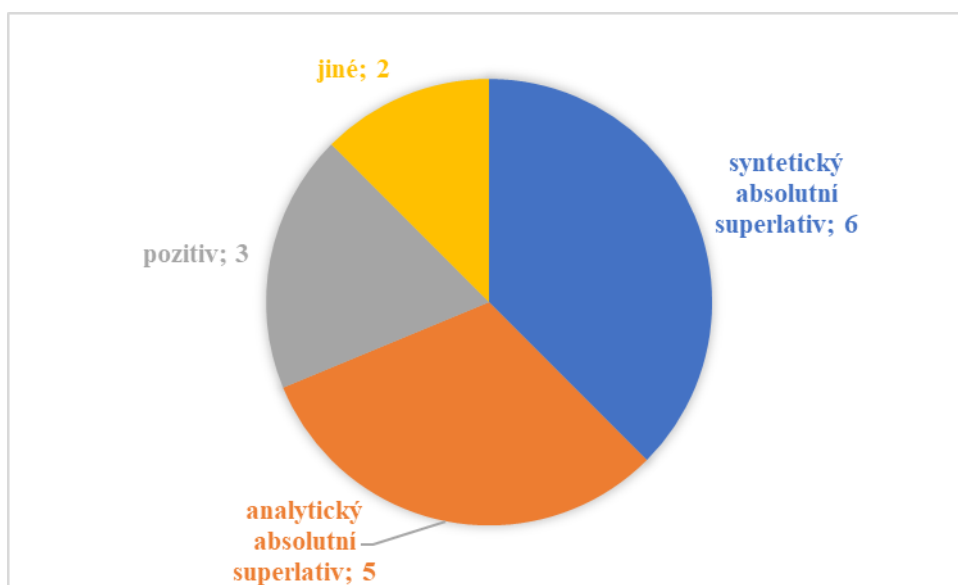
(F. Namora: Muž s maskou, přeložila P. Lidmilová)

*Už v Mezopotámii existovaly **nesmírně přesné** texty o, padoucí nemoci ' spojené s k řečemi .*

O tema é mais antigo do que parece: já na Mesopotâmia, existem textos extremamente precisos sobre o que chamavam de “a doença da queda”, seguida de convulsões.

(P. Coelho: Záhír, přeložila P. Lidmilová)

Nejfrekventovanější prefixy *pře-* a *pra-* jsme z technických důvodů analyzovali rovnou ve spojení s nejčastějšími adjektivy *krásný* a *starý*. U adjektiva *překrásný* bylo zjištěno 17 výskytů (i.p.m. = 8,71), po vyřazení jednoho šumu můžeme hodnoty zobrazit v následujícím grafu:

Graf 14 Nejčastější portugalské protějšky adjektiva *překrásný* (InterCorp v12 – Czech/Portuguese)

Adjektivum *překrásný* odpovídá nejčastěji (6 výskytů) syntetickému absolutnímu superlativu a poté hned analytickému absolutnímu superlativu (5 výskytů):

*Kdosi za bujnou spleť houštin zahlédl **překrásnou** ženu s tmavým chlapečkem na klíně.*

*Há quem tenha avistado uma mulher **belíssima** levando ao colo um rapazinho escuro por entre o ferver do matagal.*

(H. Correia: Ďáblova Hora, přeložila V. Dufková)

*Mimo to ji lákalo na ulici jitro, jež bylo **překrásné**, neboť v noci pršelo a vedro*

*polevilo;
Além disso a manhã **muito linda** atraia para a rua; chovera de noite, o calor cederá; havia nos tons da luz e do azul uma frescura lavada e doce.*

(J. M. Eça de Queirós: Bratranec Basílio, přeložil Zdeněk Hampl)

Ve třech případech se adjektivum v portugalštině nachází v pozitivu:

Překrásné verše...

*Versos **bonitos**...*

(J. Amado: Země zlatých plodů, přeložil J. Rosendorfský)

Do kategorie „jiné“ jsme zařadili jeden výskyt superlativu relativního a rozvinutí adjektiva pomocí adverbia *tão*:

Překrásná věc!

*Coisa **mais bonita**!*

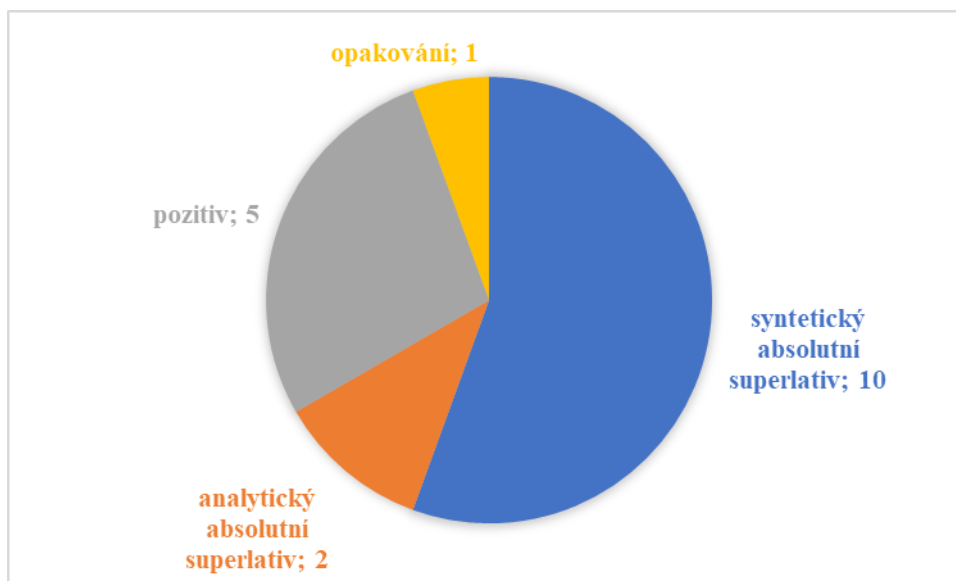
(J. Amado: Země zlatých plodů, přeložil J. Rosendorfský)

*Toho **překrásného** domu s čistými liniemi, který byl vystavěn z materiálu ušlechtilého i prostého, měl nabílené stěny, kachlové obklady a vznosnou světlou fasáda, jejíž krása spočívala pouze ve vyváženém poměru mezi prostorem a hmotou a ve spojení holého vápna s kamenem.*

*Daquela casa **tão bela**, com as suas linhas limpas, com os seus materiais nobres e pobres, com as paredes caiadas, os azulejos e a grande fachada clara e direita cuja beleza estava só no equilíbrio certo dos espaços e dos volumes e na nudez da cal e da pedra.*

(S. de Mello Breyner Andersen: Příkladné povídky, přeložila D. Dimitrovová)

U adjektiva *prastarý* jsme zaznamenali taktéž menší počet výskytů (18) s relativní frekvencí 9,22 i.p.m. Jednotlivé hodnoty znázorňuje následující graf:

Graf 15 Nejčastější portugalské protějšky adjektiva *prastarý* (InterCorp v12 – Czech/Portuguese)

Pozorujeme, že u adjektiva *prastarý* převládá syntetický absolutní superlativ (10 výskytů), například:

*Jedna z gymnazijních let, s tenisovou raketou pod paží, druhá ve svatebním závoji, další, kde objímá chotě na mostě přes Seinu (Notre-Dame v pozadí) - tyhle a možná ještě další, srovnané na policičce vedle stříbrných růžků na prach, **prastarých** křesadlových pistolí, kančích paznehtů a portrétů Palma Bravů.*

*Uma na idade de colégio, raqueta de ténis debaixo do braço, outra com o véu do casamento, outra ainda abraçada ao marido numa ponte sobre o Sena (a Notre-Dame ao fundo) - estas, e talvez mais, alinhadas nas prateleiras da estante juntamente com polvorinhos de prata, com **velhíssimas** pistolas de pederneira, unhas de javali e retratos dos Palmas Bravo.*

(J. C. Pires: *O delfínu*, přeložila P. Lidmilová)

Analytický absolutní superlativ naopak není tak častý a jako protějšek se vyskytuje pouze ve dvou případech:

*Nebo kus **prastarého** lesa.*

*Ou era mata, **muito velha**.*

(J. G. Rosa: *Velká divočina*, přeložila P. Lidmilová)

Častěji než analytický absolutní superlativ najdeme v korpusu jako portugalský protějšek adjektivum v pozitivu (5 výskytů), například:

*Kvak, žabí vak hlasu, ještěřího, **prastarého** hlasu.*

*Sapo tirava saco de sua voz, vozes de osga, **idosas**.*

(J. G. Rosa: Velká divočina, přeložila P. Lidmilová)

*Jenže to lidé zapomněli, a raději vzpomínali na Ahaba, na Kelty, na **prastaré** pověry svých předků, a nechápali, že k vykoupení stačí jedno gesto, jedno jediné gesto: přijmout Ježíše jako jediného Spasitele lidstva.*

*mas a gente esquecia isso, e preferia pensar em Ahab, nos celtas, nas **milenarios** superstições dos camponeses, sem entender que basta um gesto, um simples gesto, para a redenção — aceitar Jesus como o único Salvador da Humanidade.*

(P. Coelho: Dábel a slečna, přeložily M. Havlíková a P. Lidmilová)

V jednom případě jsme zaznamenali opakování portugalských synonymních adjektiv:

*A skřípot **prastaré** flinty.*

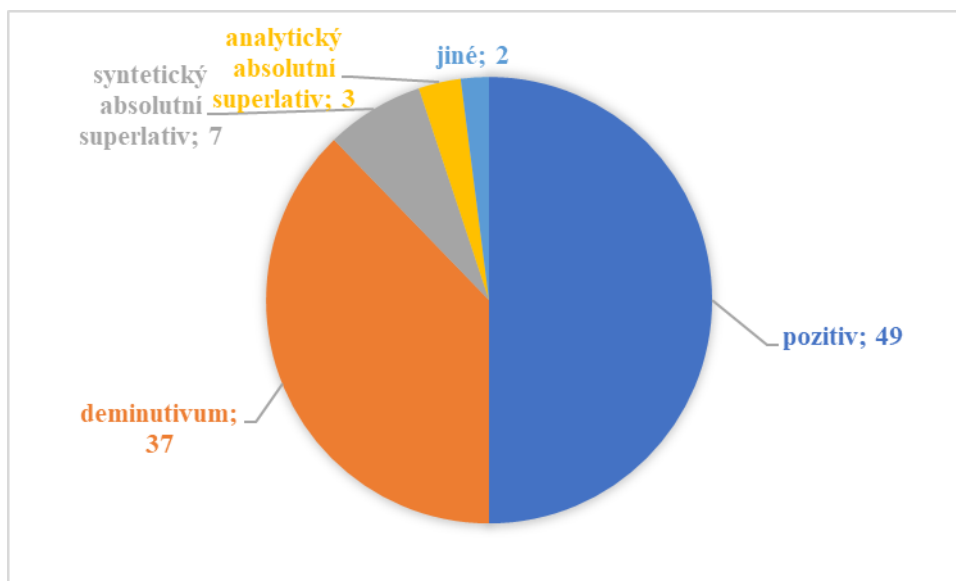
*E chio de espingardão **velho antigo**.*

(J. G. Rosa: Velká divočina, přeložila P. Lidmilová)

Dále jsme provedli zpětnou analýzu u nejfrekventovanějšího sufixu *-ičký*. V korpusu jsme zjistili celkem 115 výskytů s relativní frekvencí 58,92 i.p.m. Výsledky můžeme shrnout následovně:

syntetický absolutní superlativ	7
deminutivum	37
analytický absolutní superlativ	3
pozitiv	49
jiné	2
šumy	17
celkově	115

Tabulka 58 Nejčastější portugalské protějšky českého sufixu *-ičký* (*InterCorp v12 – Czech/Portuguese*)

Graf 16 Nejčastější portugalské protějšky českého sufixu *-ičký* (InterCorp v12 – Czech/Portuguese)

S překvapením konstatujeme, že deminutivní sufix *-ičký* v portugalštině nejčastěji odpovídá adjektivům v pozitivním tvaru. Často se však jedná o adjektiva typu *minúsculo*, která již sama o sobě vyjadřují nízkou míru vlastnosti. V mnoha případech se jedná o výrazy *každíčký/celíčký den*, kdy jim v portugalštině odpovídají neutrální výrazy *cada/todo o dia*²³:

Maličké vlečné čluny s loupáním v kříži táhnou obrovské dopravní lodě k přístavišti , čilý ruch vládne nejspíš i na hřbitově, kde si kostlivci nesmírně pečlivě navzájem vybírají červy z kostí.

Rebocadores *minúsculos*, com hérnias da coluna, puxam gordos navios pacíficos na direcção da barra. Provavelmente, até no cemitério reina uma chocalhante actividade matinal de esqueletos de família, catando-se mutuamente os vermes num cuidado de mandris.

(A. Lobo Antunes: *Jidášova díra*, přeložila L. Weissová)

Od té doby, co odešel z domova, prožívá naplno *každíčký* den.

Tinha vivido intensamente *cada* um dos seus dias, desde que havia saído de casa, há tanto tempo atrás.

²³ Mnoho autorů portugalských gramatik řadí výrazy *cada/todo o* řadí k determinantům a nikoli k adjektivům. Pro účely naší analýzy jsme se rozhodli je ponechat v kategorii spolu s adjektivy.

(P. Coelho: *Alchymista*, přeložila P. Lidmilová)

*Avšak Luísa měla na sobě župan a za **celičký** den ani nevyšla ze svého pokoje a salónu.*

*Mas durante **todo o** dia, Luísa em roupão não saiu do seu quarto ou da sala.*

(J. M. Eça de Queirós: *Bratranec Basílio*, přeložil Zdeněk Hampl)

Vzhledem k tomu, že se jedná o texty přeložené z portugalštiny do češtiny, domníváme se, že jeden z možných důvodů, proč v češtině mají adjektiva deminutivní koncovku, zatímco v portugalštině jsou výrazy neutrální, je, že portugalština často užívá zdvořilost tam, kde v češtině nejsou možné (např. *obrigadinho*) a překladatelé se tedy uchýlili k tzv. „kompenzaci“ na jiných místech.

Ve 37 případech sufixu *-ický* v portugalštině odpovídá také adjektivum v deminutivním tvaru, například:

*Přestože měla naličené rty, tváře a oči, a vyčesané vlasy, bylo vidět, jak je **mladičká**, jak málo je jí let, nějakých sedmnáct, víc ne.*

*Apesar da excessiva pintura na boca, nas faces e nos olhos, e do penteado arrevesado, podia-se ver como era **novinha**, moderna, de uns dezessete anos não mais.*

(J. Amado: *Pastýři noci*, přeložila J. Kotzmannová)

V korpusu rovněž nacházíme výskyty syntetického (7) a analytického (3) superlativu absolutního:

*Po celých sedmnáct hrozných měsíců byl tohle jeho malý, **maličký** svět.*

*Estava ali o que fora o seu pequeno, **pequeníssimo** mundo, naqueles terríveis dezassete meses.*

(M. S. Tavares: *Rovník*, přeložila L. Weissová)

*Je to **mladičká** vilka a prochází se po zahradě v bílé zástěře.*

*E uma casa **muito jovem**, que anda pelo jardim de avental branco.*

(T. Gersão: *mlčení*, přeložila L. Weissová)

Do kategorie „jiné“ jsme pak zařadili jeden výskyt opakování a adverbium *tão*:

Zachytil jsem mlčení citu podobného příkázání: -

*Že musíš po **celičký** svůj další život patřit mně, Riobaldo, být se mnou navždycky! ... jako by mi Diadorim říkal.*

*Apanhei foi o silêncio dum sentimento, feito um decreto: - Que você em sua vida **toda toda** por diante, tem de ficar para mim, Riobaldo, pegado em mim, sempre! ... - que era como se Diadorim estivesse dizendo.*

(J. G. Rosa: Velká divočina, přeložila P. Lidmilová)

*V jediné **kratičké** chvílce mě ten hlásek varoval.*

*Em **tão curta** ocasião que teve, essa vozinha me deu aviso.*

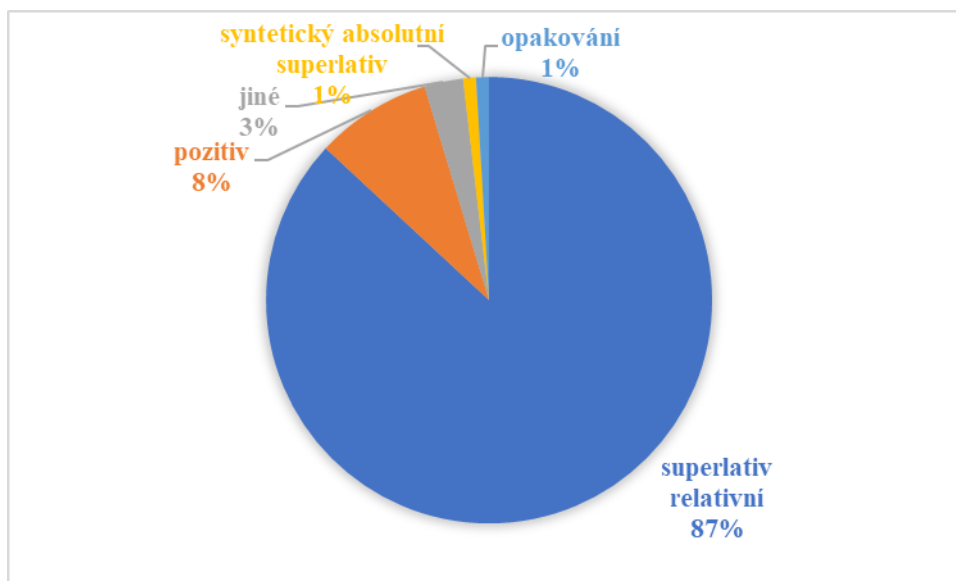
(J. G. Rosa: Velká divočina, přeložila P. Lidmilová)

Posledním českým protějškem, u něhož jsme provedli zpětnou analýzu, je superlativ relativní. Tento tvar se v korpusu vyskytuje ve 2047 případech (i.p.m. = 1048,84). Blíže jsme analyzovali 116 výskytů s následujícími výsledky:

superlativ relativní	93
pozitiv	9
syntetický absolutní superlativ	1
opakování	1
jiné	3
šumy	9
celkově	116

Tabulka 59 Nejčastější portugalské protějšky superlativu relativního v češtině (*InterCorp v12 – Czech/ Portuguese*)

Po odstranění šumů jsme výsledky opět znázornili v procentuálním grafu:

Graf 17 Nejčastější portugalské protějšky superlativu relativního v češtině (*InterCorp v12 – Czech/Portuguese*)

Dle našich očekávání je nejčastějším portugalským protějškem superlativ relativní (87 %):

*Eduard se vzepřel: nemá **nejmenší** chuť učit se dál zeměpis a přírodopis.*

*Eduard recusou-se: não tinha **a menor** vontade de continuar aprendendo geografia e ciências.*

(P. Coelho: *Veronika se rozhodla zemřít*, přeložila P. Lidmilová)

Syntetický absolutní superlativ odpovídá českému superlativu relativnímu jen v jednom procentu případů:

*Neměl jsem **nejmenší** ponětí o tom, jakou mají slova podobu, stavbu nebo podstatu, takže jsem ani neměl jak zjistit, kde které slovo končí a kam až sahá.*

*Sem **a mínima** noção do aspecto, da estrutura, do corpo mesmo das palavras, eu não tinha como saber onde cada palavra começava ou até onde ia.*

(Ch. Buarque: *Budapešť*, přeložila Š. Grauová)

Adjektiva v portugalštině nacházíme v 8 % případů také v pozitivním tvaru, například:

*Jelikož tam byly jen tři ložnice, snadno se rozhodli, že prince Luíse Filipa ubytují v **té největší**, kde předtím spal João; princův pobočník, armádní nadporučík markýz de Lavradio, přespí v ložnici Luíse Bernarda a ve zbývajícím pokoji ubytují komořího.*

*Como só havia três quartos disponíveis, foi fácil assentar que D. Luís Filipe ficaria no quarto **principal**, onde o João tinha ficado, o oficial às ordens do príncipe, 1. tenente da Armada, marquês de Lavradio, ficaria com o próprio quarto de Luís Bernardo, e o ajudante de campo com o quarto sobejante.*

(M. S. Tavares: Rovník, přeložila L. Weissová)

***Nejnovějším** výzkumem pak zjistili, že války sice působí neblaze na duševní zdraví, ale v míře mnohem menší než stres, nuda, vrozené choroby, samota a konflikty.*

*Depois, em **recente** pesquisa, descobriam que as guerras faziam suas vítimas mentais, mas em escala muito menor que a tensão, o tédio, as enfermidades congénitas, a solidão, e a rejeição.*

(P. Coelho: Veronika se rozhodla zemřít, přeložila P. Lidmilová)

V kategorii jiné jsme zahrnuli případy, kdy se jedná o slovní spojení *nejvyšší soud* v portugalštině pouze jako *Tribunal*:

*„Spravedlnost je slepá, “ opakovalo se v něm, avšak k starému otřepanému rčení p řipojil několik slov politování, že **Nejvyšší soud** nemůže brát zřetel na dojemný obraz dony Filó, trpící a láskyplné matky tolika dětí, jež volají po střeše nad hlavou.*

*„A justiça é cega“, repetia ela, acrescentando, no entanto, ao velho lugar comum, algumas palavras sentidas por não poder o **Tribunal** sequer enxergar a comovente imagem de dona Filó, mãe sofrida e amantíssima de tantos filhos a clamar por teto.*

(J. Amado: Pastýři noci, přeložila J. Kotzmannová)

Zpětná analýza ukázala, že systém mezi portugalštinou a češtinou je asymetrický a žádný z nejčastějších českých protějšků v portugalštině zpětně neodpovídá pouze syntetickému absolutnímu superlativu. Tento tvar převažuje u adjektiv *překrásný* a *prastarý*, ale nacházíme zde i jiné formy. U adverbii *velmi* a *velice*, je nejčastějším portugalským protějškem analytický absolutní superlativ. U adverbia *nesmírně*, je nejčastějším protějškem adjektivum v pozitivním tvaru, ale rovněž zde jsou zastoupeny i

jiné formy vyjádření. Českému relativnímu superlativu v portugalštině zase nejčastěji odpovídá superlativ relativní v portugalštině.

4 Závěr

V této části práce bychom chtěli zrekapitulovat výsledky naší korpusové analýzy a porovnat je s tezemi autorů portugalských a českých gramatik.

Analýza potvrdila, že nejproduktivnějším superlativním sufixem je sufix *-íssimo*. Docházíme však k překvapivému závěru u sufixu *-érrimo*, který se v brazilské portugalštině pojí rovněž s adjektivy, u nichž by se podle normativních pravidel měl vyskytovat sufix *-íssimo*. Kromě některých hovorových tvarů (*chatérrimo*, *chiquérrimo*), které uvádí Hampl (1972, s. 116), se jedná rovněž o další výrazy, např. *elegantérrimo*, *carrérrimo*, *bacanérrimo*. Na základě toho konstatujeme, že superlativní alomorf *-érrimo*, je v brazilské variantě produktivnější než v evropské. Sufix *-ílimo* se naopak v obou variantách pojí dle očekávání s omezeným počtem slov (*facílimo*, *difícílimo*, *humílimo* apod.)

Taktéž se potvrzuje, že syntetický absolutní superlativ se začíná v portugalštině znovu objevovat v 15. století, jak uvádí například Hricsina (2015, s. 133). Co se týče textových typů, ukázalo se, že tento tvar je nejčastěji zastoupen v beletrii, dále pak v mluveném jazyce, v publicistických a akademických textech. Suffixy *-érrimo* a *-ílimo* najdeme rovněž nejčastěji v krásné literatuře, sufix *-érrimo* se však na rozdíl od ostatních dvou vyskytuje častěji v akademických a publicistických textech než v mluvené řeči.

Značná část této práce je věnována dubletním tvarům. Otázku převládajícího užívání lidových či erudovaných tvarů nelze na základě našich výsledků uspokojivě zodpovědět, neboť korpus mluvené portugalštiny v *Corpus do Português* je velmi omezený. Z korpusové analýzy nicméně můžeme vyvodit některé závěry. Například některá adjektiva, která uvádí Cunha a Cintra (1999, s. 258–259) nebo Hampl (1972, s. 113–118), jako *próspero*, *salubre* či *soberbo* se v superlativním tvaru v korpusech *Corpus do Português: Gênero/Histórico* a *NOW* vyskytují pouze minimálně či vůbec. Z tohoto důvodu se domníváme, že tyto superlativní tvary se již pravděpodobně v současné portugalštině nemusí používat.

Naše výsledky rovněž ukazují, že jak uvádí Cunha a Cintra (1999, s. 262), Jindrová (2008, s. 137) ad., u adjektiv *bom*, *mau*, *fácil*, *difícil* převládá užití erudovaného tvaru (*ótimo*, *péssimo*, *facílimo*, *difícílimo*), a to i v mluveném jazyce. Častější jsou taktéž erudované tvary *máximo* a *mínimo*. Ukazuje se však, že užití erudovaných a lidových tvarů adjektiv *grande*, *pequeno*, *alto* a *baixo* závisí na kontextu.

Na rozdíl od pravidel, která formulují Cunha a Cintra (1999, s. 259), naše výsledky ukazují, že pro ostatní adjektiva není stylistická rovina jediným rozhodujícím faktorem při užívání. Například lidové tvary *agudíssimo* a *gentilíssimo* převažují nad erudovanými formami, a to i v mluveném jazyce. Zároveň se ukazuje, že u některých dubletních tvarů hraje roli, o jakou variantu portugalštiny se jedná. Například tvary *macérismo* a *personalíssimo* můžeme zaznamenat v brazilské portugalštině, zatímco tvary *magríssimo* a *peçoalíssimo* se spíše vyskytují v evropské variantě.

Domníváme se, že i u dalších adjektiv nebude užití jednoho z tvarů striktně podmíněno tím, zda se jedná o mluvený či formální rejstřík. Zdá se nám jako velmi pravděpodobné, že jedna z variant daného adjektiva bude na základě různých faktorů dominantní. Dle našich výsledků by tomu tak mohlo být například u erudovaných tvarů *celebérrimo* a *nobilíssimo*. Zde se však jedná o naši hypotézu a bylo nutné provést dodatečný výzkum s rodilými mluvčími.

Kontrastivní analýza syntetického absolutního superlativu přinesla překvapivé zjištění, že nejčastějším českým protějškem je adjektivum v pozitivu. Ve většině případů se jedná o adjektiva, která vykazují vyšší míru expresivity. Znamená to tedy, že čeština má tendenci vyjádřit hodnotu superlativu absolutního především lexikálně. V některých případech (zejména jedná-li se o texty psané původně v jiném jazyce než v portugalštině) jsou česká adjektiva zcela ekvivalentní těm portugalským (v pozitivu). To znamená, že v češtině nebylo třeba vysokou míru vlastnosti nijak vyjádřit.

Další nejčastější protějšky již odpovídají způsobům vyjádření vysoké míry vlastnosti, které uvádí autoři českých gramatik, např. Marvan (2008, s. 62–63), Čechová (2011, s. 133) Karlík a kol. (2012, s. 177–178). Druhým nejčastějším protějškem je adjektivum rozvinuté pomocí adverbia, např. *velmi*, *velice*, *nesmírně* a mnoho dalších. Analýza prokázala, že škála možných adverbíí je široká a zároveň je tento způsob velmi produktivní, jinými slovy se adverbia pojí s nejrůznějšími adjektivy.

Syntetickému absolutnímu superlativu dále odpovídají adjektiva rozvinutá pomocí prefixů (*pře-*, *pra-*, *vele-*, *prach-*) a sufixů (*-ičký*, *-oučký*, *-ounký*, ad.) Ukázalo se, že skupina prefixů a sufixů není tak rozmanitá, jako je tomu u adverbíí. Zároveň se potvrzuje, že produktivita těchto prefixů je velmi omezená a vztahuje se jen na některá adjektiva (Čechová 2011, s. 133), a sufixy na druhé straně v sobě nesou i citové zabarvení (Karlík a kol. 2012, s. 177).

Dalším zjištěným protějškem byly tvary superlativu relativního a komparativu v češtině, zde má nicméně rozhodující roli kontext výpovědi. Mimo to bylo zjištěno několik výskytů skládání či přirovnání.

Zpětnou analýzou jsme zjistili, že je mezi portugalským a českým systémem panuje značná asymetrie. Vybraným frekventovaným českým protějškům totiž v portugalštině málokdy zpětně odpovídal syntetický absolutní superlativ. Tento tvar převažuje pouze u adjektiv rozvinutých prefixy *překrásný* a *prastarý*. I těmto výrazům však v portugalštině odpovídají další tvary, například analytický absolutní superlativ, adjektivum v pozitivu a další.

Jako protějšek pro adverbia *velmi* a *velice* v kombinaci s adjektivem v portugalštině nad syntetickým absolutním superlativem několikanásobně převažuje superlativ analytický. Vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia *nesmírně* pak v češtině nejčastěji odpovídal pozitiv. Nejfrekventovanějším protějškem českého deminutivního sufixu *-ičký* bylo v portugalštině adjektivum v pozitivu a poté deminutivum. Český relativní superlativ byl v portugalštině dle očekávání nejčastěji zastoupen opět superlativem relativním, a naopak syntetický absolutní superlativ se zde vyskytoval pouze minimálně, což dokazuje, že si portugalský absolutní superlativ a český relativní superlativ mohou odpovídat pouze ve specifických kontextech. Obecně tedy pozorujeme, že při zpětné analýze se výsledky velmi lišily v závislosti na daném českém protějšku.

Naše analýza tedy potvrdila některé teorie či zjištění portugalských a českých gramatiků, jiné naopak upřesnila či poukázala na výjimky. Zároveň však přinesla nové poznatky k dané problematice.

5 Resumé

Tato práce se zabývá superlativem absolutním v portugalštině a jeho nejčastějšími protějšky v češtině. Téma jsme si zvolili především proto, že zatímco portugalština může vyjádřit absolutní míru vlastnosti bez srovnání pomocí sufixů (*-íssimo*, *-érrimo*, *-ílmo*), čeština tímto morfologickým prostředkem nedisponuje, zároveň se jedná o problematiku, které se nevěnuje příliš mnoho odborných prací.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsme na základě dostupných portugalských a českých gramatik pojednali o superlativu absolutním a dalších způsobech vyjádření vysoké míry vlastnosti v portugalštině i češtině. Poněvadž je superlativ absolutní součástí portugalského stupňování adjektiv, podáváme v úvodu práce stručnou charakteristiku adjektiva, jeho významovou klasifikaci a rovněž zmiňujeme adjektiva, která stupňovat nelze. Následně jsme se zaměřili na portugalské stupňování, ve kterém existují tři stupně adjektiv: **pozitiv**, označující vlastnost bez relativní míry (*um livro interessante*), **komparativ**, který vyjadřuje vyšší nebo nižší míru nějaké vlastnosti (*um livro mais interessante*) a **superlativ** vyjadřující nejvyšší nebo nejnižší míru vlastnosti (*o livro mais interessante*).

Superlativ pak může být **relativní** (*o livro mais interessante*), tzn. že označuje nejvyšší/nejnižší míru vlastnosti v porovnání s dalšími substancemi, nebo **absolutní** označující vysokou míru vlastnosti bez srovnání. Absolutní superlativ lze tvořit analyticky pomocí příslovce (*o livro muito interessante*), nebo synteticky pomocí výše zmíněných sufixů (*o livro interessantíssimo*).

Syntetický absolutní superlativ je tvar, který do portugalštiny začali zpětně zavádět portugalští učenci v 15. století, a přitom vycházeli z latinských forem. Portugalské tvary jsou tedy odvozené od latinského stupňování (*miserio* → *misérrimo*; *fácil* → *facílmo*). V současné portugalštině existují nepravidelnosti dané tím, že se při tvoření komparativních a superlativních tvarů vycházelo z archaické portugalštiny (*horrível* → *horribilíssimo*) či přímo z latiny (*geral* → *generalíssimo*).

Vzhledem k erudovanosti těchto forem vznikly postupem času i lidové tvary odvozené z portugalských adjektiv. Dle autorů gramatik se erudované tvary²⁴ užívají ve formálním či knižním jazyce, zatímco lidové tvary v hovorové portugalštině.

---

²⁴ S výjimkou tvarů *ótimo*, *péssimo*, *máximo*, *mínimo*, *facílmo* a *difícilmo*.

Kromě syntetického absolutního superlativu, který se může kromě adjektiv pojit i s dalšími slovními druhy, může portugalština mimo jiné vyjádřit vysokou míru vlastnosti pomocí prefixů, opakováním, přirovnáním, deminutiv či augmentativ.

Následně jsme popsali stupňování v češtině a porovnali ho s portugalským systémem. Čeština má taktéž tři stupně adjektiv, stejně jako v portugalštině zde existuje nepravidelné stupňování, nebo adjektiva, která stupňovat nelze. Zatímco pravidelné portugalské stupňování je analytické (*bonito, mais bonito, o mais bonito*), čeština jakožto flektivní jazyk dává přednost syntetickému stupňování (*hezky, hezčí, nejhezčí*). V češtině na rozdíl od portugalštiny existuje absolutní komparativ, který nevyjadřuje vyšší/nížší míru vlastnosti, ale její zeslabení či eufemismus. Oproti portugalštině však nedisponuje tvary pro vyjádření absolutního superlativu. Vysokou míru vlastnosti lze vyjádřit slovotvorně: pomocí deminutivních či augmentativních sufixů, prefixů, skládáním a zdvojováním; nebo víceslovně, většinou pomocí příslovce.

Praktická část je rozdělena na dvě části: první z nich je provedena v portugalském jednojazyčném korpusu *Corpus do Português* a zahrnuje analýzu frekvence syntetického absolutního superlativu a užívání dubletních tvarů; druhá pak představuje kontrastivní analýzu nejčastějších českých protějšků syntetického absolutního superlativu provedenou v paralelním korpusu *Intercorp v12*.

Analýza jednojazyčného korpusu prokázala, že superlativní sufix *-íssimo* je v portugalštině několikanásobně produktivnější než zbylé dva sufixy. K zajímavému zjištění však docházíme u sufixu *-érrimo*, který se v brazilské portugalštině vyskytuje u adjektiv, u nichž k tomu nejsou etymologické důvody. Sufix *-érrimo* má tedy v brazilské variantě větší produktivitu. Sufix *-íssimo* se dle očekávání pojí s širokou škálou adjektiv (zejména kvalitativních) ale i jiných výrazů, např. číslovek. Sufix *-ílimo* je naopak vyhrazen úzké skupině adjektiv.

Vyhledání absolutní a relativní frekvence všech tří sufixů dle různých sekcí v *Corpus do Português* ukázalo, že kromě sufixu *-érrimo* se superlativní sufixy nejčastěji vyskytují v evropské variantě, dále pak v brazilské portugalštině a nakonec v afrických varietách. Vzhledem k povaze textů z toho však nemůžeme vyvozovat žádné závěry. Srovnání frekvence dle století potvrzuje, že se tvary syntetického absolutního superlativu začínají v portugalštině znovu objevovat v 15. stol. Nově také zjišťujeme, že se superlativ absolutní nejčastěji vyskytuje v krásné literatuře, dále pak v mluvené řeči a posléze v publicistických a akademických textech. Jeho užití závisí na míře expresivity textů.

Při zkoumání převládajícího užití dubletních tvarů jsme narazili na některá omezení: nízký počet výskytů u některých tvarů a složení korpusu, kde výrazně převažují psané formy jazyka. Počet výskytů u některých adjektiv (*próspero, soberbo, salubre*) je natolik nízký, že se jejich superlativní tvary pravděpodobně v současné portugalské již nepoužívají.

I přesto bylo nicméně možné na základě našich výsledků vyvodit některé obecnější závěry. Například se potvrdilo, že převažuje užití erudovaných tvarů *ótimo, péssimo, fácilimo* či *difícilimo*, a to i v mluvené řeči. U adjektiv *alto, baixo, grande, pequeno*, taktéž převažují erudované tvary, ale daleko více záleží na kontextu věty. Navzdory očekávání se ukázalo, že erudované tvary *agudíssimo* a *gentilíssimo* převažují i v psaném jazyce. U adjektiv *magro, pessoal* je úzus naopak podmíněn tím, jedná-li se o brazilskou (*macérrimo, personalíssimo*) či evropskou portugalsku (*magríssimo, pessoalíssimo*). Domníváme se proto, že míra formálnosti není jediným faktorem při výběru jednoho z dubletních tvarů, je možné, že na základě různých faktorů je zde tendence dominance některého z tvarů.

Kvantitativní část analýzy v paralelním korpusu *Intercorp* potvrdila některé předešlé poznatky, např. nejvyšší frekvenci syntetického absolutního superlativu v beletrii. Rovněž se ukázalo, že různí portugalsky píšící spisovatelé využívají absolutní superlativ v rozdílné míře, ale nenalezneme zde jednoho autora, který by se nějak výrazně vymykal.

Samotná kontrastivní analýza pak odhalila, že nejčastějším protějškem syntetického absolutního superlativu je české adjektivum v pozitivu, ve většině případů expresivně zabarvenější. To znamená, že čeština má tendenci vyjádřit hodnotu superlativu absolutního spíše lexikálně. V některých případech (zejména u textů psaných v jiném jazyce než v portugalské) se jednalo o odpovídající adjektivum a absolutní superlativ nebyl vyjádřen nijak.

Druhým nejčastějším protějškem je vyjádření pomocí adverbíí, jejichž škála je velmi rozmanitá. Jedná se též o produktivní způsob, neboť se adverbia pojí s nejrůznějšími adjektivy. Dále jsou to pak různé prefixy a deminutivní či augmentativní sufixy. Zde se však ukazuje, že produktivita prefixů je velmi omezená na některá adjektiva, zatímco deminutivní sufixy vyjadřují zároveň afektivní hodnotu. Syntetickému absolutnímu superlativu může rovněž v češtině odpovídat ve specifických kontextech superlativ relativní či komparativ.

Zpětnou analýzou byla zjištěna značná asymetrie mezi portugalským a českým systémem. Vybraným českým protějšky většinou syntetický absolutní superlativ

odpovídal jen v menší části. Tento tvar převažuje u adjektiv *překrásný* a *prastarý*, ale vyskytují se zde i jiné portugalské tvary. Nejčastější protějšek vyjádření pomocí adjektiva *velmi* a *velice* byl pak především analytický absolutní superlativ. U adverbia nesmírně to pak byla adjektiva v pozitivu. Deminutivními sufixu *-íčký* nejčastěji odpovídá adjektivum v pozitivu nebo deminutivum. Českému relativnímu superlativu odpovídá dle očekávání portugalský relativní superlativ.

6 Resumo

Este trabalho é dedicado ao superlativo absoluto em português e aos seus equivalentes mais frequentes em checo. O tema foi escolhido sobretudo porque, enquanto o português pode exprimir um grau absoluto de uma qualidade sem comparação utilizando sufixos (*-íssimo*, *-érrimo*, *-ílico*), o checo não dispõe deste instrumento morfológico, além disso esta problemática não é tratada em muitos trabalhos académicos.

O nosso trabalho é dividido em partes teórica e prática. Na parte teórica descrevemos, a partir das gramáticas e publicações disponíveis, o superlativo absoluto e outras formas de expressão do grau elevado de uma qualidade em português e em checo. Como o superlativo absoluto faz parte do sistema de graduação em português, demos uma breve caracterização do adjetivo em geral, a sua classificação e mencionamos também adjetivos que não exprimem o grau. Em seguida, centramo-nos na graduação dos adjetivos portugueses que se compõem em três graus: o **positivo** denotando uma qualidade sem comparação (*um livro interessante*), o **comparativo** que exprime um grau superior ou inferior de uma qualidade comparando com outra (*um livro mais interessante*) e o **superlativo** exprimindo o grau superior ou inferior (*o livro mais interessante*).

O superlativo pode ser **relativo** (*o livro mais interessante*), quer dizer que exprime o grau superior/inferior de uma qualidade em comparação com outras substâncias, ou **absoluto** denotando um grau elevado de uma qualidade sem nenhuma comparação. O superlativo absoluto forma-se de maneira analítica por meio de advérbio (*o livro muito interessante*) ou de maneira sintética através dos sufixos acima referidos (*o livro interessantíssimo*).

O superlativo absoluto sintético é reintroduzido em português pelos eruditos portugueses no século XV, com inspiração nas formas latinas. As formas portuguesas são derivadas do sistema da graduação do latim (*miserio* → *misérrimo*; *fácil* → *facílmo*). Em português contemporâneo, encontramos irregularidades baseadas no facto que, formando o comparativo e o superlativo, os eruditos derivaram as formas do português arcaico (*horrível* → *horribilíssimo*) ou diretamente do latim (*geral* → *generalíssimo*).

Visto que essas formas pressupõem um certo nível de erudição, desenvolveram-se ao longo do tempo formas populares derivadas dos adjetivos portugueses. Segundo alguns

gramáticos, as formas eruditas²⁵ utilizam-se na língua formal ou escrita enquanto as formas populares são mais recorrentes no português falado.

Além do superlativo absoluto sintético, que pode desenrolar não só adjetivos, mas também outras classes gramaticais, há outras maneiras de exprimir um nível elevado de uma qualidade em português, por exemplo por meio de prefixos, repetição, comparação, diminutivos ou aumentativos.

Seguidamente descrevemos o sistema de graduação em checo comparando-o com o sistema português. O checo tem três graus também. Assim como em português, existem irregularidades na graduação ou adjetivos não graduáveis. Enquanto a graduação portuguesa é analítica (*bonito, mais bonito, o mais bonito*), o checo, sendo uma língua sintética, prefere a graduação sintética (*hezky, hezčí, nejhezčí*). Ao contrário do português, em checo existe o comparativo absoluto que não exprime um grau superior/inferior de uma qualidade, mas uma redução do sentido do adjetivo ou um eufemismo. Contrariamente ao português, o checo não dispõe das formas de expressão do superlativo absoluto. Um grau elevado de uma qualidade pode ser expresso por meios morfológicos: sufixos, prefixos, composição e reduplicação; ou por adição de outras palavras, sobretudo por advérbios.

A parte teórica está dividida em duas partes: a primeira está realizada a partir do *Corpus do Português* e consiste em uma análise da frequência do superlativo absoluto sintético e do uso das formas duplas; a segunda representa uma análise contrastiva dos equivalentes do superlativo absoluto sintético mais frequentes em checo, efetuada no corpus paralelo *Intercorp v12*.

A análise do corpus monolíngue português mostrou que o sufixo *-íssimo* é em português muito mais produtivo que os outros sufixos. Constatamos um descobrimento interessante ligado ao sufixo *-érrio* que em português brasileiro desenrola adjetivos que não deveria conforme os motivos etimológicos. Assim, o sufixo *-érrio* é mais produtivo em português brasileiro do que em português europeu. O sufixo *-íssimo* desenrola, segundo as nossas expectativas, uma grande escala de adjetivos (em particular os qualitativos) mas também doutras palavras, por exemplo numerais. Ao contrário, o sufixo *-ílimo* é reservado ao grupo limitado dos adjetivos.

A deteção das frequências absoluta e relativa dos três sufixos, segundo as diferentes secções do *Corpus do Português* mostrou que, com exceção do sufixo *-érrio*, os sufixos superlativos encontram-se com maior frequência no português europeu, em seguida no

---

²⁵ Com exceção das formas *ótimo, péssimo, máximo, mínimo, fácilimo a difícilimo*.

português brasileiro e por fim nas variedades africanas. Considerando o caráter dos textos, não é possível tirar disso nenhuma conclusão. A comparação da frequência segundo os séculos confirma que as formas do superlativo absoluto sintético começam a reaparecer no século XV. Descobrimos também que o superlativo absoluto se encontra com maior frequência na ficção, em seguida na língua falada e por fim nos textos jornalísticos e acadêmicos. O seu uso depende do grau da expressividade dos textos.

Durante a análise do uso dominante das formas duplas, encontramos vários constrangimentos: o número baixo das ocorrências de algumas formas e a composição não equilibrada do corpus, onde gêneros da língua escrita predominam. O número das ocorrências das formas superlativas de alguns adjetivos (*próspero, soberbo, salubre*) é tão baixo que possivelmente já não se utilizam em português contemporâneo.

Contudo, foi possível tirar dos nossos resultados algumas conclusões gerais. Por exemplo foi confirmado que o uso das formas eruditas *ótimo, péssimo, facilimo e difícilimo* é dominante, mesmo na língua falada. As formas eruditas dos adjetivos *alto, baixo, grande, pequeno* são também mais frequentes, o uso das formas depende muito do contexto da enunciação. Contrariamente às nossas expectativas, a pesquisa revelou que as formas eruditas *agudíssimo a gentilíssimo* são dominantes mesmo na língua escrita. O uso das formas dos adjetivos depende da variedade do português, se é brasileira (*macérrio, personalíssimo*) ou portuguesa (*magríssimo, pessoalíssimo*). Por isso, estamos convencidos que a formalidade não é o único fator da escolha de uma das formas duplas, é possível que, segundo vários fatores, uma forma possa ser usada de preferência.

A parte quantitativa da análise no corpus paralelo *Intercorp* confirmou alguns descobrimentos já adquiridos, por exemplo a maior frequência do superlativo absoluto sintético na ficção. Descobrimos também que vários escritores portugueses utilizam o superlativo absoluto de uma quantidade diferente, mas não há um autor que se destaque consideravelmente.

A análise contrastiva mostrou que o equivalente mais frequente do superlativo absoluto sintético é o adjetivo com o grau positivo, na maioria dos casos mais expressivo. Isso quer dizer que o checo tem uma tendência de exprimir o valor do superlativo absoluto pelo seu léxico. Nalguns casos (particularmente nos textos escritos originalmente em outras línguas que o português) tratava-se do mesmo adjetivo e o superlativo não foi expresso.

O segundo equivalente mais frequente é a expressão por meio de advérbios, cuja escala é variadíssima. Trata-se também de um meio produtivo, porque os advérbios

desenrolam adjetivos diversos. Em seguida, os equivalentes são vários prefixos e sufixos diminutivos ou aumentativos. Mostrou-se, porém, que a produtividade de prefixos é limitada e reservada a poucos adjetivos, os sufixos exprimem também um valor afetivo. Também, o superlativo relativo e o comparativo em checo podem ser equivalentes do superlativo absoluto.

O controlo reverso a detetou uma assimetria entre o sistema português e checo. O superlativo absoluto sintético correspondia aos equivalentes checos mais frequentes escolhidos na minoria dos casos. Esta forma é o equivalente mais frequente dos adjetivos checos *překrásný* e *prastarý*, mas há outros equivalentes portugueses também. O equivalente com maior frequência das expressões com advérbios *velmi* e *velice* é o superlativo absoluto analítico. Quanto ao advérbio *nesmírně*, o equivalente é sobretudo o adjetivo com o grau positivo. Ao sufixo diminutivo checo *-ičký* correspondem o adjetivo normal ou um diminutivo em português. O equivalente do superlativo relativo é conforme as nossas expectativas o superlativo relativo em português.

7 Seznam použité literatury:

AREAL, Américo, 1998. *Curso de Português: questões de Gramática, noções de Latim*. 13^a edição. Porto: Edições. ISBN 972-41-0179-7.

AZEVEDO, Ritacy, 2016. *Coleção Diplomata - Português* [online]. São Paulo: Editora Saraiva [cit. 2020-04-12]. ISBN 978-85-0262-391-0. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=AD5nDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

CEGALLA, Domingos Paschoal, 2010. *Novíssima gramática da língua portuguesa*. 48. Ed. São Paulo: Companhia Editora Nacional. ISBN 978-85-04-01411-2.

CHEBAT, Charbel Edmundo, 2019. *Minha língua portuguesa* [online]. Rio de Janeiro: Editora Bonecker [cit. 2020-04-12]. ISBN 978-85-7077-040-0. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=0SiODwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

CHAVES DE MELO, Gladstone, 1978. *Gramática Fundamental da Língua Portuguesa*. 3^a edição. Rio de Janeiro: AO LIVRO TÉCNICO S/A - Indústria e Comércio.

CUNHA, Celso; CINTRA, Luís F. Lindley, 1999. *Nova Gramática do Português Contemporâneo*. 15. ed. Lisboa: João Sá da Costa. ISBN 97-292-3000-5.

HAMPL, Zdeněk, 1972. *Stručná mluvnice portugalštiny*. Praha: Academia.

CVRČEK, Václav, 2010. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, Marie, 2011. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČERNÁ, Barbora, 2018. *Postavení adjektiv v nominálních syntagmatech v současné portugalštině*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Jan Hricsina, Ph.D.

HAMPL, Zdeněk, 1972. *Stručná mluvnice portugalštiny*. Praha: Academia.

HAMPLOVÁ, Sylva; JINDROVÁ, Jaroslava, 2007. *Česko-portugalský slovník*. Voznice: Leda. ISBN 80-859-2738-1.

HRICSINA, Jan, 2013. *A posição do adjetivo no sintagma nominal no Português contemporâneo: análise corporal*. AUC, Philologica 2/2013, Romanistica Pragensia XIX (Les langues romanes à la lumière des corpus linguistiques).

HRICSINA, Jan, 2015. *Vývoj portugalského jazyka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-2963-6.

HRUŠOVSKÁ, Petra, 2012. *Vybrané jazykové problémy při procesu tlumočení mezi češtinou a portugalským jazykem*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Jaroslava Jindrová, Ph.D.

JINDROVÁ, Jaroslava; PASIENKA, Anton, 2005. *Portugalsko-český slovník*. Voznice: Leda. ISBN 80-733-5061-0.

JINDROVÁ, Jaroslava; MLÝNKOVÁ, Ludmila; SCHALKOVÁ, Eva, 2008. *Portugalština*. 2. vyd. Voznice: Leda. ISBN 978-80-7335-137-3.

JINDROVÁ, Jaroslava, 2009. *Portugalština: souhrn gramatiky*. Pha [i.e. Praha]: Holman. ISBN 978-80-7426-008-7.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL, 2012. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-624-8.

MATEUS, Maria Helana Mira et al., 1994. *Gramática da Língua Portuguesa*. 4. Ed. Lisboa: Caminho. ISBN 972-21-0445-5.

MARVAN, Jiří, 2008. *České stupňování – slovanská podoba evropské univerzálie*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1301-7.

NAVRÁTILOVÁ, Jana; DRECHSLEROVÁ, Jana, 1997. *Stručná česká mluvnice*. Dubicko: INFOA. ISBN 80-858-3643-2.

OSOLSOBĚ, Klára, 2014. *Česká morfologie a korpusy*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2562-1.

PANHUIS, Dirk, 2014. *Gramatika latiny*. Praha: Academia. přeložila Lucie Pultrová ISBN 978-80-200-2335-3.

POSNER, Rebecca; GREEN, John N., ed., 1980. *Trends in Romance Linguistics and Philology: Romance comparative and historical linguistics: Volume 1: Romance Comparative and Historical Linguistics* [online]. The Hague: Mouton Publishers [cit. 2020-05-13]. ISBN 90-279-7886-7. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=O330ybFCBMUC&pg=PA117&lpg=PA117&dq=absolute+superlative+in+romance+languages&source=bl&ots=n0q2SVQd-K&sig=ACfU3U0sJA6KOEas0lIDv8Qak6pHtEEaWQ&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjKtbuJv7DpAhUAQEEAHRiVAfMQ6AEwCXoECAgQAQ#v=onepage&q=absolute%20superlative%20in%20romance%20languages&f=false>

PRAVDOVÁ, Markéta; SVOBODOVÁ Ivana, ed., 2014. *Akademická příručka českého jazyka: se schvalovací doložkou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2327-8.

SAITLOVÁ, Martina, 2017. *Superlativ absolutní ve španělštině s přihlédnutím k situaci v češtině*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Dana Kratochvílová, Ph.D.

STAUB, Augustinus, 1973. A estrutura do superlativo absoluto sintético português. *Letras de Hoje* [online]. 8(3), 70-76 [cit. 2020-01-10]. ISSN 19847726.

SVOBODOVÁ, Iva, 2014. *Morfologie současného portugalského jazyka I: Slovní druhy neslovesné* [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2020-01-10]. ISBN 978-80-210-7008-0. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/291284918_Morfologie_soucasne_portugalstiny_I_Neslovesne_slovni_druhy

ŠABRŠULA, Jan, 1994. *Úvod do srovnávacího studia románských jazyků (pro začínající romanisty)*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-704-2407-9.

RAPOSO, Eduardo Buzaglo Paiva et al., 2013. *Gramática do português, Vol. I*. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian. ISBN 978-972-31-1456-0.

RAPOSO, Eduardo Buzaglo Paiva et al., 2013. *Gramática do Português, Vol. II*. Lisboa: Fundação Calouste Gulbenkian. ISBN 978-972-31-1457-7.

SILVEIRA BUENO, Francisco da, 1968. *Gramática Normativa da Língua Portuguesa: Curso superior*. 7^a edição. São Paulo: Saraiva.

VÁZQUEZ CUESTA, Pilar; MENDES DA LUZ, Maria Albertina, 1971. *Gramática da Língua Portuguesa*. Lisboa: Edições 70.

ZAVADIL, Bohumil; ČERMÁK, Petr, 2010. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1641-4.

Další elektronické zdroje:

O Corpus do Português [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.corpusdoportugues.org/>

Intercorp v12 - Portuguese/Czech [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z: https://kontext.korpus.cz/first_form?corpname=syn2015

Aulete Digital: o dicionário da língua portuguesa na internet [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z: <http://www.aulete.com.br/>

Dicionário Priberam de Língua Portuguesa [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z: <https://dicionario.priberam.org/>

Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z:
<https://prirucka.ujc.cas.cz/>

Slovník Lingea: portugalsko-český [online]. [cit. 2020-06-25]. Dostupné z:
<https://slovniky.lingea.cz/portugalsko-cesky>

8 Seznam tabulek:

Tabulka 1 Stupňování přídavných jmen (Jindrová 2009).....	12
Tabulka 2 Nepravidelné stupňování adjektiv (Jindrová, 2008).....	17
Tabulka 3 Adjektiva s původem v syntetickém komparativu (Hampel 1972).....	18
Tabulka 4 Adverbia označující přemíru (Hampel 1972).....	19
Tabulka 5 Tvary syntetického absolutního superlativu některých adjektiv (Areal 1998).....	21
Tabulka 6 Vybrané erudované tvary syntetického superlativu absolutního (Svobodová 2014; Areal 1998).....	22
Tabulka 7 Erudované tvary odvozené z latinských adjektiv končících na -ficus, -dicus, -volus (Areal 1998).....	22
Tabulka 8 Tvary syntetického superlativu absolutního portugalských adjektiv končících na -il (Areal 1998, s. 101).....	23
Tabulka 9 Erudované tvary odvozené z latinských adjektiv končících na -er.....	23
Tabulka 10 Dubletní tvary frekventovaných adjektiv (Jindrová 2008).....	24
Tabulka 11 Adjektiva s dubletními tvary pro superlativ absolutní.....	25
Tabulka 12 Přehled nepravidelně stupňovaných adjektiv (Cvrček, 2010).....	30
Tabulka 13 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního (<i>O Corpus do Português</i>).....	37
Tabulka 14 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalštiny (<i>Corpus do Portugues Web/Dialetos</i>).....	38
Tabulka 15 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního v brazilské a evropské portugalštině (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico</i>).....	39
Tabulka 16 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle časových období (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico</i>).....	40
Tabulka 17 Absolutní a relativní frekvence superlativu absolutního dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico 20. stol.</i>).....	41
Tabulka 18 Padesát nejčastějších adjektiv končících na superlativní sufix -íssimo (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico</i>).....	43
Tabulka 19 Vybrané hapaxy z frekvenčního seznamu superlativu absolutního končícího na -íssimo (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico</i>).....	44
Tabulka 20 Padesát nejčastějších adjektiv končících na superlativní sufix -íssimo (<i>Corpus do Português: NOW</i>).....	45

Tabulka 21 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na - <i>érrimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico</i>).....	46
Tabulka 22 Padesát nejčastějších slov s tvary superlativu absolutního končících na - <i>érrimo</i> (<i>Corpus do Português: NOW</i>)	47
Tabulka 23 Vybrané hapaxy slov končících na - <i>érrimo</i> (<i>Corpus do Português: NOW</i>).....	48
Tabulka 24 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na - <i>ílimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico</i>)	49
Tabulka 25 Frekvenční seznam slov s tvary superlativu absolutního končícího na - <i>ílimo</i> (<i>Corpus do Português: NOW</i>)	49
Tabulka 26 Počty výskytů vybraných dubletních tvarů superlativu absolutního (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico</i>).....	51
Tabulka 27 Distribuce erudovaného tvaru <i>ótimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	52
Tabulka 28 Tabulka 29 Distribuce lidového tvaru <i>boníssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	53
Tabulka 29 Distribuce erudovaného tvaru <i>péssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	53
Tabulka 30 Distribuce erudovaného tvaru <i>supremo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	54
Tabulka 31 Distribuce lidového tvaru <i>altíssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	54
Tabulka 32 Frekvenční seznam nejčastějších deseti kolokátů superlativu <i>supremo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	55
Tabulka 33 Frekvenční seznam nejčastějších deseti kolokátů superlativu <i>altíssimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	56
Tabulka 34 Distribuce erudovaného tvaru <i>ínfimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	56
Tabulka 35 Distribuce lidového tvaru <i>baixíssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	57
Tabulka 36 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>ínfimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	57
Tabulka 37 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>baixíssimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	58

Tabulka 38 Distribuce erudovaného tvaru <i>máximo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	58
Tabulka 39 Distribuce lidového tvaru <i>grandíssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	59
Tabulka 40 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>máximo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	59
Tabulka 41 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>grandíssimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	60
Tabulka 42 Distribuce erudovaného tvaru <i>mínimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	60
Tabulka 43 Distribuce lidového tvaru <i>pequeníssimo</i> dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	61
Tabulka 44 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>mínimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	61
Tabulka 45 Frekvenční seznam deseti nejčastějších kolokátů superlativu <i>pequeníssimo</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	62
Tabulka 46 Distribuce dle textových typů u erudovaných tvarů vybraných adjektiv (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	62
Tabulka 47 Distribuce dle textových typů u erudovaných tvarů adjektiv <i>amigo, antigo, pessoal a pobre</i> (<i>Corpus do Português: Gênero/Histórico 20. stol.</i>)	63
Tabulka 48 Počty výskytů dubletních tvarů superlativu absolutního (<i>Corpus do Português: NOW</i>)	64
Tabulka 49 Frekvence syntetického superlativu absolutního dle textových skupin (<i>InterCorp v12 – Portuguese</i>)	67
Tabulka 50 Frekvence syntetického superlativu absolutního dle textových typů (<i>InterCorp v12 – Portuguese</i>)	68
Tabulka 51 Frekvence syntetického superlativu absolutního originální vs. překladové texty (<i>InterCorp v12 – Portuguese</i>)	68
Tabulka 52 Frekvence syntetického absolutního superlativu dle portugalských autorů (<i>InterCorp v12 – Portuguese</i>)	69
Tabulka 53 Frekvence syntetického absolutního superlativu dle portugalských děl (<i>InterCorp v12 – Portuguese</i>)	70
Tabulka 54 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního v portugalštině (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech</i>)	71

Tabulka 55 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního v portugalštině (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech – překladové texty</i>).....	80
Tabulka 56 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia <i>velmi</i> ((<i>InterCorp v12 –Czech/ Portuguese</i>).....	82
Tabulka 57 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia <i>velice</i> (<i>InterCorp v12 –Czech/ Portuguese</i>)	84
Tabulka 58 Nejčastější portugalské protějšky českého sufixu <i>-ičký</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>).....	91
Tabulka 59 Nejčastější portugalské protějšky superlativu relativního v češtině (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>).....	94

9 Seznam grafů:

Graf 1 Srovnání relativních frekvencí sufixů superlativu absolutního (<i>Corpus do Português Gênero-Histórico 20. stol.</i>)	37
Graf 2 Relativní frekvence superlativu absolutního dle variet současné portugalské (<i>Corpus do Portugues Web/Dialetos</i>)	38
Graf 3 Relativní frekvence superlativu absolutního dle časových období (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico</i>).....	40
Graf 4 Distribuce superlativu absolutního dle textových typů (<i>Corpus do Português: Gênero-Histórico 20. stol.</i>).....	42
Graf 5 Složení paralelního korpusu <i>InterCorp v12 (Portuguese – Czech)</i>	66
Graf 6 Nejčastější české protějšky syntetického absolutního superlativu (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech</i>)	72
Graf 7 Seznam nejčastějších adverbii (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech</i>)	73
Graf 8 Nejčastější prefixy vyjadřující vysokou míru vlastnosti (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech</i>).....	75
Graf 9 Nejčastější sufixy vyjadřující vysokou míru vlastnosti (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech</i>).....	77
Graf 10 Nejčastější české protějšky superlativu absolutního (<i>InterCorp v12 – Portuguese/Czech – překladové texty</i>)	81
Graf 11 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia <i>velmi</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>)	83
Graf 12 Nejčastější protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia <i>velice</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>)	85
Graf 13 Nejčastější portugalské protějšky českého vyjádření vysoké míry vlastnosti pomocí adverbia <i>nesmírně</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>)	86
Graf 14 Nejčastější portugalské protějšky adjektiva <i>prekrásný</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>).....	88
Graf 15 Nejčastější portugalské protějšky adjektiva <i>prastarý</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>).....	90
Graf 16 Nejčastější portugalské protějšky českého sufixu <i>-íčký</i> (<i>InterCorp v12 – Czech/ Portuguese</i>).....	92

Graf 17 Nejčastější portugalské protějšky superlativu relativního v češtině (<i>InterCorp v12 – Czech/Portuguese</i>).....	95
---	----